

2022/6

irodalom - művészet

FORUM

TARTALOM

Mesebeszéd

Szomik Szilvia: *A táncoló színes ceruzák,*
Mimike kalandja (mesék) 3

Törő István: *Mese Légy Elekről,*
Játékautók között, Téli vándorlegények
(versek), *A szúnyogok és a hegedű,*
Mese a parancsolni akaró
kecskéről (mesék) 7

Janáky Marianna: *babakarácsonyfa,*
okos véce-tető, csokidoki, Illusztrációóó,
Omikronkannibál (vers) 13

Gyurkovics Anikó: *Berci és az esőcsepp*
(mese) 17

Fellinger Károly: *Vajdasági gólyafészkek:*
Hódegyháza, Homokrév, Torontáloroszi,
Tamásfalva, Nezsény, Latyarak,
Ludas, Ilonafalva, Gunaras
(versek) 19

Gyökeres Kinga: *Asztek iskolába megy*
(mese) 24

Haver Márta: *A Felhőkirály*
(mese) 26

Póda Ezsébet: *Macskakalandok:*
Süni a kertben!, Az utolsó ajándék
(mesék) 29

Z. Németh István: *Mimi és*
Momi kalandjai: Hórukk, a kabalamajom,
Makaó, az egerek réme, Pemzli úr,
a feltaláló (mesék) 31

Szépíráás

Beszédes István: *Éppen megkövül*
(vers) 40

Oláh András: *lejtmenetben, egyszer téged is,*
időzavar, megbélyegezve (versek) 43

Veres Gábor: *Magyar Ordítás,*
Öntudatlan holdak, Elátkozott körút,
(versek) 46

Kátai Tamás: *Köd utánam, Jura,*
Fehérvasárnap (versek) 50

Hogya György: *A csapda*
(novella) 53

Gyürky Katalin: *Nomen est omen*
(novella) 60

Láthatár

Daniel Bănulescu: *Manuc fogadója,*
A „Doktor Félix” utca.
A hercegnő (versek) 64

Ladislav Lipcsei: *látogatás, mászni,*
kutakodás, lefestem Koppenhágát,
pillanatkép (versek) 67

Tanulmány

Körtvélyesi Klaudia: *„Fegyver s vitéz*
ellen énekelek...”, hogy az emberi
hang visszhangot kapjon.” – Fábry Zoltán
europrogresszív társadalomkritikai
publicisztikája a jelenkor történéseinek
tükrében (tanulmány) 70

Könyvek között

Tamási Orosz János: *„...a nyelv alakítja,*
formálja, szüli is őt...”
Egy új este Tóth Lászlóval
a Könyvtárban 85

Kovács Jolánka: *Színes szárnyain mit*
visz a képzelet? (recenzió) 88

Vasi Szabó János: *Epizódok újfém-világból*
(recenzió) 91

Küszöb

Morva Mátyás: *A fogadás*
(novella) 95

A SZMÍT és a szerkesztőség
hírei 99

E számunk szerzői 100

ELŐZŐ SZÁMUNKBAN (2022/5)

Balogh Ildikó, Benkő Tímea, Bíró Szabolcs, Finta Viktória, Kovács Kitti, P. Gubó Mária, Pámer Gábor, Ljudmila Ulickaja prózái – Bittera Sophie Iman, Hodossy Gyula, Ryszard Krynicki, Nagy Erzsébet, Szőcs László, Török Nándor, Varga Imre versei – Gyürky Katalin, Zsille Gábor fordításai – Csicsay Alajos, Dupka György tanulmányai – Csibrányi Zoltán, Fehér Enikő, Tamási Orosz János könyvismertetői

KÖVETKEZŐ SZÁMAINKBAN

Az Arany Opus Díj győztes pályaművei – prózák – versek – fordítások – tanulmányok – könyvismertetőik

A lap elérhető a következő helyszíneken:

Budapest: Írók Boltja, Andrassy út 45.

Dunaszerdahely: Molnár Könyv, Vámbéry tér 14/55

Érsekújvár: Kultúra Könyvesbolt, Mihály bástya 4.

Fülek: Városi könyvtár, Fő u. 14.

Galánta: Molnár Könyv, Fő u. 918/2

Ipolyság: LITERA KÖNYVESBOLT, Janko Král utca 46/27

Kassa: Rovás Művészetek Háza, Kmeťova 34.

Királyhelmec: Regionális könyvtár, Fő utca 72.

Komárom: Diderot Könyvesbolt, Lúdpiac tér 4810.

Nagykapos: Magyar Közösségi Ház, Csepely 64.

Pozsony: ArtForum, Kozia 611/20

Somorja: Molnár Könyv, Fő utca 62.

Vágsellye: Molnár Könyv, Dolná 524/1

Zselíz: Magyar ház, Schubert u. 26.

14. évfolyam, 6. szám (december)
Felelős kiadó: Hodossy Gyula
Leköszönő főszerkesztő: Jancsó Péter
Vezető szerkesztő: Póda Erzsébet
Szerkesztő: Végh Zsoldos Péter
Főmunkatárs: Tóth László
Tanácsadó testület: Balázs F. Attila, Hogya György, Lackfi János
Korrektúra: Tóth Ozsvald Zsuzsanna
Tördelés és nyomdai előkészítés: Rác Éva
Szerkesztőség: Duna Palota, Galantská c. 658/2F, 1. e. 5, 92901
Dunajská Streda, www.szmit.sk, E-mail: szerkesztoseg.opus@gmail.com
Nyomta: PRESS GROUP, s.r.o., Besztercebánya
Megjelent 2022 decemberében 700 példányban.
Megrendelhető a kiadó címén.
Regisztrációs szám: EV 5895/20

14. ročník, 6. číslo (december)
Vydavateľ: Spoločnosť maďarských spisovateľov na Slovensku
Tel/fax: +421/315527964, +421/911239479, IČO 30806372
Sídlo spoločnosti: Galantská c. 658/2F, 92901 Dunajská Streda,
Zodpovedný vydavateľ: Gyula Hodossy
Ustupujúci šéfredaktor: Péter Jancsó
Hlavná editorka: Erzsébet Póda
Redaktor: Péter Végh Zsoldos
Hlavný spolupracovník: László Tóth
Poradný zbor: Attila F. Balázs, György Hogya, János Lackfi
Korektúra: Zsuzsanna Tóth Ozsvald
Sadzba a predtlačová príprava: Éva Rác
Redakcia: Palác Duna, Galantská c. 658/2F, 1. posch. 5, 92901
Dunajská Streda, www.szmit.sk, E-mail: szerkesztoseg.opus@gmail.com
Tlač: PRESS GROUP, s.r.o., Banská Bystrica
Vyšlo v decembri 2022. Náklad 700 ks.
Registračné číslo: EV 5895/20 ISSN: 1338-0265

irodalom - művészet

OPUS

MEGJELENIK KÉTHAVONTA

Kiadja a Szlovákiai Magyar Írók Társasága
Tel: +421/911 239 479

Megjelent a Szlovák Köztársaság Kisebbségi Kulturális Alapja és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával – Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín a Nemzeti Kulturális Alap

A táncoló színes ceruzák

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy bolt a Pitypang utcában a Szürke park mellett. Nagyon különleges névvel rendelkezett, úgy hívták, hogy Zizegő papír és írószer bolt.

A polcai mindig roskadoztak többféle füzettől, rajzlaptól, színes ceruzától, állatos képeslaptól, vidám vízfestéktől és gyurmától. Mindig lehetett ott vásárolni filctollat, golyóstollat, grafitceruzát, kis- és nagyméretű ecseteket, matricákat, és még minden mást, amit csak el tudsz képzelni.

Az üzletben volt egy nem mindennapi golyóstoll is. Kívülről csak egy átlagos, kék tollnak nézett ki, leszámítva azt a furcsa kalapot, amit viselt. A második polcon kapott helyet, rögtön a színesceruza-készlet mellett. Amikor estére bezárt a bolt és mindenki nyugovóra tért, ez a kék toll rendkívüli énekbe fogott, aminek hatására mocomogni kezdtek a polcokon levő tárgyak. Először csak lassan, óvatosan, mintha mély álomból ébredtek volna. A radír kigördült a dobozából, a csillogó csomagolópapírok hullámozni kezdtek, a zsírkréták pedig szanaszét gurultak. A varázsdal a legnagyobb hatást a huszonnégy darabos színes ceruzáknál és a festékeknél érte el: kiugráltak a tartóikból, és azonnal tánkra perdültek. A kék ceruza a sárgával, a piros a zölddel, a barna a narancssárgával, fekete a fehérrel és így tovább. Minden szín megtalálta a maga párját. Ahogy gyorsult az ének, úgy ropták egyre sebesebben a táncot, és közben mindenféle krikszkrakszot húztak maguk után. Szegény radírnak rengeteg dolga lesz a multság végeztével, hogy mindent eltüntessen.

Odakint a bolt előtt éppen sün papa ment az éjszakai körútjára. Amikor meghallotta a zizegő hangokat, bekukkantott az üvegajtón, és meglátta a táncoló színeket.

– Miért nem ezt a szegény Szürke parkot festitek ki, ahelyett, hogy itt vigadtok? Amióta eltűntek a színek, a fák, a virágok, a fű, a pad és a növényzetben megbúvó állatok mind-mind borzasztóan elszomorodtak. Egy gonosz, mindig morcos manó ellopta az összes színárnyalatot, mert irigyelte a szépségüket és a vidámságukat. Itt nagyobb szükség lenne rátok – mondta fejcsóválva.

Meghallották bizony ezt odabent a táncoló színes ceruzák, a festékek, és igazán elszégyellték magukat. Így a következő éjszaka, amikor ismét felcsendült a csodás, kék golyóstoll éneke, kivonultak mindnyájan, és közösen nekiálltak a

festésnek. És ez így ment egész éjjel. A park pedig reggelre teljesen átalakult, és már nem volt többé szürke, hiszen vidám színeket kapott.

Most már csak egy új névre lenne szüksége, hisz többé már nem szürke. Te milyen nevet adnál neki?

Mimike kalandja

Mimike, a tengerimalac egy szép kora nyári napon kislisszolt a ketrecéből, ahol eddig az egész életét töltötte. Valaki rosszul zárhatta be lakásának ajtaját, a ravasz malacka pedig kihasználta a kínálkozó alkalmat.

Apró léptekkel sietett a fal mellett, nehogy elcsúpjék. Már régóta vágyakozva nézte az ablakon keresztül a madarak vidám röptét. Irigyelte szabadságukat, hogy oda szállhattak, ahová csak akartak.

Mimike a nagy rohanásban nem vette észre a család kutyáját, így egyenesen beleszaladt.

– Hová ilyen sietősen? – vakkantotta Csoki, a labrador.

– Kimegyek kicsit levegőzni – válaszolta megszeppenve a tengerimalac.

– Hát csak menj – mondta az álmos eb, majd nagyot ásítva leheveredett a barna bőrkanyapéra.

Mimike óvatosan körülnézett és a huzattól lengedező függöny felé vette az irányt. Szerencséjére az üvegajtó tárva-nyitva állt. Így nem okozott nehézséget, hogy elhagyja biztonságos otthonát, és felfedezőútra induljon. Ahogy kiért a teraszra, megcsiklandozta orrát a levegőben szálló regimentnyi illat. Izgalmas, de kicsit ijesztő is volt egyszerre.

Az új tapasztalástól bizony elfáradt és meg is éhezett. Így behúzódott a terasz egyik sarkába, egy nagy vöröses kaspó árnyékába. Korgó gyomra egyre csak követelözött, ám a tengerimalac nem talált semmilyen ennivalót. A kimerültségtől elálmosodott.

Álmában újra a lakhelyén találta magát, a rózsaszínű szobában, melynek úrnője az ötéves embergyerek, Zoé volt. A tengerimalac biztonságban érezte magát a kényelmes faforgács között, és rengetek ételt kapott. A kedvencét is, a zöld uborkát, amit jóízűen gyorsan be is falt. A kifinomult szaglásával megérezte az odakészített szénácskájának kellemes illatát is. Zoé pedig megvakargatta fejét és kedves szavakat mondott neki.

Mimike a terasz hideg és sötét burkolatán ébredt – egyedül. Kis gombszemével mindhiába tekingetett körbe, nem talált semmi ismerőset. Kétségbeesésében tett néhány lépést hátrafelé, és már zuhant is lefelé a teraszról. Egyenesen a levendulabokrok közé huppant. Rémületében meg sem mert mozdulni, és csak ott gubbasztott a lila virágok tövébenél.

– Ó, jaj, mi lesz most velem?! – kiáltotta kétségbeesetten a szerencsétlenül járt malacka.

Ekkorra már a házban is feltűnt, hogy Mimike nincs a helyén, és ketrecének ajtaja nyitva van. Zoé és anyukája hiába keresték mindenhol a házban, nem találták. Benéztek az ágy alá, a könyvesszekrény mögé is, és a fürdőszobában sem volt. Hiába szöngölgáltak, Mimike nem jelentkezett.

A kislányt nagyon bántotta a dolog. *Lehetséges, hogy ő felejtette el bezárni a ketrec ajtaját? Jaj, mi lesz most?* Tette fel ő is ugyanazt a kérdést. Anyukája magához húzta, és megölelte. Megnyugtatta Zoét, hogy biztosan előkerül a kis tengerimalaca.

A nagy kereséshez csatlakozott Csoki is, a labrador. Beleszagolt mindegyik sarokba, megkukkantotta a tányérját is, hátha az ő ebédje körül somfordál az a szőrös malac. De rajta kívül senki sem járt arra. Majd eszébe jutott a délelőtti találka Mimikével. Odaszaladt az ajtóhoz, de azt már időközben becsukták. Így türelmetlenül vakkantott párat. Erre mindig gyorsan reagált a gazdája. Ezúttal is így történt. Ahogy kitért az ajtó, már kint is termett. Alaposan körbeszimatolt a terasz környékén, és különösen sokat időzött a vörös cserepes rozmaringnál. Mivel Zoé nem adta fel a keresést, követte az izgatott ebet.

– Érzel valamit, kutyuskám? – kérdezte a kislány reménykedve.

Csoki erre lelkesen megcsóválta a farkát. Naná, hogy érzett. Kétségtelenül erre járt a szökevény. Zoé azonnal megértette, barátja szagot fogott, és még határozottabban folytatta a kutatást.

De az idő telt, és közben lassan besötétedett. Szerencsére a kerti világítás automatikusan bekapcsolódott, így még a kislánynak adódott egy utolsó lehetősége, hogy megtalálja a kedvencét. Berohant a tuják közé is, hátha ott húzta meg magát a tengerimalaca. Sajnos csak néhány csigát látott ott a lefekvéshez készülődni. Már a kert minden szegletét megnézte, és csak a terasz melletti virágágyás volt hátra, az anyukája kedvenc virágaival. Körültekintően lépdelt a fiatal levendulátövek között, nehogy rájuk taposson, szorosán a nyomában a kutyával, aki utánozva őt, óvatosan emelgette lábát. Zoé megtorpant, mintha látott volna felvillanni valami fehérret a lámpák gyenge fényénél.

A levendulabokor alatt Mimike olyan kicsire húzta össze magát, amilyenre csak tudta. A körülötte levő ismeretlen világ ellenségessé vált számára. Idegen zajokat hallott, és félelmetes nyávogást. Nem tudta, honnan jött a barátságosan hang, de iszonyatosan félt, remegett. A tappancsok halk neszezése egyre csak közeledett, így ő még jobban préselte magát a bokorhoz, mintha az segíthetne láthatatlanná

válnia. A négy puha mancs gazdája a szomszédék Cirmosa volt. Gyorsan mozgott, és máris odaugrott a virágok közé az ágyásba, ahol a rágcsálót sejtette.

De csodálatos dolog történt: a levendula olyan erős illatot árasztott ki magából, hogy elfedte a malacka szagát. A macska érzékeny orra tele lett ezzel az erős szaggal, és elveszítette zsákmányának nyomát. Mivel nem talált rá, így csalódottan elballagott.

A veszély után a tengerimalac csendben sírdogált még, amikor váratlanul ismerős hangot hallott ebben a zord világban:

– Mimike?!

Erre válaszul éktelen visításba kezdett, hogy felhívja fiatal gazdija figyelmét. A kislány odaérve gyorsan letérdelt, és örömmel felkapta, majd magához szorította az elveszettnek hitt barátját.

Szukálek Lajos: Ágy, ablak

Mese Légy Elekről

Eleket, a legyet
óvodába küldték,
nadrágját kimosták,
haját megfésülték,

lábára papucsot
szattyánbőrből varrtak,
oldalán tarisznya,
bele cipót raktak,

elindult Légy Elek
az óvoda fele,
hát az egész háznép
csak őt kísérette,

biztatták is nagyon:
„Oda figyelj Elek,
nehogy kiérdemeld,
a nagy számárfület!”

egy ideig Elek
hallgatott a szóra,
tudomásul vette,
nem mehet a tóra,

de az óvodánál
hatalmas csődület,
sonkát falatoznak
a szemtelen legyek,

aki kapta, marta,
még sorban sem álltak,
vége ígéretnek,
és az óvodának,

iskolába sem járt
szattyáncsizmás Elek,
nem is tanulta meg
hogyan szól az egyszeregy.

Játékautók között

Mikor kicsi voltam
játékom alig volt,
ám olykor álmomban,
megtelt minden polc,
Szilárddal ha nézzük
a sok új kocsit,
felderül a kedvem,
az övé vakít,
mentőkocsi vijjog,
tűzoltó sikít,
versenyautó
sofőrje feszít,
egy nagy tereppálya
a szobaasztal,
szőnyegen futtatja,
nem megy el a fal,
az óvodás fiú
versenyző lehet,
és az arénába
kocsival mehet,
ám egyre kürtöl
a térítő duda,
Szilárd a szőnyegen
álmát alussza.

Téli vándorlegények

Az ónszürke égen,
gyűlnek a fellegek,
három vándorlegény
cipeli a telet,

december havat hoz,
fenyőfát öltöztet,
batyujában ajándék
gyereknek, felnőttnek,

kemény legény Január,
zúzmarás a bajsza,
patkója szikrákat ver,
köd-csikóit hajtja,

maskarát ölt február,
farsangolni elmegy,
égetik a bábút,
vígán ünnepelnek,

libasorban járnak
a vándorlegények,
csak előre mennek,
vissza sosem néznek.

A szúnyogok és a hegedű

Egyszer a szúnyogok koncertre menet találtak egy hegedűt. Ott feküdt az árokponton, tokja, vonója, minden együtt. Gyönyörű, míves szerszám, ha rásütött a Nap, csak úgy fénylett. Szúnyog Szabi odaröppent, elpittyesztette a száját.

– Ez csak egy nyirettyű, fabatkát sem ér az én cincogómhhoz képest.

– Márpedig ez egy csodálatos hangszer! – cáfolta meg Szilárd. – Hallgasd csak, hogy szól? – és belecsapott a húrokba.

Valamennyien tátott szájjal hallgatták, amikor azt mondja Szilárd:

– Vigyük el a koncertre, hátha Dönci, az első hegedűs játszik vele!

A gondolatot tett követte, de akármennyire felhizlalt, izmos szúnyogok voltak, a hegedű meg sem mozdult.

– Szólok én az ártéri bandának is! – szalad el Huba mozgósítani.

Jött is minden épkézláb szúnyog, nemcsak az ártérik, mert a csodálatos hangszer mindenkit érdekelt. Szóltak Ferdinándnak, a szúnyogok rettenthetetlen vezérének, aki imádott hegedülni.

– Azonnal indulunk! – adta ki a parancsot Ferdinánd. Felugrott díszes paripájára, és már szántotta is az eget. Hamarosan odaértek a hegedűhöz.

Ferdinándnak még a szeme is könnyes lett, amikor meglátta a gyönyörű hangszert. Pengetni kezdte a húrjait, majd megcincogtatta, egészen elbűvölve mindenkit. Még Szabi is beismerte, hogy nem nyirettyű, hanem egy jó hangszer.

Ferdinánd gyorsan intézkedett.

– Elszállítjuk! – és jó példával elől járva megragadta, hogy viszi is. De a hegedű meg sem mozdult. Csak úgy záporoztak a parancsai.

– Gyertek, muzikusok, fogjuk meg! Még a prímást is odacsalta.

De a sok szúnyog százfelé húzta. A hegedű ott maradt, azon a szent helyen.

Ferdinánd újra mozgósította a bandát.

– Micsoda nyámnyila népség! Fogjátok meg rendesen, és vigyük!

A szúnyogok újból csatarendbe álltak. De könnyebb lett volna egy ökörfalkát megfuttatni, mint egy hegedűt elvinni.

Szúnyog Szabi gondolkozni kezdett.

– Álljatok meg, atyámfiai! Így sohasem visszük el! Egyszerre kell megragadni, és egy irányba repülni vele!

Ferdinánd csak nézett. Hogy neki ilyen eszébe sem jutott?! Hiába, a vezér is holtig tanul, mire bölcs vezér lesz.

Megragadták hát egyszerre a hegedűt, és felemelték. Már éppen elröppentek volna vele, amikor Zsiga előkerült a patak mellől. Megdörzsölte a szemét.

– Láncos teringettét! Ezek elviszik a hegedűmet! Nem elég nekik a saját nyirettyűjük! – és elvette tőlük tokostul-vonóستul.

De futott is, mint a nyúl, mert a sok feldühödött szúnyog megtámadta. Nagy nehézségek árán csak elérte a kis házikóját, s gyorsan becsapta maga mögött az ajtót a szúnyogok előtt, akik nagyot koppanva fennakadtak. A banda legtöbb tagja kifícamította a bokáját, csuklóját, ujjait. Így történt, hogy elmaradt a szúnyog-koncert, annyi volt a maródi szúnyog. Még Ferdinánd, a vezér is kifícamította a kisujját. Legfőképpen mégis azt sajnálta, hogy a Zsiga csodálatos hegedűje nem lehetett az övé.

Mese a parancsolni akaró kecskéről

Egyenes szarvú Elek, a kecske egyszer elhatározta, hogy úri kecske lesz. Semmi kedve felkutatni a táplálékot magának, inkább parancsolni fog.

Miután lelegelt maga körül mindent, leült a lerágott csonkokra, rágyújtott a pipájára, és vígan pöffeszkedve várta, hogy parancsolhasson. Parancsolni könnyű, ha van kinek.

Valahogy nem akadt senki, akinek arra vezetett volna az útja. Már a pipája is kialudt, amikor sántikálva jön a nyúl. Na, végre!

– Jó, hogy jössz nyuszi komám, éppen rád várok! Hát mi történt veled, hogy így sántikálsz?

– Ne is kérdezd, Elek! Árkot ugrottam és kifícamítottam a bokámat!

Egyenes szarvú gondolkodni kezdett. „Azért mégsem lenne helyénvaló egy szanta nyúlnak parancsolni!?” – és egy-két ügyes mozdulattal helyreigazította a lábát.

– Köszönöm, Egyenes szarvú! Milyen készséges vagy! – és eltipegett.

Egyenes szarvú pedig tovább várakozott. Kisvártatva szapora nyelvöltögetéssel jött a tehén, legelve maga előtt, amit talált. Elek, amikor meglátta, vakaródzni kezdett: „Hát ennek a hatalmas állatnak meg hogy lehet parancsolni?” Míg ezen morfondírozott, a tehén rábőgött.

– Bú Egyenes szarvú! Hát te mit cselekedtél? Lerágtad a növények szárát is, másnak nem is hagytál enivalót! Bú...Bú! – és odább ment.

Egyenes szarvú meg csak mekegett. Aztán váratlanul Cicus jött arra, sompolyogva, vizslatva a környéket, hátha előkerül valami egérféle. A nagy lopakodásban majdnem nekiment Eleknek. „No, megvagy! Legalább lesz már kinek parancsolni!”

– Megállj csak, macska! Még fellöpsz! – mekegett rá.

Cicus úgy megijedt, hogy azt sem tudta, eleven-e vagy holt.

– Bocsáss meg, Elek! – rebegte.

– Megbocsátok, de csak ha hozol egy nagy fej káposztát – parancsolt végre Egyenes szarvú úri kecske módjára.

Cicus nagy hajlongások közepette elment, és mindent megígért, csak hagyja már békén a kecske.

Egyenes szarvú meg úgy okoskodott magában: „Milyen jó dolog parancsolni valakinek!” Egészen elábrándozott, amikor váratlanul beporosodott sarkantyúval, háztetőig emelt csőrrel megjelent Kakas Bandi. A kecske egy pillanatra meglepődött. De alig volt rá ideje, Kakas Bandi máris ráparancsolt.

– Mit lézengsz itt, Egyenes szarvú? Nézd csak, milyen poros a sarkantyúm, pucold csak sebesen!

A kecske csak úgy ugrott sarkantyút pucolni. Alig végzett vele, amikor a kakas újabb parancsot adott neki.

– Fényezd ki a farktollaimat! Úgy álljanak, mint a te egyenes szarvad!

A kecske pedig serénykedett. Gyönyörűen rendbe rakta Kakas Bandit, hogy úgy nézett ki, mint egy vőlegény. És úgy is távozott felemelt fejjel, még csak meg sem köszönte.

Egyenes szarvú rájött, hogy hiába akar ő parancsolgatni, úri kecskének születni kell.

Ekkorra visszaérkezett a cica.

– Ne haragudj, Elek, de nem találtam a környéken káposztát.

– Sebaj! – legyintett Elek, és már indult is, hogy eleség után nézzen, amikor jött a nyuszi, és hozott egy akkora fej káposztát, amekkorát ő még nem is látott.

– Hálából, amiért meggyógyítottad a lábamat.

– Köszönöm, nyuszika! – érzékenyedett el a kecske. Gyere, együk meg közösen!

És ahogy a káposztát falatozta, eszébe jutott, hogy jót tenni valakivel mégiscsak tisztességesebb, mint parancsolgatni.

babakarácsonyfa, okos vécé-tető

nem értetted, nagyi!?
Arti azt mondta, babakarácsonyfád van.
én jót nevettem, tényleg akkora, mint ő.
de,
ha van babakarácsonyfa, akkor van neki anyja, apja is!
nálunk otthon egy szép, magas apakarácsonyfa van,
de hol vannak akkor az anyakarácsonyfák?
lehet, hogy valamelyik utcán elfutottunk mellettük?
Artúrral se vetted fel a versenyt, nagyi!
még jó, hogy Samu nem jött el velünk sétálni!
anyával írja épp a házit.
sajnos, deszkázás közben tényleg eltört a keze.

megint könnyezel?
ígérem, majd nem kapcsolom ki a digikukád,
ha ismét nálad leszünk.
mondtad, öregségbecsípődésed van, bár
én szeretem a csípőset kecsapból meg paprikából is.
és nem nyúlok majd a vécé-tetőhöz se, míg kezet nem mosok,
csak siessünk majd!

milyen jó Artinak, hogy ő még pelenkás,
és nem kell neki pisilés előtt és után kezet mosni!
kitalálhatnák már a kovidtudósok az okos vécé-tetőt,
amelyik magától felnyílna, ha megérzi a kukit.

csokidoki

a csoki mindenre képes, mint az orvosok.
erre ma jöttem rá.
még Ildit is leveszi a lábáról, hallottam anyától,
mesélte apának, hogy barátnője kapott egy lovagtól.
így hívta, pedig én már tudom, hogy
a lovagok rég kihaltak, mint a dinók.

néha már az orvosnál is többet tudok
= jó ez az iskola.
tegnap nem volt olvasásóra,
de a dokinak, mint szökőkútból a víz,
folytak a szájából a betűk.
néha nem értettem, mit mond,
de a szivárvány akkor esett bele a medencébe,
talán azt láttam az ablakon át.
még jó, hogy nem ugrottam ki elkapni, megenni!
ott volt a nagy aji uzsonnás dobozodban a kinder csokim.

Szukálek Lajos: A nagy utazó

Illusztrációóó

Anya kinyitott egy könyvet.
Nézd, ezt nagyí írta!
Kiszaladt a konyhába:
Megnézem az ebédet.

Én meg lapoztam a könyvet,
képek nem voltak benne.

Jaj, mit csinálsz, Teodor?
kérdzte anya fakanállal a kezében,
pedig csak rajzoltam a könyvbe!

Oda is írtam: ATOMBOMBA.
Egy fekete kalapos manó fogta,
a kezei közben megnyúltak,
lehet átfogják majd az eget, földet,
mert pálmafa nő ki belőle, és
a pálmafámon termő lény
kezei helyén kígyók nőnek,
szívják, szívják a bombatörzset
hosszú nyelvükkel, és aztán köpködnek.
Pálmalényem társai nevetnek.
Anyá is a kétperces művemen.
Biztos nincs fagyí íze, és
nagyinak se mondjuk el,
hogy illusztráltad a könyvet.

Omikronkannibál

Este lefekvéskor Samuval beszélgettünk,
és azt mondta, hogy vannak kannibálok.
Igaz, azok nem madarak,
és nem mi etetjük őket.
De utána folytatta.

Ekkor rohantam ki,
és hánytam.
Valami csikarta a hasam is.
Samu leszaladt, szólt apának, anyának.

Majd füstjeleket küldünk a tantónéninek,
hogy holnap nem mész iskolába,
és ő füstjelekkel elküldi a házit.

És már semmi bajom, nagyil!
Nem falt fel a kannibál kovid.

Szkukálek Lajos: Üveg csendélet III.

Berci és az esőcsepp

Berci, a kiséger, aki a kerek erdő közepén lakott egy odúban, Egérmamával és Egérpapával szomorúan ébredt, mert kint úgy zuhogott az eső, mintha dézsából öntötték volna. Egérmama megsimogatta a kiséger buksiját:

– Ne szomorkodj, Berci, hamarosan kisüt a nap, és akkor mehetsz az utadra.

– Nem igazság, mama, így nem tudom elvégezni a reggeli körutamat. Nem tudom megnézni, hogy minden rendben van-e az erdőben. Mi lesz, ha valaki bajba kerül? Egyáltalán minek esik az eső?

– Hidd el, amíg esik az eső, addig semmi nem történik, hiszen mindenki a házában, odújában marad – nyugtatta meg Egérpapa a kiségeret, aki az odú bejárata előtt ült.

– Az eső nagyon fontos, fiam – jegyezte meg Egérmama, fia szomorú arcát látva –, szükségük van rá a növényeknek, az állatoknak és az embereknek is.

– Nekem aztán nincs rá szükségem – duzzogott a kiséger. – Nem tudok kimenni az erdőbe.

– Egyszer minden eső eláll – nevetett Egérmama, Berci morcos ábrázatát látva.

S lám, Egérmamának igaza lett, hamarosan elállt az eső, és a napocska lassan előbújt a felhők mögül. Berci nem tudott tovább várni egy percet sem, elindult körülnézni. Egérpapának igaza volt, az erdőben semmi mozgást nem tapasztalt, csupán a tó melletti békák ugráltak a nedves fűben. Berci egy darabig nézte a boldogan ugráló családot, majd elhatározta, hogy megkeresi barátját, Heidit, a rókalányt.

Futásnak eredt az erdőben, amikor egy vékonyka, síró hangra lett figyelmes. Hirtelen megállt és hegyezte fülét, hogy megtudja, honnan jön a hang. Hiába fülelt, sehogy sem tudott rájönni.

– Hahó! Ki vagy? Hol bujkálsz? – kiabált Berci.

– Itt vagyok a levelek alatt.

A kiséger óvatosan elkezdett keresgélni a levelek alatt, de semmi egyebet nem talált, mint egy esőcseppet.

– Ki szólt hozzám? – érdeklődött újra Berci.

– Én voltam – szólalt meg vékonyka hangján az esőcsepp, aki a levélen üldögélt.

– Miért sírtál?

– Itt a levelek alatt nem ér el a Nap sugara, így nem tudok útra kelni.

– Útra kelni? – csodálkozott a kiséger.

– Igen. A Nap melege párává alakít, hogy fel tudjak emelkedni az égbe, ahol a barátaimmal újra megtöltünk egy felhőt, és amikor az már nem bír el bennünket, akkor újra eső formájában lehullunk a földre. Én most ebből a körforgásból kimaradok, itt pusztulok el a levelek alatt.

Berci megsajnálta az esőcseppet.

– Egy percig se szomorkodj tovább, mindjárt kiviszlek innen.

A kiséger megfogta a levelet, amin az esőcsepp üldögélt, de ahogy elindult vele, az esőcsepp lecsúszott a levélről, lehuppant egy másikra. Ekkor Berci a tenyerébe ültette az esőcseppet, de az bizony kicsorgott az apró ujjai közül, és egy újabb levélen landolt.

Az esőcsepp újra sírdogálni kezdett.

– Ne sírj! Mindjárt visszajövök!

Sebesebben, mint a szél, szaladt egészen hazáig. Egérpapát majd feldöntötte az ajtóban.

– Hova ilyen sietős, Berci?

– Poharat kell vinnem az erdőbe, meg kell mentenem az esőt.

– Az esőt? – kérdezte meglepődve Egérmama.

– Igen, mama, az esőt. Ki kell vinnem egy esőcseppet a napra, hogy újra pára lehessen, felszállhasson a felhőbe, majd újra eső lehessen – hadarta Berci egy szuszra.

– Ez igazán derék dolog – mondta Egérpapa büszkén. – Szaladj, ne várakoztasd sokáig a barátodat.

Berci elkapott egy poharat, és már rohant is vissza az erdőbe. Az esőcseppet a pohárba tette, kivitte a rét kellős közepére, majd a pohárból egy levélre öntötte. Boldogan terült el az esőcsepp a napon és búcsúzóul integetett Bercinek:

– Hamarosan találkozunk.

Berci ezek után sohasem szomorkodott, amikor esett. Eső után mindig kiment az erdőbe, hogy megmentse a bajba jutott esőcseppeket.

FELLINGER KÁROLY

Vajdasági gólyafészkek

Hódegyháza

Hódegyházi halastóban
ficáncol egy aranyhal,
nem hisz már a szerencsében,
se télen, se tavasszal.

Ősszel, nyáron meg babonás,
s ha a horgász kéményseprő,
aranypikkelyt aranygombért
elcserélne, észveszejtő.

Homokrév

Homokrév meg
büszke Mokrin,
sok a lyuk a
kopott zoknin.
Nem szégyelli
az óriás,
nem tiltja azt
a Szentírás.

Szentes nevű
szőlőhegyen
mára csakis
öröm terem,
török szultán
nem szereti,
savanyú a
szőlő neki.

Torontáloroszi

Torontáloroszipan a
nagyra nőtt törpék
nem találtak egyebet, csak
apró vadkörtét.

Nákófaluról volt bizony
az egyetlen tál,
összetörte a hófehér
arcú, kicsi lány.

Templom tornyán, a kereszten
gerlepár pihen,
odabenn meg a menyasszony
azt mondja: igen.

Tamásfalva

Az Ó-Béga mellett
óriás óbégat,
palacsintát akar,
legyen pont tizenhat.

Tamásfalvi legény
súgja neki csendben,
most van a falunkban
palacsintaverseny.

Nezsény

Kisnezsény meg
Nagynezsény is
dideregnek
nagykabátban,
Havas Boldog-
asszony napján
piros hó hull,
pedig nyár van.

Patás ördög
nagy tenyerén
láthatóan
ott ül Nezsény.
Röfög rá a
vadkan fele,
ez az ördög
anyajegye.

Latyarak

Arról híres Latyarak,
vigyázzák az agarak.
Aki tolvaj, elkergetik,
fut Szávaszentdemeterig.

A jövőé Latyarak,
de hátrafelé halad.
Ha hó olvad, akad latyak,
csak ne törjed össze magad.

Ludas

Ludasi-tóban a halak
nem láttak még soha ludat,
nem ludasak ők semmiben,
hiába vannak ennyien.

Bárcsak kacsá lenne e hír,
dadogja egy arab emír,
ha kacsából több a haszon,
azt tart a nép itt, Ludason.

Ilonafalva

Jelenával, Ilonával
van tele Ilonafalva,
más lánynevet ez a falu
aranytallérért se adna.

Ilonakertváros sűrög,
Tündér Ilonára várva,
úgy hírlík, hogy ízlik neki
a Vajdaság kocsonyája.

Gunaras

Kikéri a
lúd magának,
különösen
a bölcs gúnár,
ne nevezzék
őt libának,
aki mondja,
még pórul jár.

Gunarason
víg a jérce,
szeme pislog,
már-már fénylő:
– Húsom jobb a
gúnárénál,
a kivétel
elenyésző.

Asztek iskolába megy

Asztek, a kék rókafiú fürgén ballagott az erdei iskola felé. Ez volt az első napja és izgult. Elővette kicsi térképét, amit anyukája rajzolt fel egy nagy sárga levél hátuljára, majd folytatta útját. Egy iskolás fiúnak bizony már egyedül kell eljutnia az iskolába. Megsimította narancssárga tarisznyáját. Ebben hozza ma haza az összes izgalmas könyvet, amiből tanulnak, és hamarosan ő is el tud olvasni minden mesét. Örömeiben perdült egyet a színes avarszőnyegen.

Az öreg tölgyfa alatt nagy volt a nyüzsgés. A barna mackó tanító néni mosolyogva figyelte az elsősöket.

Még mielőtt Asztek a fához ért volna, egy mókus gyerek termett előtte.

– Róka koma, te fázol, hogy így elkéköltél? – kérdezte tőle viccelődve, és választ sem várva továbbszökött.

– Nahát, gém pajti. Te mindig ilyen szürke egyéniség vagy?

A gém erre szomorúan lógatta sárga csőrét. A mókus gyerek már tovább is ugrott az utolsó diákhoz.

– Süni, szúrós hangulatban leszel, ha ellopom a szép piros almádat?

Már nyúlt is süni almájáért, de a tanító néni közbeszólt.

– Ejnye, Marci! Nem illik kigúnyolni a kis barátaidat. Igaz, mindannyian mások vagyunk, de attól még nem rosszabbak vagy jobbak, mint a többiek.

Mackó tanító néni kitalált egy jó játékot. Mindenkinek el kellett mesélnie, mi a kedvenc színe, étele és elfoglaltsága.

A kis süni kezdte.

– Sziasztok. Sára vagyok. Kedvenc színem a piros, kedvenc ételem a rántotta és szeretem a téli álmat.

Következett a gém. A tanító nénihez lépett.

– Sziasztok. Gáspár vagyok. Szeretem az ezüstöt, mert a kedvenc ételem, a folyami hal is ezüstös, és imádok repülni.

Marci már nem bírta magával. Ide-oda ugrált.

– Tanító néni, hadd legyek én a következő!

Miután mackó tanító néni bólintott, elhadarta a saját szövegét.

– Sziasztok. Én Marci vagyok, és kedvencem a zöld, mint a fa lombja, szeretem a makkot és a mogyorót, és a világon a legjobb ugrálni! – rikkantotta. Máris feliramodott a fa törzsén, és eltűnt a levelek közt.

Mackó tanító néninek eltartott egy darabig, amíg lecsalogatta Marcit a fáról, utána folytathatták az órát.

– Asztek vagyok. Szeretem a narancssárgát, kedvenc ételem a szamóca, és szeretek lyukat ásni – fejezte be a bemutatkozást a kék róka fiú.

Az új színes ceruzáikkal lerajzolták egymást, a tanító nénivel játszottak és nagyokat nevettek. Mackó mama kiosztotta az iskolai könyveket. Asztek csillogó szemmel lapozgatta, és nézte a különféle betűket az oldalakon. Hamarosan ezeket el is tudja majd olvasni. A szünetben Sára mellé ült.

– Olyan szép neved van, de én még nem ismertem senki mást, akit Aszteknek hívtak.

– A családommal a Meseerdőből költöztünk ide a nyáron.

– Nahát – kerekedett el Sára szeme. – Én még arról nem hallottam.

– Pedig nagyon szép hely! Ott egész évben zöldek a fák. Vagy kékek, mert van olyan is.

– Tényleg? – csodálkozott Sára.

– A patak ezüst, vagy arany színű. A felhők a legszebbek. Lehetnek pici habosak vagy nagyok és ijesztők. Rózsaszínűek és halványsárgák.

Ahogy mesélt, a többi állatgyerek is köréjük ült, és hallgatták Asztek meséjét.

– Mikor a legszebb Meseerdő? – kérdezte Gáspár.

– Én akkor szeretem, amikor nyílik az illatos kakukkfű, és lilára festi az erdő alját.

– Nálunk csak kakukkmadár van. Ő mondja meg, hogy hány óra. Nem tudtam, hogy van neki füve is – csodálkozott Sára.

– Van mókuszvirág? – érdeklődött Marci.

– Gémfa? Sünlevél? – kérdezte Gáspár.

Asztek nagyot nevetett.

– Nincs, olyan nincs. De van gólyahír. Az egy sárga virág, ami tavasszal nő. De még mielőtt irigykednétek a szép nevekre, van olyan rózsaszín virág, amit varjúhájnak hívnak.

Mindenki elkezdett kuncogni. Először csak halkán, aztán egyre hangosabban, a végén már nagy hanggal hahotáztak.

Amikor elmondták a tanító néninek, min nevettek olyan nagyon, Mackó tanító néni csak ingatta a fejét.

– Bizony vannak furcsa nevű növények. Elárulom nektek, hogy van medvehagyma is. Fehér a virága, és meg lehet enni a levelét.

A kis elsők arra gondoltak, hogy mennyi izgalmas dolog van még körülöttük, amiről nem tudnak.

A nap hamar eltelt. Asztek vidáman ballagott hazafelé. Alig várta, hogy otthon elmesélhessen mindent, ami ma vele történt és hogy holnap ismét iskolába jöhessen az új barátaihoz.

A Felhőkirály

Egyszer régen, nagy réteken, kerek erdők szélén, messze túl az Üveghegyen volt egyszer egy falu, ahol történetesen én is éltem. De ne egy átlagos falut képzeljétek el ám! Itt mindenki sátrakban lakott és nagy barátja volt a természetnek. Az időjárás mindig kedvezett a falusiaknak – esett, sütött a nap vagy épp havazott, amikor arra szükség volt. Boldogan tehattük a dolgunkat, hiszen tudtuk, hogy minden rendben lesz.

Egyszer azonban borzasztó nagy szárazság sújtotta az egész vidéket. A fű kiszáradt, a fák ledobták leveleiket, a folyók kiapadtak, az állatok elmentek. Senki sem értette, mi történhetett, mivel érdemeltük ki ezt a csapást. A falu öregjei azon tanakodtak, hogy a legjobb lenne új hazát keresni magunknak, ahol van víz bőségesen és ahol virágzik az élet. Már-már kezdtünk beletörődni a sorsunkba és készültünk elhagyni hőn szeretett otthonunkat, amikor megszólalt a legpöttömebb kisleány, akit csak elképzelni tudtok. Franciskának – ugyanis így hívták – szőke, fonott haja és sűrűn szeplőzött arca volt. Kék szeme mindig okosan csillogott. Nem volt valami nagyhangú leány, mégis, ha megszólalt, a legbölcsebb, legidősebb ember is csendben hallgatta őt.

– Én majd visszahozom az esőt a faluba. Nem kell elmennünk innen – mondta Franci. – Kerítsetek nekem egy nagy madarat, hogy felrepülhessek a felhők közé, és vizet fakaszthassak belőlük. Másképp nem tudok sikerrel járni.

A falusiak összesúgtak eme szavak hallatán. Kevesen hittek abban, hogy meg tudja csinálni, voltak, akik ki is kacagták. Azonban az a pár ember, köztük én is, akik úgy gondolták, megér egy próbát, felszólaltak az érdekében.

Rövid tanácskozás után a falu öregjei úgy döntöttek, hogy négy napot adnak Francinak, hogy visszahozza az esőt. Ha ez alatt az idő alatt ez nem sikerül neki, akkor mindannyian összepakoljuk a sátrainkat és útnak indulunk egy új, gazdag vidék reményében.

A megállapodás után Franci megkért minket, hogy segítsünk neki felkutatni a madarat, ami felviheti őt az égbe. Rögvest neki is láttunk a keresésnek, szétszéledtünk a szélrózsa minden irányába. Én Francival a legközelebbi hegyek felé vettem az irányt, ugyanis jól tudtam, hogy fészkel ott egy hatalmas sas. Csak reménykedtem, hogy nem szállt el ő is a többi madárral együtt. Fél napi járás után

megkönnyebbülve láttuk, hogy még mindig ott ül a fészkében. Franci sem volt hát rest, rögvest fel is kapaszkodott hozzá, hogy megkérje, vigye fel őt a fellegekbe.

– Ugyan miért tenném? Éhes vagyok és gyenge. Lehet, ha felrepülök olyan magasra, leesek és eltöröm a szárnyam – akadékoskodott a sas.

Franci azonban hízelgéssel és a reménnyel, hogy ha sikerül esőt fakasztaniuk, lesz mit ennie, meggyőzte a madarat, hogy segítsen neki. Így hát felmászott a hátára, és egy szempillantás alatt el is tűntek a szemem előtt.

Ha nem mesélték volna el, nem is tudnám, hogy mi történt Francival ezek után, de a kisleány visszatérte után megosztotta velünk, milyen dolgok estek meg vele odafent a felhők közt.

Felérve a sas leszállt egy méretes felhőre, majd így szólt Franciskához:

– Tessék, adok neked egy tollat. Ha le akarsz jönni a földre, csak ejtsd le ezt egy felhő széléről, és én itt termek, hogy visszavigyelek.

S azzal ott is hagyta őt. Franci a tollat a hajába tűzte, majd elindult, hogy találjon valakit, akitől megtudakolhatja, hová is tűnt az eső. Ment, mendegélt, amikor is beért egy falucskába. De láss csodát, hát nem akármilyen falucska volt az! Minden felhőből volt. Felhő volt a ház, felhő volt a kerítés, a bokor, de még a macska is! Felhőfelirat díszelgett a felhőbolt ajtaján és felhőemberek jártak-keltek az utcákon vicces felhőruhákba öltözve. Alig bírt hinni a szemének, azt hitte, hogy csak a képzelete játszik vele. Miután felocsúdott odament az egyik felhőemberhez, hogy útbaigazítást kérjen tőle, de az csak rémülten elfutott előle, mint aki szellemet lát. Ugyanez történt a következővel is, meg az azutánival is. Franci nem tudta, mitévő legyen, mire egy hirtelen ötlettől vezérelve leszakított néhány fodrot a talajból és maga köré tekerte, hogy ő is felhőembernek nézzen ki. Így már senki sem futott el előle, hanem elmondták neki, hogy az esőcseppeket a Felhőkirály őrzi a kastélyában, ami innen egy napra van. Franci kicsit megijedt, hiszen akkor már csak két napja marad, hogy megszüntesse a szárazságot. Nem volt hát vesztegetni való ideje, el is indult a kastélyba, hogy beszéljen ezzel a Felhőkirályal.

Fáradhatatlanul haladt, hogy időben odaérjen. Felhőáruháját óvatosságból nem vetette le, nehogy hamarabb a király fülébe jusson az érkezése, mint szeretné. Már órák óta bandukolt, amikor felfigyelt egy háta mögül közeledő felhőkocsira, amit gyönyörű, fodros szőrű paripák húztak. Rögvest meg is állította a kocsit, ami szerencséjére pont a kastély felé tartott.

Másnap délben komótosan szállt le, megköszönte a segítséget, és vette is az irányt a kastély felé. Mikor odaért, meglepetten látta, hogy ma éppen panasznapi van. Beállt hát a sorba és várt, hogy elmondhassa ő is a bűját, baját.

Alig másfél óra múlva ott állhatott a király előtt. Levette álruháját és mély meghajlás kíséretében így szólt:

– Drága Felhőkirály, engem a földi emberek küldtek, hogy véget érjen a szárazság, ami a népemet sújtja. Kérlek, légy kegyelmes hozzánk és add vissza nekünk a vizet.

A király megrökönyödött a beszéd hallatán. Nem számított rá, hogy egy földi ember fog elé járulni. Mennydörgő hangján így szólt hát Francihoz:

– Hogy merészelsz belépni Felhőkirályságomba? Nem látunk itt szívesen. Ti, földiek mind szörnyűségesek vagytok, loptok, csaltok, hazudtok, nem értek fel hozzánk, csodás felhőlényekhez.

– Gyere el velem a falumba, hadd győzzelek meg az ellenkezőjéről. Bizonyára sokan vannak lent a földön, akik nem élnek példás életet, de miattuk ne büntesd a többi embert. Ha bebizonyosodik, hogy megérdemeljük a büntetést, akkor elmegyünk más vidékre, de adj nekünk egy esélyt!

Hosszú töprengés után elfogadta hát az ajánlatot a Felhőkirály. Két ór kíséretében elmentek a legközelebbi felhő szélére, a kisleány ledobta a tollat, majd kis idő múltán megjelent a nagy sasmadár. Visszahozta őket a faluba, ahol Franci körbevezette a Felhőkirályt. Megmutatta neki, milyen is az élet nálunk, bemutatta őt az öregeknek és egy csomó barátjának, köztük nekem is. A király látta, hogy itt csakugyan kedves, dolgos emberek laknak, valóban nem érdemlik meg a rájuk mért csapást. Így hát sűrű bocsánatkérések közepette megígérte nekünk, hogy soha többé nem foszt meg minket az esőtől. Rájött, hogy előbb meg kell ismernie az embereket ahhoz, hogy megítélhesse őket, és megfogadta, hogy soha többé nem fog gondolkodás nélkül cselekedni. Miután elbúcsúzott, köddé vált és visszatért Felhőországba. Pár óra múlva meg is érkezett a régóta várt eső. Napokig szakadt, aminek hatására a vidék újra életre kelt. Franci a népünk hősévé vált, és még most, sok-sok év távlatából is boldogan emlékszünk vissza a kislányra, aki megmentett minket.

Macskakalandok

Süni a kertben!

A lusta kandúr komótosan elnyújtózott a ház tetején. Szeretett itt hasalva néze-
lődni, mert belátta az egész udvart, kertet, sőt, még a szomszédba is átlátott. Oda
szeretett a leginkább leskelődni, mert néha, ha jól ki tudta számítani az időt, el-
csenhetett egy-két frissen tojt tojást a baromfiudvarról.

Most éppen kellemes őszi időjárás volt, ahova a szem ellátott, nyugalom honolt.
Egyszer csak meglátta a kertben, az almafa alatt, a színes avarban a sünit. Épp
nemrég sikerült átbújni a kerítés alatt. Több se kellett az udvar két éber házőrző-
jének, a tacsónak és a keveréknek! Hangos csaholásba kezdtek és rohantak, hogy
a hivatlan vendéget elkergessék. Süni gyorsan felmérte a helyzetet. Tudta, hogy
lomha mozgása miatt nem képes elmenekülni a két eb elől, így a régi bevált véde-
kezési módszerhez folyamodott. Összegömbölyödött, és tüskéit szétmeresztette
minden irányba. A kutyák sehogy sem fértek hozzá, sőt összevissza szurkálták az
orrukat, ezért egyre eszeveszettebben ugattak. A helyzet hosszú percekig tartott,
mígnem a lusta kandúr megunt a ribilliót. Ráérősen elnyújtózott, majd lefelé
indult a tetőn. Átszökkent a diófára, onnan a kerítésre, végigsétált rajta, lassan
közeledve az almafa felé, és hangosan nyivákolni kezdett. A két kutya egy pil-
lanatra abbahagyta az ugatást, fülüket jobbra-balra mozgatták. Aztán odafutot-
tak a kerítéshez, és ismét nekifogtak az eszeveszett ugatásnak. A kandúr megállt,
és kajánul nézett le rájuk. Nyilvánvaló volt, ki az ura a helyzetnek. Kicsit odébb
sétált, erre a két kutya is odébb ment, az ugatást egy percre sem hagyva abba. A
süni közben rájött, hogy a macska segíteni akar neki, szétgömbölyödött, majd
amerről jött, ugyanarra elsietett, és visszabújt a kerítés alatt. Miután a kandúr
biztonságba tudta a sündisznót, úgy gondolta, egy kicsit azért még elszórakozik
a két csahossal. Ide-oda sétálgatott a kerítés tetején, néha leült, és mancsát
nyalogatva ráérősen mosakodni kezdett. Aztán amikor a két kutya már szinte
mágán kívül volt a dühös ugatástól, hopp, átugrott a szomszéd kertbe.

Kis idő múlva minden elcsendesedett. Időnként még fel-felugatott az egyik
vagy a másik eb, aztán elfelejtették a történeteket. A lusta kandúr pedig komóto-

san, puha léptekkel visszaballagott a házteteji kedvenc helyére, ahonnan belátta az egész udvart, kertet, sőt, még a szomszédba is átlátott. S mivel a nagy ramazuri alatt kicsit megéhezett, azon gondolkodott, vajon hogyan tudna hozzáférni egy frissen tojt tojáshoz...

Az utolsó ajándék

A fekete macska méltóságteljesen sétálgatott fel és alá. Néha megállt és benézett a konyhába, máskor a dolgozószoba franciaablaka előtt üldögélt, befelé kíváncsiskodva. Csinos nyakörve jelezte, hogy a gazda kedvence, de mint tudjuk, a macskák mindig azt csinálnak, amit csak akarnak. Ez a fekete macska például épp a mi kertünkben.

Néha illetlen, máskor ronda nyomokat hagyott maga után, olykor egyenesen horrorba illőket. Télen hosszú, türelmes várakozás és sok-sok próbálkozás után kétszer is sikerült kihalásznia két narancssárga aranyhalat a kerti tavacskánkból. Mind a kettő lerágott fejjel várta, hogy reggel rájuk találjak. Máskor döglött egeret fektetett a konyhaajtó elé, és volt, amikor a vakond sem úszta meg a vele való találkozást. Egy idő után azt vettem észre, hogy sajátos módon akar velem barátkozni: bemutatja a vadásztudományát. Lehet, hogy a gazdája nem foglalkozott vele, nem kapott elég dicséretet vagy megfelelő figyelmet. Mindenesetre egyre gyakrabban kaptam furcsa „meglepetéseket” tőle. A rágcsálóktól a bogarakig terjedt a kínálat.

Egy reggel párharcra lettem figyelmes. Egy madárka igyekezett próbára tenni a macska ügyességét. Incelkedve csivített, és ágról ágra röppent az egyik fán, egyre feljebb. A macska pedig utána. Természetesen a madárka végül győzelemittasan elszállt. A macska pedig csalódottan ugrált vissza a földre, majd elkullogott a kertből. Az eset után jó ideig nem találtam „meglepiket”. A fekete uraság komótosan végigballagott ugyan a kerten, meg-megállt, a házunk felé nézett, a fára tekintgetett, majd unottan továbbsétált. Aztán egyre gyakrabban került sor a madaras jelenetre. A madárka vissza-visszatekingetve feljebb és feljebb libbent, a macska meg utána – a végén azonban mindig hoppon maradt. Pár hétig. Egy reggel azonban a konyhaajtó előtt meghökkenítő meglepetés várt: a madárka szárnytollai! Kitarva feküdtek egymás mellett, mintha épp elrepülni próbálnának, középen néhány zilált pihével. Ez volt a fekete macska utolsó „ajándéka”. Soha többé nem láttam.

Z. NÉMETH ISTVÁN

Mimi és Momi kalandjai

Hórukk, a kabalamajom

Lepike egy sárga tulipánra szállt.

– Jön! Piros, rövid ujjú trikó van rajta, kék rövidnadrág, fején hatalmas szalmakalap, az orrán rózsaszín keretes napszemüveg! – mondta Miminek.

Lopika egy piros tulipán szirmán pihent meg.

– Jön! Sárga csokornyakkendőt visel, alacsony, görbe a háta, nincs rajta cipő, és egy hatalmas koffert cipel! – kiáltotta Mominak.

– Mitől ijedtetek meg ennyire, pillangók? – kérdezte Augusztin, a híres hatpöttyös katicabogár, aki éppen arra repült.

– Nézzük meg! – javasolta Mimi, és letette az öntözőkannát.

És valóban! Az úton egy különös alak közeledett feléjük. Pontosan olyan volt, mint ahogy azt a két rémült lepke leírta.

– Ne féljetek! – mondta Momi. – Ez csak egy majom!

– Csak? – szörnyülködött Lepike.

– Mijom? – érdeklődött Lopika.

A jövevény megállt előttük, udvariasan megemelte a szalmakalapját, és bemutatkozott.

– Hórukk vagyok, a Pempő Cirkusz világsztárja, a háromszoros hátrabukfenc feltalálója, az egyensúlyozás mestere, valamint a nézők szívének meghódítója. Bennetek kit tisztelhetek?

Miután Mimiék is bemutatkoztak, Hórukk azt javasolta, üljenek le egy kicsit a fűbe.

– Elfáradtam a sok gyaloglásban. Kiléptem a társulatból. Untam már a kabalamajom szerepét. – A csimpánz elvigyorodott, levette a napszemüvegét, és hanyag mozdulattal maga mögé hajította. – Tudjátok, azt a majmot, aki mindenkinek szerencsét hoz.

– Vagy úgy! – nevetett Mimi. – De azért nekünk még jut a szerencséjéből valami?

– Mi az, hogy!

Hórukk felnyitotta kopott bőröndjét, elmélázva kotorászott benne, majd egy jókora, aranyszínű trombitát vett elő. Rögtön ki is próbálta.

– Trá-trá-trá-rá-rá-rá!

Lepike és Lopika befogta a fülét. Augusztin csak hunyorított.

– Ugye, milyen szép? – büszkélkedett a cirkusz csillaga. – A hangja olyan, mint a tavaszi madártrilla. Egy fürt banánért cserébe a tiétek lehet.

Mimi és Momi egymásra néztek.

– Köszönjük szépen – mondta Mimi –, de itt a Százszorszép Sziromrét közepén nem tudnánk hasznát venni egy trombitának. Nem vagyunk zenészek. A tulipánoskertünket gondozzuk.

– Csak nem azt akarjátok mondani, hogy ennek a takaros, szép házikónak az éléskamrájában nincs egy fürt banán? – hökkent meg Hórukk.

– Banán éppen van, csak nincs szükségünk trombitára – magyarázta Momi.

A majom a fejét vakarta.

– Ha jobban megnézem, ez nem is hangszer, hanem kerti szerszám. Amolyan gyorsöntöző gépezet. – Hórukk beleszúrta a trombitát a földbe. – Ha ide, ebbe a tölcsérbe vizet öntünk, az gyorsan lecsorog a talajba, és azonnal vízhez jutnak a tulipánok gyökerei.

– Azt hiszem, mi inkább maradnánk az öntözőkannánál – mondta Mimi.

A majom tovább kotorászott a bőröndben.

– De ez csak megér nektek egy fürt banánt – emelt ki belőle egy csörgődobot.

– Az első pillantásra hangszernek tűnik, valójában egy hordozható palántanevelő doboz. Ha jól megtömitek földdel, nem is csörög annyira. Tulipánhagymának kiváló tárolóeszköz.

– Azt hiszem, mi inkább maradnánk a régi, bevált módszereknél – mondta Momi.

A majom nem adta fel. Addig kotorászott a bőröndjében, amíg egy hegedű nem akadt a kezébe. Azonnal meg is táncoltatta a vonót a húrokon.

– Halljátok ezt a hangot? Ez bizony szűnyogriasztó.

Mimi és Momi nem szóltak semmit, csak ingatták a fejüket.

Hórukk visszatette a hegedűt a kofferbe, bezárta, majd felemelte és jól megrázta. Aztán újra kinyitotta, és egy oboát emelt ki belőle.

– Ha véletlenül egy kígyó tévedne a kertetekbe, ezzel elbűvölhetitek.

Belefújt a hangszerbe, és kisebbfajta csoda történt. Olyan szépen szólt, hogy a tulipánok szára hullámozni kezdett, és a két lepke a virágokról riadtan repült át a lányok hajcsatjára.

– A növényekre is hatással van. Reggeli torna a tulipánoknak.

Mimi és Momi inkább megijedt, mintsem el lett volna ragadtatva.

– A virágoknak nem tesz jót, ha hajlítgatják a derekukat.

A majom eltette az oboát, és egy ezüstszínű szájharmonikát vett elő, amelybe egytől tízig számok voltak vésvé.

– Ezt nézzétek! – nyújtotta át a lányoknak. – Ennél hasznosabb kerti szerszámot el sem tudnék képzelni. Nemcsak egy, akár három fürt banánt is megér ez a ravasz kis szerkezet.

Momi elvette a szájharmonikát, megnézte előlről, hátulról, oldalról, majd megvonta a vállát. Mimi bele is fújta. Augusztin a szívéhez kapott a furcsa hang hallatán.

– Azt nem fújni kell – ráncolta a homlokát Hórukk. – A számokat figyeld az oldalán! Megmutatja nektek, milyen távolságra ültessétek egymástól a tulipánokat.

Mimi a bőröndre pillantott.

– Hogy fér el ilyen kis helyen ennyi hang..., izé, ennyi hangulatos kertészeti eszköz?

Hórukk legyintett.

– Varázskoffer. Véletlenül a kezembe akadt, mielőtt otthagytam a cirkuszt. Van benne minden, csak épp banán nincs.

A következő pillanatban a majom már két hatalmas, aranyszínű cintányért tartott a kezében.

– Össze ne csapd! – rémült meg Augusztin.

– Hová gondolsz? – vigyorgott Hórukk. – Nem vagyok én zenebohóc! A Pempő Cirkusz világsztárja áll előtted, a háromszoros hátrabukfenc feltalálója, az egyensúlyozás mestere, valamint...

– ...a nézők szívének meghódítója – fejezte be a mondatot Mimi. – Minket egészen jól sikerült elszórakoztatnod, engedd meg, hogy fáradozásodat egy nagy fürt banánnal háláljuk meg!

– Igazán? – tapsikolt Hórukk, és örömeiben azonnal bemutatott egy hátrabukfencet.

– Ez nem háromszoros! – kiáltotta Augusztin.

– Éhesen csak ennyire futja – vonta meg a vállát a majom.

Momi eltűnt a házban, néhány perc múlva egy hatalmas szatyorral a kezében jelent meg. A majom bukfacezett örömeiben. Annál nagyobb volt a csodálkozása, amikor belepillantott a táskába.

– De hiszen ez egy dinnye!

Momi nagyot nevetett.

– Ez bizony banán. Csak, tudod, csörgődobban keltették, trombitával öntözték, hegedűvel permetezték, oboával edzették, szájharmonikával érlelték, cintányérral szüretelték, szegény azért lett ilyen gömbölyű és zöld!

Hórukk szólásra nyitotta a száját, de hang az már nem jött ki belőle, ugyanis nyakoncsípte egy magas, pödört bajszú ember.

– Most megvagy, jómadár! Majd adok én neked az előadás kellős közepén megszökni a cirkusból! Ráadásul a varázsbőröndömmel együtt! Köszönöm, lányok, hogy szóval tartottátok, és nem csavargott el még messzebbre!

– Nem tesz semmit! – mondta Mimi.

– Részünkről a szerencse! – nevetett Momi.

Makaó, az egerek réme

A kandúr már messziről integetett nekik, mintha csak régi, jó barátait üdvözlőné, ám Mimi és Momi hiába kutattak az emlékezetükben, ehhez a vörös cicához még nem volt szerencsájük. Ráadásul a lányok most láttak először kerékpározó macskát.

– Engedjétek meg, hogy bemutatkozzam. Makaó vagyok. A hirdetésre jöttem – mondta, majd a körtefához támasztotta a biciklijét, leemelt a kormányról egy nehéz utazótáskát, és a mancsát nyújtotta.

– A hirdetésre? – csodálkozott Momi. – Miféle hirdetésre?

– Hát amit tegnap közzétettetek a Százszorszép Magazin hasábjain. Hogy kerestek valakit, aki megszabadítana benneteket a rengeteg egértől.

– Mi nem jelentettünk meg semmi ilyesmit – csóválta a fejét Mimi. – Mivelhogy nálunk egy szál egér sincs. De ha lenne is, nem biztos, hogy...

Makaó megvakarta a füle tövét.

– Akkor itt valami félreértés lesz... Pedig én határozottan emlékszem a szövegre: „Több nálunk az egér, mint sajton a lyuk. Felfalták a falvédőt, megrágták a szőnyeget, kérünk hát egy szakértőt, aki elúzi a szörnyeket.”

– Mi ilyet nem írtunk – csóválta a fejét Momi, és a zöldségeskertre mutatott. – És most ha nem bánod, megöntöznénk a káposztát.

Makaó szemében ravasz fény villant.

– Itt van a táskámban a tegnapi kiadás. Nézzétek csak!

Azzal kinyitotta a táskáját, és keresgetni kezdett benne. Igen ám, de egy csapat egér csak erre várhatott a táskában, mert hangos cincogással kiugrottak a résen, majd fürgén eltűntek a ház felé vezető sövényben.

– Hoppá! – kiáltotta Mimi. – Ez mi volt?

Makaó tettetett sopánkodással csapta össze mellső mancsait.

– Ó, macskák atyja, ne hagyj el! Hiszen ezek megint megszöktek! Tegnap kaptam el a frakkjukat Botorkánál! Milyen hálás is volt a bűbájos boszorka! Hat üveg tejfelt, nyolc kocka túrót és öt üveg madártejet kaptam a jól végzett munkámért.

Mimi dühösen csípőre tette a kezét.

– És ha szabad megkérdeznem, most miért engedted őket szabadon?

Makaó izgatottan fel-alá járkált, és a homlokát dörzsölgette.

– Becsületesre mondom, hogy csak az újságot akartam kivenni. Most mi lesz?

– Öntözni fogunk – mondta szigorúan Momi –, és ha nem akarsz elázni, azt ajánlom, pattanj fel a kerékpárodra, és sürgősen felejtsd el, hogy hol lakunk!

Makaó vállat vont, hanyagul a vállára dobta a táskáját.

– A viziontrágásra! – köszönt el hamiskás mosollyal.

Mimi és Momi egész éjjel nem tudtak aludni. Egy apró focicsapat szaladgált a padláson, hajnalig kergettek egy száraz diót, és folyvást azt cincogták: Gól! Gól!

Reggel a lányok döbbenten látták, hogy valaki belekóstolt kedvenc szalmakalapjukba, a lyukacsos ementálból eltűnt a sajt, és csupán a lyukak maradtak, a falvédőbe valaki belerágott egy „Otthon! Édes otthon!” feliratot, kedvenc könyvükből hiányoztak az utolsó lapok, ráadásul olyan hangos cincogás hallatszott a szoba sarkai felől, hogy hiába hangosították fel a tévét, nem hallották, hogy a kertészek mit ajánlanak a tulipánhagymát károsító zöld belerágusz bogár ellen. Végző kétségbeesésükben a telefon után nyúltak, de éjjel az egerek annak is elrágták a zsinórját.

Ekkor nyekeregve kinyílt a bejárati ajtó, és Makaó mosolygós képe jelent meg benne.

– Helló, lányok! Éppen erre bringáztam, amikor meghallottam ezt a fülsiketítő cincogást a házatok felől. Rögtön megesett a szívem rajtatok.

– Köszönjük, de már raktunk le egérfogót! – mondta Mimi.

– Ó, ezek a semmirekellők nagyon jól tudják, hogyan bánjanak az efféle veszélyes szerkezetekkel. Nincs az a szalonnabőr, ami miatt hagynák, hogy a körmükre koppintsanak.

– Rendben, te győztél! – sóhajtotta Momi. – Mibe kerülne nekünk, ha ismét rend és csend uralkodna a házban?

Makaó megnyalta a szája szélét, s nagyot, kéjeset nyújtózott.

– Hat üveg tejfel, nyolc kocka friss túró és öt üveg madártej a jutalmam a jól végzett munkáért. Általában. De itt nagy a baj. Ez pont az előbb felsoroltak duplájába fog kerülni.

– Nem vagy te egy kicsit szemtelen? – kérdezte Momi.

– Előbb a jól végzett munka, aztán a jutalom! – figyelmeztette Mimi.

– Nem bánom – sóhajtotta a macska. – Ti most menjetek ki egy kicsit söprögetni a ház elé, addig én elkapom a rágcsáló népség grabancát.

A lányok fogták a cirokseprűjüket, és már kint is voltak a délelőtti napsütésben.

Makaó hármat tapsolt, mire az egerek mind köréje gyűltek.

– Kedveseim, nagyon ügyesek voltatok. Nem hiába ti vagytok a legjobb tanítványaim. Ebben a házban is sikerrel jártunk. Ugráljatok be szép sorban a táskámba,

addig én felveszem az ínycsiklandó jutalmat. Ma este már egy másik portán okozunk meglepetést.

– Nem! – mondta ekkor határozottan a legkövérebb egér, és megpöckölte Makaó orrát.

– Hogyhogy nem? – szórt villámokat a kandúr tekintete.

– Eleget vándoroltunk már! – folytatta a szemtelen rágcsáló. – Úgy döntöttünk, hogy végleg letelepszünk. Tele van a padlás dióval! A hűtőszekrényben egy sajtortát is felfedeztünk. A szalmakalapok íze itt tökéletes! Egy tapodtat sem mozdulunk! Ez lesz az új hazánk! Vagyis... házunk.

– Igen! – cincogta a többi egér. Néhányan még fityiszt is mutattak az egyre vörösebb macskának. – Te mehetsz, amerre látsz, tejszeles orrú!

– Nem addig van az! – nyervogta a macska. – Mi egy csapat vagyunk, és ti azt teszitek, amit én mondok!

– Kapj el, ha tudsz! – öltötte ki a nyelvét Főcincér, a legidősebb egér. – Mától nekünk nem parancsolsz!

Több se kellett Makaónak! Szeme tüzet lövellt, karma szikrázott, szőre piros villámokat szórt. Az egerek először nem vették komolyan, azt hitték, csak színjáték az egész, de nagyon hamar rá kellett jönniük, hogy ennek bizony fele sem tréfa.

Futottak, amerre láttak, de Makaó folyton a nyomukban volt, és csakhamar telirakta velük az utazótáskát. Mimi és Momi elégedetten néztek körül a rágcsálómentes házban.

– Akkor megkapom a jutalmamat? – dorombolta a vörös cica.

– Igen, csak előbb levonjuk belőle a kárt, amit okoztál – mondta Mimi.

– Négy lepottyant falikép, hat széttépett függöny, két összetört váza, három összekarmolt fotel... Az annyi, mint... Hm. Nem tartozunk semmivel.

Makaó lógó orral biciklizett haza. A táskájából halk, szomorú cincogás hallatszott.

Pemzli úr, a feltaláló

Mimi és Momi épp a tulipánoskertjüket öntözték, amikor arra lettek figyelmesek, hogy az úton egy szamár közeledik. A csacsi lehajtott fejjel baktatott, a szeméből kövér könnycseppek potyogtak.

– Öntözzetek meg engem is! – kérte a lányokat.

– Tessék? – lepődött meg Mimi. – Már miért tennénk ilyet?

– Jólesne a hideg víz. Biztos lehetnék benne, hogy ébren vagyok, és nem álmodom.

– Mi lenne, ha inkább megcsípnéd magad? – kérdezte Momi. – Az se rossz megoldás, és utána nem kéne kölcsönadnunk a törölközőnket.

A szamár leült a fűbe, és nagyot sóhajtott.

– Nézzetek meg jobban! Szerintetek ki vagyok én?

Mimi és Momi csodálkozva egymásra néztek, aztán ismét a jövővényre.

– Egy szamár – mondták halkán. – Már bocsánat, de lóvá tennénk, ha mást mondanánk.

– De még mekkora szamár! – mondta a csacsi, és kék rövidnadrágja zsebéből egy üres üvegcsét vett elő. – Fél órája még Pemzli úr voltam, a feltaláló.

– Pemzli úr?! – döbrentek meg a lányok.

Mimi kezéből kiesett az öntözőkanna, Momi pedig véletlenül fültövön spricelte a csacsit a locsolócsővel.

– Köszönöm – bólintott a szamár. – Szóval ez mégis a valóság.

– Mi nagyon jól ismerjük Pemzli urat – mondta Momi. – És ő egyáltalán nem így néz ki.

– Pemzli úr jó barátunk – magyarázta Mimi. – Számtalan értékes találmánnyal tette könnyebbé az életünket. Mint például a falevél-odébbtüsszentő szerkezet. Ősszel nagy hasznát vettük.

– Vagy a hóvirág-előrejelző készülék. Tavasszal nagyon praktikus.

– Hogy a kánikula elleni kenőcsről ne is beszéljünk! Vagy ott van a kör alakú gereblye! Mind-mind fantasztikus találmány.

– Elég, elég, elég! – kiáltozta a szamár. – Ezek az ötletek valóban az én fejemből pattantak ki. Mint ahogy az észgerjesztő csodalötty is.

– A hangod tényleg emlékeztet Pemzli úrera! – mondta Mimi. – Csak nem egy balul sikerült kísérlet szemtanúi vagyunk?

– De igen – sóhajtott a csacsi. – Épp csak belekóstoltam az elmét növekedésre serkentő italba, amikor szamárfüles lettem, mint egy füzet. Aztán bundám nőtt, négykézlábra álltam, és amikor belenéztem a tükörbe...

Két akkora könny remegett Pemzli úr szemében, amekkorával egy ribizlibokrot meg lehetett volna öntözni. Mimi elzárta a csapot, és leült az egyik kerti székbe. Momi sárgarépával kínálta a szamarat, de az arra egyáltalán nem reagált.

– Biztosan létezik valamilyen ellenszer, amitől visszaváltozik – szólalt meg Augusztin, a hatpöttyös katicabogár, aki éppen arra repült, és mindent hallott.

Pemzli úr felemelte a mellső lábait.

– Ezekkel nem tudom megfogni a lombikot. Próbáltam már, de mindig összetört.

– Nem messze lakik tőlünk Botorka, a boszorka – szólt közbe Mimi. – Ő anyyi varázsigét ismer, hogy annak a fele is sok. Biztos akad közte olyan, ami visszaváltotzat.

Ekkor egy öreg, rekedtes hang szólalt meg a hátuk mögött:

– Ripsz és ropsz, rőt mandulafa,
ímmel-ámmal pimpimparé,
változz vissza, nadragulya,
lisztharmatos csokoládé!
Sátor-bátor akkumulátor,
repcekence, autógarázs,
veszett fejsze nyele, törjön
meg a rád szállt rontó varázs!

A lányok hátranéztek, hát az előbb emlegetett Botorka állt mögöttük. Kezében egy félig megégett varázspálca füstölgött.

– Jaj, a tulipánok! – kiáltotta Mimi. – Amelyik sárga volt, az most mind piros lett!

– A mellékhatás... – hebegte megszeppenve a boszorka.

Mindannyian Pemzli úrra pillantottak, hátha vele is történt valami.

– Megennék egy kis számareledelt – mondta az elmélázva, és hosszúra nyúlt füleit húzogatta. – Hát hogy nézek így ki?

– Bezzeg a csacsi nem változott! – sajnálkozott Momi.

– Szebb lett a színe – hümmögött Botorka, és az eget vizsgálta, mint aki esőt vár.

– Én ugyanolyan szürkének látom – szólt közbe Augusztin.

– Üres hassal nem lehet jól varázsolni – legyintett a boszorka, és nehézkesen leült a másik kerti székre. – Van még abból a múltkori ínycsiklandó banyatápból?

Mimi és Momi összenéztek, vállat vontak, majd megterítették a kis kerti asztalt. Pemzli úr elé ízletes, friss bogáncsfejek kerültek, ami annyira ízlett neki, hogy szinte még a nagy bánatáról is elfeledkezett. Botorka bűbájkombócot szeretett volna, de a lányok azzal nem tudtak szolgálni.

– Nem baj, kedveseim, majd varázsolok magamnak!

Azzal elővette a félig elszenesedett varázspálcáját, de még mielőtt hozzákezdett volna a varázsláshoz, Mimi közbeszólt.

– Szilvágombóc jó lesz? – kérdezte gyorsan.

A banya bólintott, Momi pedig rohant a konyhába, hogy felmelegítse a tegnapi vacsorát.

– Ennyit megér, hogy a tulipánjaink ne változzanak kékre – gondolta.

De Botorka már nagyon éhes volt, s úgy döntött, hogy amíg a szilvágombóc megérkezik, mégiscsak varázsol magának valami előételt:

– Só meg cukor, rizs meg rozs,

pittem-pöttöm bambuszpálca,
sajttal töltött költeménnyel
legyen teli ez a tálca,
sonka súlya, tojás tánca
ízzel-mézzel kecsegtesse,
két salátalevél között
bújócskázzon izé.., ejnye!

Ez az utóbbi két szó nem igazán tartozott a varázsigéhez. Sőt, sehogyan sem tartozott oda. Csak éppen Botorka közben olyat látott, amitől teljesen összezavarodott. Ám a végig nem mondott varázsigék rendkívül veszélyesek. Arra, aki elrontja őket. Így a boszorka egy szempillantás alatt fehér hollóvá változott. Azok meg nagyon félénkek tudnak lenni, nem szeretik sem az emberek, sem a szamarak társaságát. Felröppennek, aztán meg sem állnak a világ végéig.

– Ritka szép madár! – jegyezte meg Pemzli úr, aki éppen akkor ért oda az asztalhoz.

Őt látta meg varázslás közben Botorka, az igazi Pemzli urat kifogástalan emberi formában. Bozontos szemöldök, apró, vidám szemek, hatalmas, szürke bajusz. Öltöny, nyakkendő, sétapálca.

Amikor Momi kilépett az ajtón, a földre gyökerezett a lába. Hol a számárra, hol pedig Pemzli úrra nézett. A szilvágombócok persze szanaszét gurultak a föben.

Pemzli úr is megérezte, hogy itt valami nincs rendben. Elkapta a számár fülét, aki épp az utolsó bogáncsokat igyekezett elropogtatni.

– Te Pracli! Mit csináltál már megint? Milyen számárságokkal traktáltad Mimit és Momit?

– Se... semmi baj sincs! – hebegte a csacsi, és kissé elpirult. – Engedd már el a fületem!

– Addig nem, amíg el nem mondom, mit követtél el!

– Csak tréfa volt az egész! Még jutalmat is kaptam érte... Nagyon finom volt, lányok. Ugye, nincs harag?

– Úgy látszik, Pemzli úr feltalálta a füllentő szamarat! – kacagott Augusztin.

A lányok alig bírták abbahagyni a nevetést. Még akkor is kuncogtak, amikor Pemzli úr – kötőféken vonszolva maga után a vonakodó „Pracli urat” – eltűnt a távolban.

Éppen megkövül

I.

A SZEM KÉNYSZERES,
mérhetetlenül rövid időközökben
ugrál vissza a figyelt pontra, amit,
ha netán az elmozogna, a tekintet,
e hegyes ujj, tárgylemezére
rögtön visszaszúr.

Emelkedik
a falpenész, és az elengedett
álom visszahullna, ám a ház,
a kipusztult lakók után,
csak üres épület,
hatalmas urna.

Akiket pillantás
nem követhet, akik
talán csak lejjebb mentek,
lejjebb költöztek egy emelettel,
s a ház a megboldogult
építetőt megsiratja
özvegy-szemekkel.

Megjavítják
a sérült tetőt, s a föld fölötti,
a hátrahagyott emlékművet
új beköltözők ismét
belakják.

II.

HALKAN BESZÉLNEK,
mint a tolvaj, mintha
a szavak után maradhatna
pár nyom, porlepte padlón
osonó.

Mintha
a hátsó szobában, mi
mától övék, gyerek aludna,
vagy gyűrött ágyon lekötözött
haldokló indulna épp haza.

De csak a falnak
van füle: aki a házat így dicséri,
legfőbb célja, hogy mondata, benne
a behozott, vándorló holmi, hagyja magát
tovasodorni a végtelen időhuzattól,
és várja meg végül, letegye,
s elengedje az átmenetben,
ideiglenes lakcímen otthon
és minden azon kívüli
idegenben.

Így tisztelje meg
az összes elfeledett
menedékest, a sok pillanat
elejtette lelket, majd magát
a házat, ami szintén lakik és kihal,
ideiglenesség az otthona (mindenféle
város, utca, törpebolygó...), embertartó
kerete kalitka, volier, ami soha nem
üres, legyen bármennyire is
elhagyatott, lakatlan,
és soha sincs tele.

III.

EZ KALITKA,
tulajdonképpen
valamiféle volier.

Százévek óta
ülnek itt abroszra könyökölve,
vendégek pásztázzák ablakból
a Fő teret.

Most nem látjuk őket,
de meglehet, lesz idő, mikor
majd kirajzolódik alakjuk
megint.

Azt nem tudjuk,
lesz-e itt akkor is terem, s a főúr,
mint egy üstökös, erre épp mely
időközönként kerül.

Lehet, hogy
kerthelyiség lesz, ha az űr, a tömérdek
légszomj megkönyörül
a kicsi bolygón.

Különben
égett múmiák ülik majd
az asztalokat körül, s poharukban
a muskotály éppen
megkövül.

*A vers megírásakor a szerző a Nemzeti Kulturális Alap
alkotói támogatásában részesült.*

lejtmenetben

idegen a táj és idegen az emlék
céltalan fohászból sohasem lesz szentség

díszleteink közül már kihalt az ember
mértékegység nélkül elbukik a rendszer

szétesett mítoszok szakadozó szálak
keservek s félelmek csak egymásra várnak

ócska és unalmas errefelé minden
ellenség még akad de barát már nincsen

régi kutak mélye öklendi a múltat
szavak tócsáiba feldúlt álmok fúlnak

egyszer téged is

álomban térképeket készítettem
hogy aztán mégis eltévedjek
kiürített házak
csontig kitakart falai között
egyszer téged is belerajzoltalak
álmaimba
szemed zöldjével takaróztam
a mély ájulásból titkot
kutató szavak hidege ébresztett
s mire igazoltam magam
már sehol sem találtalak - - -

időzavar

üldöz a kificamodott idő
kételyeimet faggatja
szabadon megélt
haszontalanságom nyomába ered
bevackolódik a hideg éjszakába
foszlányos emlékek
tetszhalott álmok közé
félrevert szíveket hallgat
alvajáróként az értelem határán túl
míg én a plafont bámulom
és ágyat vetek a kimúltni nem akaró
tegnapok szeszélyeinek

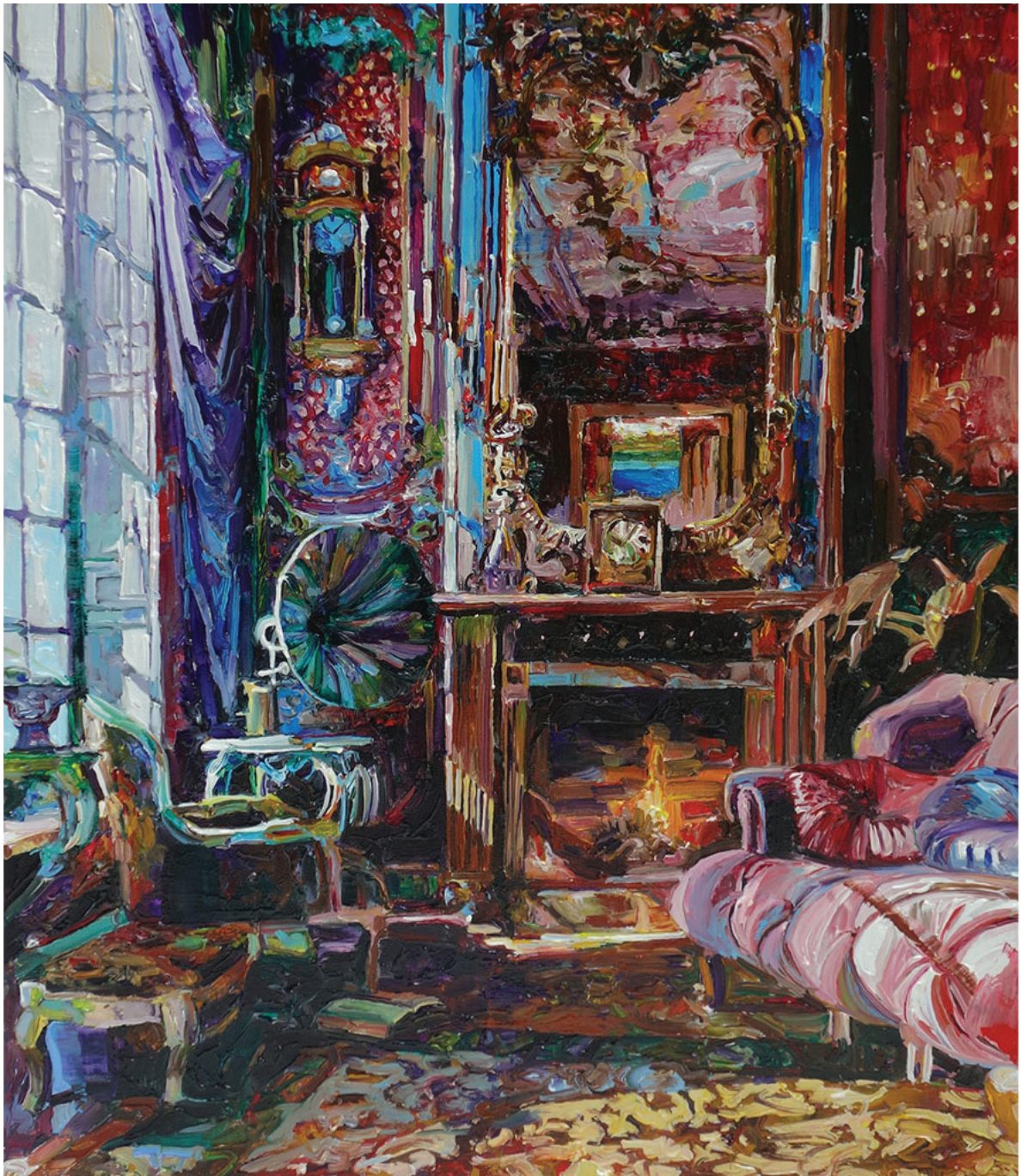
megbélyegezve

szitokigéket harsogva
ujjong a gonoszság
undok szóindákat köt
a gyűlölet liánja egyre nő
terjeszkedik elfoglalja otthonod
indulattal fröcsög örvénylik
már minden mozdulat fölösleges
hisz tizenkilence lapot
húzni most annyi
mint önmagad ellen fogadni

de a kitiltottak igazát
nem nyeli el a felejtés
s ajtórésnyire a lehetlentől
kirajzolódnak a véletlenek

hiába zárnak skatulyába
maradékaink
felismerhetők leszünk
és szófogadók

de ami közben történik
nem Isten szégyene

Szukálek Lajos: Belső tér I.

Magyar Ordítás

A másnak verset ásó titkár magába fojtja a titkát
a problémát a lényegével megragadva inkább
Alszik az ördög, dörögve dörmög a lélegzőizom
nem szól, miért ne maradna még pár ikes elipszilon
Kedvük szottyán az alkalmatlan születésnapra, bár
megrökönödnek a könnyökölésen, az új kor hangulatán
Korszerűbben szeretnének gondolkodni és
szerelemből van a morális szex, nincsen sértődés

Talán nem tudod, tovább hogy lesz
A nyelvtan egyszer még szabaddá tesz

Úgy jön a válság két L-el, ahogyan a nap kel fel
repül a nehéz kő, marad az a nő, látom minden reggel
Fejlesztett menekülésben az az egy csak a talány
hogy el van vidve a szó, vagy víve, mindegy is talán
Mondja a Francót, úgy jön a bálba, rég volt ott, nahát
ha kiesik majd a hangulatból, szanaszét töri magát
Csúnyát mond a tévében, hogy meri? Sípólás lesz így!
Jó sok sorra ráillik, hogy how many people I can kill

Megy majd jobban
mindig észnél légy
Nézd csak, sorban
döglük minden légy
Hogyha mégsem tetszik,
nem olyan nagy dolog
Büszkén, fel a fejjel!
Bátran írd blogot!

Csak nekem itt, csak most, csókot dob, csak ne menjek el még
felpróbálna még gyorsan egy játékosabb elmét
Kér, ne bomoljak, tudja jól, hogy furcsa a cucca, az utca, a cím
úgysem kell, hogy legyen mindig minden mondat végén pont
A fejlemény csak az elején nyeresemény, bárki bármit állít
/ide még kell egy fél sor/ hiszen most sem a győzelem számít
Csak az őszinte részvétel és hogy nincs elég cián
az addig járó mindig sárga kúton az Óperencián

(Megjelent a Watch My Dying zenekar -1 c. EP-jén)

Öntudatlan holdak

A láthatáron kelnek
hétfelől érkeznek
elkísérnek talán reggelig
Illő csendben járnak
legszélén a világnak
semmi más nem maradt meg nekik

Egyformán táncol mind
azt hinnék, úgysem lesz vége
Egyformán távol mind
végtelen plusz egy lépésre

Az egyik tengert mozgat
a másik átváltoztat
egy talán megfagyaszt hajnalig
Udvarán álmatlan
bárányokkal halkan
csillagoknak altatódalt tanít

Mind hallgatnak
nincs kérdés
Meddig tarthat
a tündöklés
Meddig bírom?

Titkok mozgatják őket, de
csak egyetlen szót várnak
Fénylő sarlók vágják el
az égen tartó szálát
Véget vetnének mindennek
nem számít mi az ára
Felhőkön túlról dőlnek
a mélység párnájára

Az egyik már betakarna
a másik többet akarna
háborút suttog egy harmadik
Mindent kér, vagy semmit
nem várt még soha ennyit
szótlanul biztosan nem hagy itt

A legutolsó még csak vár
másabb minden másnál
lassú víz, messze visz csendesen
és túl sok már nem kell,
hogy levadásszon majd egyszer
túl a túl jól ismert véletlenül

(Megjelent a Watch My Dying zenekar 4.2 c. EP-jén)

Elátkozott körút

Átkelni mind a sárgán,
tudom, a józan ész határán
kerestelek ma téged
menekülök csak, mintha tényleg
bűnös volnék, igazi
szökevény, de nem az a valaki
aki csak némán hallgat már
ha áruló csókra vár

Az éjfélt várom, múljon a szürkesség
félek, nem lesz elég sötét
úgy látszik, már senkit se rejt
a fülkében a gyónás térdre ejt
Még ma éjjel a város lángra kap
látod, a megváltás elmarad
a szirénáktól úgysem hallanád
a sorban távozó angyalok hangját

(A Hiinaar zenekar Csontzene c. demójáról)

Köd utánam

Szárnyal a rengeteg, hajában a hold ül,
fénye az ablakom, takarómon rezdül
a csillagos égbolt, éji kerék jár
körbe a ház fölött, százezer év már
elmúlt és alszom és álmodom egyre,
zakatol a vaskocsi fel a palahegyre.
Át a mezőkön, túl a kaszálón
futnak a felhők, száll a kabátom
a szélben, ó a szélben.

Andezit dolgozik, zúg a sötétben,
zümmög a széntelep, hunyorog a testben.
Alszom és alszom és álmodom egyre,
futnak a felhők fenn dideregve.
Futnak a felhők, szállnak a szélben
át az időkön, mint a mesében,
alszom és alszom és álmodom egyre,
szalma zizeg, pörög, hull a szememre
a holdból, ó a holdból.

*(Megjelent a Thy Catafalque zenekar Róka hasa rádió c.
lemezén)*

Jura

Ólom az égbolt,
vasmag a föld,
vörös korongban
meredő fák.

Állat vagyok,
száj és bél,
éhségem nő,
mint belül a halál.

Ólom az égbolt,
álom az élet,
dőlt síkon rohanok
mélyedbe vissza.

Vörös korong,
nyelj el,
vörös korong,
fajl fel.

(Megjelent a Thy Catafalque zenekar Sgúrr c. lemezén)

Fehérvasárnap

Halottaink szótlan ikonok
régi templom meszelt falán,
galambok a tornyon,
sírkertben a moha.

Délben harangszó leng
és a dombok mögött

felrezegek a tobozban,
a kavicsban a patak medrén.

A víz hideg, tisztább mindennél.
Megmosdunk.
Ebédünk a napban,
szívünkben béke és remény.

(Megjelent a Thy Catafalque zenekar Meta c. lemezén)

Szukálek Lajos: Megint jönnek

HOGYA GYÖRGY

A csapda

*A csapda lényege,
hogy olyan helyzetet teremtsenek,
amiből a „vad” nem menekülhet,
nem úszhatja meg szárazon,
erkölcsileg semmiképp...
be kell sárosni a delikvenst,
lehetetlenné kell tenni,
hogy deaktiválják
a célcsoportban való
tevékenységet...*

I.

Y. atya temetésén a haranglábon kíváncsiskodó fehér galambot bámultam a tolószékemből. Ő meg a hatalmas tömeget szemrevételezte félrehajtott fejjel, ahogy azt a galambok, a tyúkok és olykor a válaszra váró, feleltető, undok tanárok szokták.

A temetésen sok hívő jelent meg, de azt a két alakot, akik Y. atya haláláért feleltek, nem láttam.

Y. atya halálának konkrét okát senki sem tudja. Az orvos „biológiai halált” (az élő szervezet működésének visszafordíthatatlan, végleges leállítását) állapított meg, ami egy nyolcvannégy éves öregembernél nem meglepő.

Az esettel kapcsolatos meglepetéssel én magam, pontosabban az én történetem szolgálhat. Mondom ezt annak ellenére, hogy az utólagos értelmezések mindig is kívánnivalót hagynak maguk után.

Y. atya a húszas években került a falunkba. Pontos évre nem emlékszem. A falubeliek elmondása alapján 1920-ban még Kassán tevékenykedett, és ő is egyike volt azon százhatvanöt papnak és szerzetesnek, akik kiálltak Fischer-Colbrie püspök mellett, és 1924-ben, amikor a hatalmas árvíz elvitte az egész falut, a költöztetésnél már ő is itt segített.

Jómagam csak 1947-ben találkoztam vele először, eleinte csak a balesetemről és annak következményeiről beszélgettünk, később, mikor kiderült, hogy tudok sakkozni, rendszeresen találkoztunk.

Bár meglepőnek tűnhet, Y. atya lelkes csodálója volt a tudománynak. Meggyőződéssel vallotta, hogy mondjon bármi újat a tudomány, fedezzenek fel a tudósok bármilyen új jelenséget, számára mindez csak Isten létét bizonyítja. Nem akartam elhinni, de ennek a kis, Isten háta mögötti plébániának a könyves szekrényeiben a Katholikus Szemle, a Magyar Kultúra, a Religio és a Vigília mellett tudományos könyvek, folyóiratok sorakoztak. A Budapestről hozatott folyóirataiban Wolfgang Pauli (Pauli-elv, 1925), F.C Leonard (Kuiper-öv, 1930) és Fritz Zwicky (Szupernóva, 1934) elméleteiről szóló írások éppúgy megtalálhatók voltak, mint mondjuk, Darwin levelei és Nietzsche egyházat bíráló írásai. Ezekben a húszas-harmincas években még nem ismertem őt, de a későbbiekben már személyesen is soron követhettem a sorsát.

Izgultam érte 1947-ben, amikor – magyarsága miatt – börtönbe vetették, és izgultam 1950. április 13-án, a barbár éjszaka során is, amikor az egyházakat erőszakosan felszámolták, és a szerzeteseket néhány óra leforgása alatt gyűjtőtáborokba hurcolták. Mindezeket szerencsésen túlélte és 1953-ban már izgatottan hánytukvetettük meg Stanley Millernek a Chicagói Egyetemen végzett „lombikos” kísérletét. (Fogott két lombikot, az egyikben kis víz volt, a másikban egy gázkeverék, metánból, ammóniából és hidrogén-szulfidból. A kettőt összekötötte, egy-egy szikrát adott hozzá, mintha villámlana. Néhány nap múlva a vizet tartalmazó lombik sárgászöldre változott, mert kialakultak benne az aminosavak, zsírsavak, cukrok s már szerves vegyületek.)

Emlékszem, Y. atya fejét ingatva szelíden mosolygott a Nobel-díjas Harold Urey kijelentésén, miszerint: „Ha a Teremtő nem így csinálta, akkor túlbonyolította a dolgot!”

– Nem, valóban nem így csinálta – mondta elégedetten. – Ugyan ki feltételezhet egyáltalán ilyesmit? – kérdezte azzal a hangsúllyal, amely egyértelműen „helyére tette” Harold Ureyt.

A tudományban mindig fontosabb kell, hogy legyen az igaz, mintsem, hogy kinek van igaza – tette hozzá.

„Az ostobaság olykor boszorkányos ügyességgel tudja kisajátítani a tudomány felfedezéseit...”

Y. atyát a tudomány mellett sok más is foglalkoztatta. Folyamatosan csemegézett művészeti folyóiratokban, sőt, nem tudom honnan, de a sakkasztal felé rendelt egy Magritte-reprodukciót, amely az Emberi lét címet viselte. „Az ablak elé állított kép, amely pontosan ugyanazt a tájat ábrázolja, mint ami odakint látható. Így a képen látható fa eltakarja a mögötte lévő igazi fát” – írta róla az alkotója, és ezen gyakran elgondolkoztam. A képen látható fa eltakarja a mögötte lévő igazi

fát. Vajon nem így vagyunk sok mindennel az életben? Az életünket – és ez nagyban a tudomány „majmolásának” az eredménye – általunk értelmesebbnek minősített kérdések irányítják, és természetesen értelmes válaszokat várunk cserébe. Ugyanakkor fogalmunk sincs az igazi életről – amelyet kérdéseinkkel eltakartunk –, hiszen az élet éppoly megfoghatatlan, mint az elemi részecskék közötti erőter. Az élet, mint olyan nem létezik! Miképp anyag sem létezik. Minél alaposabban szeleteljük az elemi részecskéket, annál elérhetetlenebbnek tűnik az anyag, és az élet lényegének megragadása.

Ezek alapján talán érthető és megbocsátható Nietzsche állítása, miszerint számára (nyilván más megközelítésből) az élet csak esztétikai minőségként igazolható.

Ügyes festő ez a Magritte.

Az atya ugyanakkor lelkesen fényképezgetett is. A Budapesten lakó nagybátyjától még régebben kapott egy Colios gépet, és ezzel szinte mindent megörökített. Hatalmas gyűjteménye lett apró kis üveglapocskákra mentett életképekből; falubelieket, tájakat, sőt önmagát is nemegyszer lencsevégre kapta. Nagyon mulatságosnak találtuk, amikor egy olyan képet készített, amelyen önmagával sakkozik a tisztelendő úr. Hát az fergeteges! Kétszer szerepel a képen, egyszer szemben ül a kis sakkasztalnál, egyszer meg félig háttal, de csak annyira, hogy azért felismerhető legyen. Van olyan képe is, amelyiken úgy néz ki, mintha a vízen járna, pedig csak a Pásztor Laciék ladikjában áll, de valahogy, valamilyen módon úgy kispekulálta a tisztelendő úr, hogy a nádasban a ladik nem látszik, a víztükör viszont igen. Ettől olyan mintha lebegne a víz felett. Mókás ember is tudott lenni ez az Y. atya!

A legnagyobb szenvedélyéről azonban még nem beszéltem: megrögzötten gyűjtött minden faluban fellelhető értéket. Énekeket, meséket, mondókákat jegyzett le, képeslapokat, régi bankókat, értesítéseket gyűjtött, s naplóiba feljegyezte a község minden említésre méltó eseményét. Idejének nagy részét a gyermekek nevelésének szentelte, és a világ még feltáratlan titkai iránti őszinte csodálattal mesélt nekik mindenről, amit szerinte fel tudtak dolgozni, meg tudtak érteni. Mikor rákérdeztem, olyasmit válaszolt, hogy a tudásvágyat már gyermekkorban be kell építeni a gyermek többi, élettani jelensége közé. Elég fura kijelentés egy tisztelendőtől, de Y. atya ilyen fura alak volt, s ezzel együtt szerettük. Egyfajta tehetségvizsgálatot is végzett és azonnal figyelmeztette a tanítót, melyik gyermeknek mihez van tehetsége. Ha ének, akkor énekar, ha szavalat, akkor szavalóversenyek, és így tovább.

Mint említettem, a huszonnégyes árvíz után községünk áttelepült a folyó lejtős, jobb partjáról a magasabb, bal oldalra és bár jó soká tartott, a hetvenes évek elejére felépült az új templomunk is. A régi községből csak a templom és az Ócskay Antal kassai megyéspüspök által állíttatott kőkereszt maradt meg. Évekig tehát, más megoldás híján a régi templomba jártunk, és a kőkereszt mellett továbbra is

rendszeresen megemlékeztünk a helyhez, pontosabban a kegyhelyhez köthető jelenségről.

Arról a történetről van szó, amely régóta ismert nemcsak a falu lakosai, hanem a környék minden hívő embere körében. Valamikor régen egy fehér galamb szállt le a folyó jobb oldalán az egyik bokorra, ám felriasztotta az ott békésen szunyókáló pásztort, aki első meglepetésében az ostorával feléje suhintott. Másnap a falu népének ugyanazon a helyen megjelent a Szűzanya, arcán az ostorcsapás sebével. Galamb képében akarta megjelölni tiszteletének helyét, de elriasztották. A galamb tehát elrepült és meg sem állt Máriapócsig, ahol aztán a későbbiekben sok csodálatos dolog történt. Hja, bizony, ha az a pásztor „véletlenül” nem zavarja el, lehet, hogy most a mi falunk lenne olyan híres, mint Máriapócs! De nem így történt...

Y. atya erre azt mondta nekem, hogy nem létezhet olyan emberi lény, aki akár a természet jelenségeit, akár Isten cselekedeteit a maguk teljességében felfoghatná. Nos, a mi kegyhelyünkkel is hasonló lehet a helyzet: hinnünk kell abban, hogy Isten tervei hiánytalanul megvalósulnak majd.

– A véletlen nem lehet Isten műve – állította Y. atya. – A véletlen Isten tagadása. Kizárják egymást – jelentette ki ellentmondást nem tűrő hangon, és én gondosan letörültem arcomról a szarkasztikus mosolyomat. Azt a sakkpartit elveszítettem. Ezért sem írom tehát, hogy a két alak véletlenül került a falunkba.

Nem. Egészen bizonyos, hogy nem véletlenül jöttek, csak akkor még nem értetem pontosan Isten szándékát.

II.

A kora nyári idő jó érzéssel töltötte el az embereket. 1974 elején készen állt az új templomunk, és Y. atya a hivatalos átadási engedélyre várt, valamint a templom felszentelésével járó feladatokat intézte nagy buzgalommal. Néhanap azonban időt szakított a huszonegynéhány éve tartó szokásos sakkpartinkra is, és aznap épp egy ilyen nap volt.

Egy autó hajtott a plébánia elé, ő felállt a sakkasztaltól, melyen éppen véres csatát vívtunk, kitekintett az ablakon, kis türelmet kért és kiment, hogy fogadja az érkezőket. Én ott maradtam, és azon törtem a fejem, miként menthetem meg a megmaradt huszáromat.

Aztán én is felálltam és a függöny mögül kipillantva azt láttam, hogy az idegen rendszámú kocsiból két alak száll ki. Egyikük testesebb, magas férfi, a másik alacsonyabb és olyan keret nélküli szemüveget visel, ami tudomásom szerint ugyancsak drága jószág. A magasabb férfi viselkedéséből, vagy nem is tudom mitől, olyan érzésem támadt, hogy a szemüveges a markánsabb. Mintha ő lenne a főnök, bár fogalmam sem volt, melyik hivatalt képviselik. Arra tippeltem, hogy a templom kollaudációjának ügyében jöttek.

A helyiség, amelyben sakkoztunk, és a veranda között feküdt a fogadószoba, amelyben Y. atya a vendégeket hellyel kínálta. Szerény, halk hangját alig hallottam, pedig a szomszéd szobában a nyitott ajtókon keresztül izgatottan és csendben vártam, milyen ügyben keresik az atyát.

A kérdésre, hogy a templom felszentelésének ügyében jöttek-e, egy öblösebb, férfias hang válaszolta, hogy igen, ahogy vesszük. Ő lehetett a magasabb férfi.

Csakhogya előtte tisztázni szeretnének valamit. Ugyan mit, kérdezte értetlenül az atya.

Ismeri ön E. pátert, tört elő váratlanul a kérdés, mintha valamiféle gyanúsítgatás, valami eltussolni való ügy kerülne itt terítékre.

Igen, természetesen, hangzott a szelíd válasz, még a harmincas években itt szolgált a szomszéd községben.

Miután én csak 1947 után kerültem a községbe, erről a bizonyos E. páterről is csak Y. atya elbeszéléseiből hallottam. Érdekes figura volt. Az amerikai Pennsylvaniából költözött Rómába, ott végezte el a Pápai Gregorián Egyetemet, ott szentelték pappá, majd nem tudni mi módon, a szomszédos kolostorba került, s pár évig itt tevékenykedett. 1935-ben azonban kiment Ukrajnába, s egy időre nyoma veszett. Y. atya különböző egyházi ismerősei révén próbált nyomára bukkanni, meglehetősen kiterjedt levelezést végzett ez ügyben, de E. páterről csak annyit sikerült megtudnia, hogy eleinte Barbowo községben tevékenykedett, később kényszermunkára száműzték Szibériába.

A két férfit tehát E. páter érdekelte.

Számomra ettől a pillanattól kezdve nyilvánvalóvá vált, hogy a két „hivatalnok” nem hivatalnok. Az érvelésük azt is elárulta, mifélek. Ezek a titkosok abban a hitben éltek, hogy ha az emberben azt az érzést keltik, hogy „tudnak valamit”, akkor az ember már attól tart, „mindent” tudnak róla. Pedig dehogyis.

Most, a templomszentelésünk évében, 1974-ben már minden értelmes ember számára nyilvánvalóvá vált, hogy az egész rendszer tulajdonképpen nem is az egyszerű emberek öntudatoságáról szól, sokkal inkább az uralmon lévő kommunisták erkölcséről. Valamiféle igazságosság látszatát keltve olyan egyenlősdi-rendszert hoztak létre, amely-

ben mindenképpen az ő akaratuk érvényesült, és ez volt benne az aljas. Az egyházakat természetesen zsigerből utálták, s az engedékenység és tiltás változó szakaszai között egyre intenzívebben próbáltak beavatkozni az egyház belső ügyeibe. Igen, olykor megengedték egy-egy új templom építését, de mint egyre nyilvánvalóbbá vált, a községünk esetében is, ára lesz az engedélynek. Ezt már a csontjaimban éreztem.

És azóta milyen kapcsolatban van E. páterrel, hangzott a célirányos kérdés.

Mindenki tudta, Y. atya, a titkosok, sőt még én is, hogy itt nem lehet semmiféle kapcsolatról beszélni, de a jó csapda lényege, hogy kivédhetetlen.

Láthatja, mindent tudunk magáról, birtokunkban vannak a levelei, folytatta a háló szövését vagy inkább a fojtogatást a hang tulajdonosa.

Egész idő alatt csak az egyik beszélt. Mindig csak ugyanaz. A másik meg sem szólalt.

Én csak szerettem volna megtudni, mi történt a rendtársammal.

Egészen biztos, hogy csak ennyit akart tudni, hangzott a gúnyos kérdés, s ebben benne volt – ezt előre éreztem, nemhiába sakkozom évek óta – egy komoly, előre megfontolt vád magja: kémkedés.

Elképzeltem, hogy a fejét kajánul félrebillentve tartja, ahogy a galambok, a tyúkok és a feleltető tanárok szokták. Éreztem, hogy E. páter ügye és a templomszentelés összefügg, és ez egykettőre ki is fog derülni...

Y. atya is sakkozott. Ő is érezte a szorítást. Hallgatott. A két „okostóni” persze a „beszélgetés” elején elfelejtette megkérdezni, hogy egyedül tartózkodik-e a plébánián, és mivel most már ugyancsak előrehaladtak a beszélgetésben, reméltem, nem is kerül rá sor. Továbbra is csendben álltam az ablaknál, még a levegővételre is ügyeltem. Tragédiát éreztem a levegőben, és nem tudtam elejét lehet-e venni. A tragédiának ugyanis nem lehet elejét venni, ezért tragédia. Ahogy ezt a könyvespolcon álló Arisztotelész egyik munkája is megállapítja. De hát miképpen lehet egy ilyen, a titkosok számára szánalmas kis eseményből, mint az

E. páter után való érdeklődés, vagy egy templomszentelés, tragédia? Mi lehet az oka? Nem értettem.

A jellegzetesen erős, barátságosnak tűnni akaró, ugyanakkor utasító hang rátért erre is.

Van egy megoldás, közölte, de Y. atya erre nem felelt, valószínűleg csak kérdően nézett a hang tulajdonosára. A régi templomot le kell rombolni, robbant a nagy csendbe a bejelentés.

Hát erről van szó! Minden világossá vált.

Az új templomot csak akkor engedik átadni, ha a régit – sejthető, miféle elgondolásból – lerombolják. Igen, éreztetni kell a hatalmukat. Ne menjen ez csak olyan könnyen!

Azt kívánják, egyezzem bele a régi templomunk lerombolásába, kérdezte hitetlenkedve Y. atya.

Neeem, ön nem beleegyezni fog, hanem egyenesen kérni fogja ezt, hangzott félreérthetetlen hangnemben.

Nesze neked Arisztotelész! Itt van a fordulat. Sőt „A” fordulat. „a szereplő (tragikus hős) a nézővel együtt felismeri, hogy cselekedetei, szándékai nem megvalósíthatók, eddigi cselekvései, tettei értelmetlenek voltak vagy épp ellenkező hatást eredményeztek.”

Így lesz tehát egy szánalmas kis ügyből tragédia.

Y. atya életében ez lett az a pont, amikor felismerte, hogy szándéka az új templommal, annak átadásával, felszentelésével kapcsolatban megvalósíthatatlan. Legalábbis az ő számára.

Nem csodálkoztam, hogy erre nem tudott mit felelni. Mint említettem, nem volt gyáva ember, magyarságáért, hitéért börtönben is ült, sőt a kora miatt sem vártam, hogy gyáván fog reagálni. Tapasztalatból tudta, miként pofozták-verték meg nem egy sors- és rendtársát, de szerintem ez sem tántorította el. Inkább azt latolgatta, érdemes-e azzal foglalkoznia, hogy meggyőzze ezeket az embereket. Mert egy intelligens hitetlen számára is elviselhetetlen egy intelligens katolikus, de ezekkel az emberekkel, akiket csak tudatlanságuk jellege különbözteti meg gazdáiktól, különösen értelmetlen dolognak tűnt vitát nyitni.

Ha le akarják rombolni a templomot, arra pontos előírások vannak, szögezte le Y. atya. Fokozatosan, visszafelé haladva kell a régi és még régebbi korok emlékeit feltárni, restaurálni és tárolni.

Nem lesz itt semmiféle tárolás, vágott közbe a kérlelhetetlen hang. Felrobbantjuk, a köveket pedig az emberek felhasználhatják az építkezéseiken. Ennyi.

A pillanatnyi csendben én is elbúcsúztam a templomunktól. Ugyanolyan tehetetlennek éreztem magam, mint Y. atya. Vajon hogyan reagálnak majd a falubeliek a hírre? Vagy csak titokban bontják le minden bejelentés nélkül? Esetleg egy reggel robbanásra ébredünk, és tudomásul vesszük, hogy nincs régi templomunk?

Y. atya hallgatásából úgy ítéltem, nem írja alá a templom lebontásáról szóló kérvényt.

Gondolja meg, hangzott a vészjósló felszólítás, majd pillanatnyi, félelemkeltő várakozás után a verandaajtó csapódása és ez elrobogó autó motorzúgása vetett véget a jelenetnek.

A partit már nem fejeztük be. Sőt egyetlen más partit sem. Y. atya elnézést kért, sürgős elintéznivalója akadt, mondta udvariasan, így a hátsó ajtón kikarikáztam a székemmel és hazamentem.

Egész éjjel nem aludtam, a lehetséges „megoldásokon” törtem a fejem. Másnap én találtam rá. No, nem a megoldásra, hanem Y. atyára.

Az első, ami feltűnt, hogy a sakkasztal felett lógó Magritte-reprodukciót egy másik képre cserélte valaki. Poussin képének másolata az adott helyzetben bizarr értelmet kapott: *Et in Arcadia ego*. Árkádiában is ott vagyok, mondja a Halál.

Y. atya pedig ott ült a kép alatt, a sakkasztal mellett, ugyan úgy, mint azon a bizonyos fényképen, melyen önmagával sakkozik, igaz feje félrebillent, mintha azt jelezné, én léptem, ti most mit léptek? A kihívott orvos nem talált külsérelmi nyomot, természetes halál, állapította meg.

Én úgy éreztem, nem volt természetes ez a halál. Lehet csapdából való menekülésnek, és lehet a hatalom elleni nyertes játszmának is nevezni, de természetesnek semmiképp...

Nomen est omen

Tettél már lépéseket látszólag teljesen reménytelenül? Lépéseket – konkrét és átvitt értelemben egyaránt. Lépéseket valaki, illetve valami felé, egy titokzatos, teljesen ismeretlen, ám épp a titokzatossága miatt oly vonzó személy, vagy egy távoli, elérhetetlennek látszó cél felé? Lehet-e a lépések reménytelenségét a remény lépéseivé formálni, a remény lépéseiként megélni? Lehet-e a lehetetlent lehetségessé változtatni?

Ez járhatott majd' nyolcvan évvel ezelőtt, 1942 zord decemberében a szibériai Krasnojarszkban – ahol csak úgy csapkodtak a mínusz húsz és harminc fokok – az őshonos, orosz származású Nagyezsda és az oda hadifogságba hurcolt magyar katona, Lajos fejében, amikor a város határában felállított fogolytáborban, azaz a világ egyik legpokolibb bugyrában felfigyeltek egymásra.

Pontosabban, ahogyan az általában lenni szokott, először Nagyezsda figyelt fel Lajosra, és a közeledés első lépéseit is ő tette meg. Az egykoron gazdag, polgári értékrenddel bíró, de a sztálinizmus évei alatt elszegényedőfélben lévő család legkisebb gyermekeként, na meg az orosz klasszikusok nőalakjain nevelkedve, a benne ott munkáló romantikus lelkülete révén a maga módján hős akart lenni. Nem hősi halott, amit a portájukhoz közel fekvő fogolytáborba kerültek hetvennyolcvan százaléka posztumusz elmondhatott magáról, hanem egyfajta orosz Jeanne d'Arc. Olyan leány, aki az általa gyűlölt szovjetrendszer fogolytáborba került ellenségein csak azért is segíteni próbál. Még akkor is, ha ezzel a saját életét is veszélybe sodorja. Naponta többször elhaladt a fogolytábor mellett, látta a rabokat munkába és munkából jönni-menni, megfagyni, éhen halni, emberből állattá változni. Látta Lajost is, aki mintha ember tudott volna maradni ebben az embertelenségben. Látta, amint sok esetben ő támogatja társait késő éjjel a barakk felé, kihúzza a méteres hóból, majd a vállán viszi azt, akinek már jártányi ereje sem maradt, akinek már reménye se volt egy újabb lépés megtételére – s ezzel a segítségnyújtásával persze az örök adott napi éberségéhez mérten szintén a saját életét kockáztatta.

Mindezt látván fogant meg Nagyezsda első, reményteli lépése a reménytelenség bugyra, a fogolytábor, s benne a kiszemelt Lajos felé. Amit remegő térdekkel, surranva, lopakodva tett meg, kezében egy bődön, a kedvenc haszonállatából,

Zojka kecskéből frissen fejt tejjel, melyet az őrszolgálat éberségét kijátszva Lajos priccse mellé csempészett, és csak ennyit írt rá: надежда.

A halállal egyenlő tábor poklában ez az életet adó, ezt követően napi rendszerességgel érkező nedű már önmagában, a tejesbödön címkéjén olvasható titokzatos felirat pedig végképp elérte a célját: felkeltette az orosz tanár végzettségű Lajos érdeklődését. Túl azon a hálán, amit naponta ezért a pár deci tejért érzett, a надежда, azaz az általa jól ismert orosz remény jelentésű szó – még mielőtt tudatosan átgondolhatta volna – a tudatalattijában már elindított valamit. A címkén található betűk női kézírásról árulkodtak, s mindezt csak tetézte, hogy az életmentő kedvességével őt kitüntető személy ezzel a remény szóval illette az adományait.

Lajos kezdte ízlelgetni, fejtegetni a remény fogalmát. Kezdetben az irtózatossá fizikai munka, a kőfejtés közben is ez járt a fejében, majd pedig már esténként, a fáradtságtól gyötrelmes, rövid, illuzórikus álmára is ezt a szót morzsolgatva hajtottotta a fejét. Ám Nagyezsda Jeanne d’Arc-hoz illő tette, a napi pohár tej Lajost sem óvhatta meg az ebben a pokoli bugyorban elkerülhetlentől. Sokáig erősnek mutató szervezete egy idő után kezdte felmondani a szolgálatot: egyre nehezebb légzése, valamint a lába üszkösödése visszafordíthatatlannak tűnő folyamata a lágerkórházba kényszerítette. Ahol aztán végképp volt ideje tovább elmélkedni a női kézírás *remény* szaván. A tartalma, az, hogy mire is vonatkozhat, itt, a halál felé vezető út újabb lépése, azaz a lágerkórház falai között szinte nevetségesnek tűnt fel előtte. – Remény, itt? – tette fel magának a kérdést, és a legszívesebben mosolygott volna rajta, ha lett volna hozzá ereje. Ennek ellenére a barakkbéli priccsehez napi rendszerességgel érkező, reménnyel felcímkézett tejet, melyet itt, a kórházi ágyánál sajnos nélkülözni volt kénytelen, továbbra is egyfajta üzenetnek, megfejtendő, sejtelmes üzenetnek fogta fel.

A híreknek még a hamva se érkezett a fogolytáborba, ezért Lajos úgy vélte, hogy a titokzatos jótévője biztos tud valami olyasmit a nagypolitika jelen állásáról, melyről neki ebben a bugyorban fogalma sem lehet. Talán, hogy remény van a háború befejeztére? Ezzel együtt a fogolytábor felszámolására? A hazamenetelre? Igen ám, de mindehhez a reményhez ennek a nyilvánvalóan most is szabadon élő, és még kellő anyagi háttérrel, étellel is rendelkező tejesbödön-tulajdonosnak ugyan mi köze lehet? Asszonyszeméllyel a háború kitörése óta nem érintkező Lajos el se tudta – vagy inkább el se merte – képzelni, hogy ez a remény nem egyedül az ő, hanem két ember életére vonatkozhat.

Miközben Lajos elmélkedett, Nagyezsda kétségbeesett. Hisz a tejesbödönöket, bennük a friss tejjel, napok óta érintetlenül találta Lajos priccse mellett. Tudta: ennek ebben a pokolban két oka lehet. A kiszemelt férfi, a vágyának egyre közelebbi tárgya vagy lebetegedett, vagy esetleg épp az ő, időközben kitudódott adományai miatt az örök végeztek vele. Látva ezt a férfit, arra nem is gondolt, hogy ez a szikár, elszánt, makacs és konok ember magától feladta volna, hogy „harc

nélkül”, a körülmények áldozataként a szibériai helyett az örök hómezőkre távozott volna. Miközben iszonyatosan furdalta a lelkiismeret, hogy Lajosnak esetleg miatta esett bántódása, tudta, hogy valahogy be kell jutnia a lágerkórházba, annak reményében, hogy hátha – furcsa módon, de ilyen körülmények között még mindig a jobbik esetben – ott találja a férfit. Bizonyosságot kell szereznie, hogy az eddig megtett lépései nem voltak hiábavalók, azaz, hogy a férfi életben van. Hogy az ő beszélő keresztnévéből fakadóan, *nomen est omen*, még van remény. Még megvan a kettejükhez fűzött reménye. Hiszen ő – a kiszemeltjével ellentétben – első pillanattól, és az első megtett lépésétől fogva tudta, hogy ők ketten összetartoznak. Hogy egy új életbe csakis együtt vághatnak bele.

A lágerkórház zárt falai közé ismét fondorlat útján jutott be. Körorvos apja révén hamar szert tett egy nővérruhára, s egyik reggel – önmagához képest is csinosabban, térd felett végződő fehér szoknyájában, a megszokottnál picivel több rúzzsal és pirosítóval az arcán – ott sorakozott a kórházba bejutni készülő ápolónők között. Ismerte annyira ezeket az egyébként általa mélyen megvetett, hatalmat kiszolgáló, megvesztegethető és sunyi öröket, hogy tudta: a kiéhezett katonákra csak a szépségével hathat. Azzal a tulajdonságával, amely képes még a nem-ápolónő mivoltát is elfedni a rá állati ösztönöktől hajtva leselkedő őrszemélyzet szeme előtt.

És a reménnyel még mindig teli Nagyezsdának ez is sikerült. Női ösztönei súgta, mégis jól átgondolt számítása ezúttal is bevált. Úgy jutott be a kórházi priccsek közé, hogy egy-két csettintésen, és némi „Jaj, de szép vagy ma, kislányám! De megszorogatnálak!”-on kívül nem kapott mást az öröktől – azaz a rutinellenőrzésen se kellett átesnie.

A kórházba bejutva nem is látott mást, csak Lajost. Az összes többi beteg mint-ha nem is létezett volna. Mintha szárnya nőtt volna, úgy repült át a többi priccse fölött Lajos ágyáig, s ott „landolva” csak ennyit mondott: *Меня зовут Надежда*. Majd visszakérdezett:

– А как тебя зовут?

– Lajos – nyögte ki az elképedéssel vegyített öröm remegő hangján a férfi.

– Lajos – ízlelgette a maga nyelvén a szót a lány, olyan mosollyal az ajkán, ami túl volt az ellenállhatatlan kategóriáján. S amikor Lajos előtt ez a húszéves lány ily módon felfedte kilétét, azaz, amikor a férfi végre nemcsak a tejesbödön nagyezsdáját, hanem a hús-vér, ráadásul csodaszép és furfangos Nagyezsdát is megpillanthatta, ettől kezdve tudta: a nevével együtt a végzete is megérkezett hozzá. S ettől a pillanattól fogva a remény már számára is csak és kizárólag kettejük reményeként volt értelmezhető.

Nagyezsda elvont lépéseinek tehát meglett az eredménye: kettejük szerelmében testet öltve. A konkrét lépéseik azonban még hátravoltak. A tejesbödön ismét, mindennap – most már nem címke formájában, hanem Nagyezsda konkrét

valójával együtt – visszatért Lajos életébe, aki napról napra láthatóan erősödött. Ám még mielőtt annyira megerősödött volna, hogy az örök visszakényszerítsék a kőfejtőbe, a párnak lépnie kellett. Ez a lépés pedig Nagyezsda részéről mindenféle, családjának hátrahagyott búcsúlevél nélkül, Lajos részéről pedig mindenféle átgondolt terv nélkül hamarosan négyezer kilométernyi, szökésben, Magyarországig megtett lépésben realizálódott. Az útnak a nyilvánvaló reménytelensége ellenére azért vágta mégis neki, mert надежда és Nagyezsda hajtotta őket. Meg ez a pokol bugyrában fogant, elképzelhetetlen, mert még a megszokottnál is irracionálisabb módon létrejött szerelmi érzés, ami náluk mindennél, még a létfenntartás, a mindenáron való életben maradás ösztönénél is erősebbnek bizonyult. A szibériai hómezőkön, farkaskalandon, üldöztetésen, orosz, majd ukrán tájakon rájuk leselkedő veszedelmeken átívelő, majd a magyar határon keresztülvergődő útjuk azonban már egy másik történet tárgya. De hogy végigcsinálták, hogy magyarföldre érkeztek, ahol Nagyezsda reményei már a Lajostól útközben megtanult magyar nyelven nyertek új értelmet, azt a később született gyermekeik és unokáik bizonyítják. Ez utóbbiak közé tartozom én magam is, aki, amióta csak az eszemet tudom, szintén állandóan úton vagyok. Konkrét és átvitt értelemben egyaránt. S az úton én magam is minden egyes lépésemet – megint csak konkrétan és elvontan egyaránt – a reménytelen reménységének tudatában teszem meg. Vagy a remény reménytelenségének tudatában – nézőpont kérdése.

Szukálek Lajos: Már megint lányokról álmodom

Manuc fogadója

Azok a légyölők az ablakokon
A gyászoló csapat
És az asztalok amelyeknél énekeltek
Hangjuk úgy emelkedett és süllyedt
mint egy tutaj

Az ujjak „Antim Parara”-ja.
Amely felemelkedett és belesüllyedt az ételbe
A hangok „Antim Parara”-ja
Mely tutajként emelkedett és zuhant

És látni lehetett a szomorú szószta a
a szájuk szélén
És a lány akiről énekeltek nem jött el
Távol tartotta magát

Nem volt hülyeség ott ülni és dohányozni
Egy ilyen festmény előtt
Amiről tudtad hogy nem fogod tudni átszűrni
égő cigarettáddal?

Nem a keserűség legyei telepedtek meg
E személyek pupiláján akiket néhány óra múlva
besoroztak a seregbe?

Az ajkak „Antim Parara”-ja
Aki lejött és megcsókolt néhány poharat
A hangok „Antim Parara”-ja
Mely tutajként emelkedett és süllyedt

Megfigyelte hogy egyes személyek
Belsősegeiben Isten lángja ég az „élet lehelete”
Amikor az emberek tiszták a láng vidáman
Kecsesen nyúlánkan ég mint egy balerina.

Amikor az emberek gonoszok a láng csökött
Sovány beteg és búzt áraszt.

Hasonló a dolog velünk is.
A fogadó megtelik füsttel és szellemekkel.
én sem tudok rólad
Már te sem tudsz rólam

A lelkek „Antim Parara”-ja
Beszivárog a testedbe
A májadba és a beleid közé

A szellemek „Antim Parara”-ja
Megcsúfolja a lelkeimet
Hússzállító kocsiba befogva találom

A „Doktor Félix” utca. A hercegnő

Azt mondogatta hogy már nincs sok hátra. Kevés.
Katasztrófális események sorozata fog történni
Amelyek térdig levágják lábunkat

Ebben a városban ahol nagyon kevés a fény –
Az is a szájpadráson –
Csupán a kerület égén tántorgott
Egy rongyos izzó tele kutyazsírral

Abban a sikátorban
Még a barátnőd is szél által hordozott
boszorkánynak tűnt a villamoskábelek fölött
Aki mágiával ébresztgette sörünket és borunkat

Egy garzonlakásban ültünk amely az égen lebegett.
Kellemesen rázkódott erőfeszítéseim által is.
Nem volt sem telefonom se fűtésem.
Csak egy indiánarcú rádióm

Aki zenélt hogy felébressze sörünket és borunkat

Te egyik sarokban ültél és motyogtál valamit
amolyan napló stílusban:

„Luciana a világ legjobb
és legszebb kutyája

Daniel a leghülyébb
És a legundorítóbb kutya az egész országban

A legjobb lenne odaadni egy sintérnek.
Mert különben mindannyian megtelünk
A mosdatlan bolháival

– Ne feledjétek!”

Balázs F. Attila fordításai

Szukálek Lajos: Tessék nevetni

látogatás

állítólag látogató jön
hozzánk haza
kérdem anyámat ki jön
anya azt mondja: „Isten
jön látogatóba
légy jó”
„anya ki az az Isten”
„Isten a minden” mondja anya „de már hallgass
hadd jöjjön nagyon szégyenlős
ne gondold róla semmit
semmit”

Isten belép hozzánk Isten látogatóba jön
s én semmit sem tudok róla
halvány dunsztom sincs
de anyámnak igaza volt

Isten nem beszél
Isten mély hallgatás
anya és köztem
hallgatás a világ és köztem
azt mondja „ha hallgatni fogsz megmutatom
neked az egész világmindenséget”

Isten eljött hozzánk
és elhozta az egész világot
amely a ruhája szegletébe kapaszkodik
szégyelli megmutatni szivárványszerű szemét
de már látom
én vagyok a világ legcsendesebb fiúja
némán nézek az Arcok Arcába
és csendben kínálom gyömbér teával

„én nem szoktam inni” mondja Isten és a világ
„majd iszom a szemedből”

nézett a szemembe
és én vele ittam nagy kortyokban

mászni

abbahagyta az evést s az ivást
csak mászott fel a fára
ágról ágra
az árnyékból a fényre

felhagyott a beszéddel és gondolkodással
mászott egyre az Yggdrasil kőrisfán
a fa koronáján és a csillagokon keresztül
csak hogy megtalálja saját világát

kutakodás

keresgéltem a nevem
a fűcsomók között
és a szél fülembé súgta
az egész világmindenség nevét

pillanatkép

az utca összes macskája
a teraszunkon jön össze
és ott szürcsöli az eget

lefestem Koppenhágát

várost város után bejárom a világot széltében
és lefestem Koppenhágát
azokat a házakat vörösre
várost város után az utcák tele emberrel szürke galambbal
mindent lefestek
nézem
nevetek
a részeg dánokon a hideg tengerben a kőpartnál
a fiún aki a láncát széttépő labrador után lohol
a nénikén aki két aszott kezével akarja megkötni a világot

Végh Zsoldos Péter fordításai

Szukálek Lajos: Pedig nem is akartam repülni

„Fegyver s vitéz ellen énekelek ..., hogy az emberi hang visszhangot kapjon.”¹

Fábry Zoltán europrogresszív társadalomkritikai publicisztikája a jelenkor történéseinek tükrében

Tanulmányomban Fábry Zoltán (1897–1970) születésének 125. évfordulója kapcsán, a pacifista író, publicista, irodalomkritikus emberközpontú, háborúellenes publicisztikai írásain keresztül a sajátosan egyedi fábryi (a tanulmány, az esszé és a politikai publicisztika ötvözetét magán viselő) műfaj szellemében reagálok korunk aktuális történéseire.

Munkám első részében szólok Fábry háborús tapasztalatairól, majd bemutatom, hogy ezek révén hogyan jutott el a humanista látásmód: a vox humana eszméjének és az antifasizmus műfajának felvállalásához, végül Fábry máig időszerű meglátásait vonatkoztatom a jelenkor háborús fejleményeire.

A Kassához közeli Stószról származó író a háborúk évszázadában többször is átélte a világégést.² Az első világháborúban külföldi csatatereken harcolt, a másodikat szülőföldjén, állandó életveszély közepette sikerült túlélnie. Fábry már korán megtapasztalta a háború szörnyűségeit, hiszen 1916-ban, mindössze 19 évesen került az osztrák–magyar hadsereg kötelékébe. Az író, aki a galíciai és az olasz frontot is megjárta, így számolt be szüleinek írt levelében a gyilkos frontharcokról: „(...)fejünk felett röpködnek a golyók. A gránát meg a srapel persze veszélyesebb, de azokat a bűgásukból meg tudom saccolni, felénk tartanak-e? Ha igen, lebukunk a földre és megvárjuk, amíg pukkannak. Persze, nem a hátunkon! Ez a háború! Néha dongókat hallani a levegőből: repülőgépeket, de ezeket

¹ Fábry Zoltán (1937): „fegyver s vitéz ellen.” In: *Vigyázó szemmel – Fél évszázad kisebbségben*. Bratislava: Madách, 1971, 195.

² Fábry életrajzi adatairól és írói munkásságáról bővebben lásd Szeberényi Zoltán: *Fábry Zoltán (1897–1970)*. In: *Magyar irodalom Szlovákiában. I.* Bratislava: AB-ART, 2000, 42–47; valamint MA Kupec Mihály – Stumpfne Braun Zsuzsanna – Ing. Zeman Krisztián: *Fábry 50*. Kassa: Bodva - völgyi és Érchegegyéi Kulturális Központ, A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2020.

már fel sem vesszük. De mit veszünk föl? Mindenhez hozzászoktunk, az emberi alkalmazkodás törvényét fényesen igazolja viselkedésünk...”³

Majd később a hadnagyi rangot szerző ifjú életében is bekövetkezett az a drámai fordulat, *a szuronyjelenet*, amely meghatározó jelentőséggel bírt Fábry pacifista, emberközpontú értékrendjének kialakulásában, hiszen ez az ún. *gyilkos élmény* tette őt örökre a béke és a humanizmus elkötelezett szószólójává: „(...)felettem is ott állt a szuronyra kapott és dőfésre lendülő végzet. Az orosz altiszt már szúrásra emelte fegyverét, amikor szememmel találkozott. Gyerekifjú voltam: lehetett a szememben valami csodálkozó szomorúság, mely kíváncsiság és búcsú is volt egyben. Nem tudom, mi történt, hogy történt: a gyilkolásra kész ember legyintően intett egyet és továbbment. Mintha a horogra került halat visszadobta volna a vízbe: növekedj! Mintha itt és ekkor – 1916. szeptember 30-án – születtem volna másodszor.”⁴

Később viszont már kénytelen volt embert ölni, hogy megmentse saját életét: „Én megmaradtam (...) és szaladtam, míg az üres futóárokban bele nem ütköztem egy ellenséges köpenybe. Szuronyom a hasát érte, de a dőfés elmaradt, kezem nem engedelmeskedett, a repesztő, szisszenő hang nem engedte. Megrántottam a ravaszt: az út szabad volt. Az út szabad volt, és én egy élmény örök foglya és elkötelezettje. Azóta mondom és írom: Fegyver s vitéz ellen”⁵ – ecseteli Fábry, akinek csak e brutális cselekedettel sikerült megmenekülnie a ma Ukrajnához tartozó Brodi alatti jasionov-majdani erdőben vívott vesztes csatában az ellenséges rohamozó szuronydőfése elől.

Az első világháborút követően a trianoni káosz közepette az egész életére háborús traumát szenvedett író a bizonytalanság és a teljes öntudatlanság állapotában expresszionista eksztázisban ordítva, majd emberségre eszmélve, ekként igyekezett utat törni a szociális érzékenységgel telített, kisebbségi közösségért felelősséget vállaló emberi hangnak: „Amilyen nehéz volt régebben a szó: »ember«, olyan könnyű fajsúlytalan ma. (...) – Aki igaz szívvel lépett az útra, és ezt látta, az vagy megrekedt az atmoszférában, vagy megfordul, behunyja a szemét, vagy – vagy? Ordít egyet (...): levegőt, igazságot. És a nyílt utcán elindul. De hang, élő hang. (...) Tiszta utcát! Szabad levegőt. Szabad teret. Mozgást! Megyek. Így. És csak így érek el a rabszolgákhoz. Csak a rabszolgákért vagyunk itt! (...) A rabszolgák: emberek az embertelenségben. Hol vannak? Mindenütt. – Az »én« eltűnik, az »én« eloszló erő, szétáradó fluidum (...), talajugrás új közös talajra: én már meghaltam, már csak

³ Batta György: Fegyver s vitéz ellen – mindhalálig. In: *Fábry 50 – A stószai író igaza. Tanulmányok Fábry Zoltánról*. Sátoraljaújhely – Széphalom: A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2021, 16.

⁴ Fábry Zoltán (1960): Az emberhez méltó gond. In: *Hazánk Európa*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 562.

⁵ Fábry Zoltán (1950): Gyilkos élmény. In: *Hazánk Európa*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 513.

mi vagyunk.⁶ (...) Még élünk: kisemmizettek, rabszolgák (...) és életre, emberéletre jogosultak, kötelezettek: rabszolgái, lázadói, szegényei, kortársai az apokaliptikus káosznak: a háború utáni mának. Emberek külön-külön és összességben. Embertelenség embertömege. (...) Kell valaki. Hang. Valaki: ember. (...) Aki az »én« orgiái után, az »én« szépségét, erejét életté áldozza, aki az önzés perverz játéka után – magát adja egészen – másoknak.⁷ (...) Csak ha egynek érzem magam a (...) tömeggel is, csak ha tudom, hogy a hátam mögött olyan egység van, mely értelmet és realitást ad harcaimnak, csak akkor lehetek új, másult, változtató erő!”⁸ Így lett közírói jel-szava: a változni és változtatni: „Változni annyira, hogy hozzáérjünk az emberiség európai változásaihoz (...)”⁹ Tömegetudattá fejleszteni az emberi jog és kötelesség változtató, vállaló munkáját”¹⁰ – magyarázza Fábry. Ettől kezdve vált írói küldetésének értelmévé a vox humana eszméje, amely értelmezésében emberséges hangot jelent.

A vox humana értelmének középpontjában a fő hangsúly számára az emberségen van, ami „itt az emberi méltóságot jelenti, az emberhez méltó szót és nyomában az embert emberségre elkötelező tettet.”¹¹ Ugyanakkor Fábry a vox humana jelentését kétféle irányból közelítette meg: 1. általánosságban antifasiszta princípiumot, mindenfajta embertelenségnek ellenszegülő emberséget értett rajta; 2. kisebbségi szempontból értelmezve a nemzetiségi lét egyfajta humánus plusz etikai többletet jelent, mert „senki a kölcsönösséget úgy nem szorgalmazza, senki a türelmet és jó akaratot úgy nem szomjazza, mint épp a kisebbség, mert senki se lát annyira üdvösséget, megváltást a humánumban, az emberségben, mint a kisebbség; ez, ennyi a megmentője, megtartója, lényege, élete és elkötelező küldetése. Az, amit én úgy hívtam, és amivel immár életem művét jelezni fogják: vox humana...”¹²

Fábry egyedül csak azt tekintette társadalmi haladásnak, „ami a világ emberibbé tételét szolgálja, ami az embert emberségesebbé teszi, tehát mindaz, ami az emberiség irányában halad. (...) Nincs más mérték, nem lehet más mérték. A humanizmus az elérendő cél. Tegnap és ma és mindörökké. (...)”¹³ A humanizmus: az emberi

⁶ Fábry Zoltán levele Sziklay Ferenchez 1924. XI. 27-én. In: *Fábry Zoltán válogatott levelezése 1916-1946*. Bratislava: Madách, 1978, 39-40.

⁷ Fábry Zoltán (1925): A mérték. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 1*. Bratislava: Madách, 1980, 360–361.

⁸ Fábry Zoltán (1931): Író és osztályharc. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 196.

⁹ Fábry Zoltán (1938): Szlovenszkói küldetés: 1938. In: *Hazánk Európa*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 59.

¹⁰ Fábry Zoltán (1926): Budapest? In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 2*. Bratislava: Madách, 1981, 48.

¹¹ Fónod Zoltán (1965): Stósz mérték. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 126.

¹² Kovács Győző: Fábry Zoltán szellemi öröksége. In: *Palócföld*. 1980/2, 12.

¹³ Fábry Zoltán: Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 156.

jog, szabadság és méltóság”¹⁴ – állítja Fábry. Ami pedig a humanizmus társadalmi szerepét illeti, az nem más, mint „az emberi teljesség lehetőségeinek biztosítása az emberi jogok érdekében, az emberi méltóság tényének, lehetőségének intézményesítése által”¹⁵ – vallja, mint a humanisztikus demokrácia elkötelezettje.

Ezért Fábry szociális korfelelősségű közíróként a társadalmi sötétség ellen küzdött, s a civil kurázsit minden erejével igyekezett utat törni a felvilágosultságnak, a haladásnak és az emberi szolidaritásnak. Mindvégig azt hirdette, hogy emberi jogot kell adni, emberhez méltó életet kell teremteni mindenkinek! Fábry mindig egy oldalon állt, az emberség oldalán. Az emberi és kisebbségi jogok elkötelezett szószólójaként az emberi méltóság, az egyenlőség és a szabadság nevében az erkölcs jogán több cikkében felemelte szavát a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok – a csehszlovákiai magyarok, a kárpátaljai éhezők, a nők, a zsidók, a feketék, a romák és a melegek – jogainak védelmében,¹⁶ mert „látja az embert: a mindenütt és mindenképpen egyformán szenvedő és vágyódó megváltatlan kreatúrát. És tudja kötelességét: ezt a kreatúrát, aki mégiscsak testvér, mert szintén ember – védeni kell, ítélet, megvetés helyett – megérteni próbálni. És talán mindennek dacára kezdet fogni vele: újra emberré avatni.”¹⁷ Mint látjuk, emberszolidaritása minden kisebbségre, elnyomottra kiterjedt, mert szerinte „az emberi jog és méltóság egy és oszthatatlan: mindenütt jelenvaló és mindenkire érvényes.”¹⁸

Fábry a vox humana hirdetőjeként azt hangoztatta, hogy az írónak nem elég a társadalmi igazságtalanságot feltárni, hanem az ún. militáns humanizmus jegyében aktívan ki is kell állni és tiltakozni kell ellene: „Csak semmit nem elhallgatni!”, mert: „Nem elég csak titokban helyteleníteni a zsarnokságot, de nyíltan

¹⁴ Uo. 217.

¹⁵ Uo. 94.

¹⁶ Ezzel kapcsolatban lásd Fábry alábbi írásait: Fábry Zoltán (1927): Tiltott szerelem. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 2*. Bratislava: Madách, 1981, 250–252; Fábry Zoltán (1928): A ló farkához kötött ember. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 2*. Bratislava: Madách, 1981, 300–302. Fábry Zoltán (1929): Beteg Európa. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 2*. Bratislava: Madách, 1981, 382–391. Fábry Zoltán (1930): Szexuálszociológiai problémák. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 31–34; Fábry Zoltán (1932): Az éhség legendája Kárpátalja: 1932. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 206–225; Fábry Zoltán (1936): Mi történjék a zsidókkal. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4*. Bratislava: Madách, 1983, 184–185; Fábry Zoltán (1938): A magyar nyelv szlovenszói sorsa, I. az elsikkadt polgári. In: *Vigyázó szemmel - Fél évszázad kisebbségben*. Bratislava: Madách, 1971, 239–242; Fábry Zoltán (1938): Mai jegyeztek. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5*. Bratislava: Madách, 1985, 148–149; Fábry Zoltán (1938): Magyar antiszemitizmus. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5*. Bratislava: Madách, 1985, 66–71; Fábry Zoltán (1967): Emberi hang. In: *Vigyázó szemmel - Fél évszázad kisebbségben*. Bratislava: Madách, 1971, 283–287.

¹⁷ Fábry Zoltán (1927): Tiltott szerelem. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 2*. Bratislava: Madách, 1981, 252.

¹⁸ Fábry Zoltán (1952): A humanizmus orosz úttörője. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 6*. Bratislava: Madách, 1986, 157.

szót kell emelni ellene.”¹⁹ Fábry szerint e civil kurázsiból fakadó aktív ellenállás a legfontosabb emberi jog, ugyanis csak ezzel vállalható fel a hódító háborúval szemben a szabadság igenlése.²⁰ Mert szerinte „az írói bátorság – erkölcsi parancs eredményeképp – felelősségtudat. Írói bátorságban épp azért nem lehet megállás. Az írói bátorság alfája és ómegája az éber állapot. Lényege: a humánium permanenciája.”²¹

Ennélfogva Fábry mindvégig erkölcsi éberséggel követte kora társadalmi történéseit. Amikor 1933-ban a nemzetszocialista hatalom uralomra került, azonnal felismerte a veszélyt, s cikkeiben az elsők között figyelmeztetett a fasiszmus háborús világveszedelmére.²² Ennek az lett a következménye, hogy az Első Szlovák Köztársaság idején (1939–1945) többször megjárta a börtönt és a hatalom írástilalommal sújtotta.

Fábry az első illavai internálását követően (1939) beszerezte és áttanulmányozta a német nyelvű fasiszta irodalom tekintélyes részét, s immár ennek szakértőjeként rájött arra, hogy e hazug fegyverkultúra legnagyobb ellenfele az értelemmel és erkölccsel telített szó.²³ Éppen ezért az írástudó felelőssége, hogy tollával fellépjen a demokráciát fenyegető nacionalista kultúrbarbarizmus totalitásával szemben, ami nem más, mint racionalizált embertelenség, egész tudása a terror, a gyűlölet és az elidegenítés gyakorlásában, s a kisebbségek permanens félelemben tartásában nyilvánul meg. Fábry szerint a faji és nemzeti kizárólagosságon alapuló fasiszta ideológia „általánosított, totalizált, törvényesített, paragrafizált embertelenség az ellenségként kijelölt ember-, nép-, nemzet- és osztálycsoportok felé.”²⁴ A nacionalis imperializmus megvalósítására törekvő gyilkos kaszárnyakultúra ez, amely ugyan elvárja a kimagasló katonai és sportteljesítményeket, miközben mindent a demagógiára alapoz, mivel kultúraölkő szervezett megfélemlítést folytat minden szinten: permanens történelem- és kultúrahamisítás, valamint nacionalista propaganda folyik magas fokon, amely az ököl jogán, a „szuggerált igazság” hazug eszközeivel élve tudományt, irodalmat és művészetet kreál a saját képére, s így

¹⁹ Máté László: Fábry Zoltán igaza. Fábry 50 – A stószí író igaza. In: *Tanulmányok Fábry Zoltánról*. Sátoraljaújhely – Széphalom: A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2021, 34.

²⁰ Vö: Fábry Zoltán (1968): Stószí előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 262.

²¹ Fábry Zoltán (1938): Szlovenszkói küldetés: 1938. In: *Hazánk Európa*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 60.

²² Lásd Fábry Zoltán (1930): Briand és Hitler nyara. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 35–36; Fábry Zoltán (1932): 1932: Hitler? In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 204–205; Fábry Zoltán (1932): Holnap újra háború! In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 3*. Bratislava: Madách, 1982, 226–230; Fábry Zoltán (1934): Barna veszedelem. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4*. Bratislava: Madách, 1983, 89–95; Fábry Zoltán (1938): Történelem a hatványon. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5*. Bratislava: Madách, 1985, 72–90.

²³ Vö: Fábry Zoltán (1938): Szlovenszkói küldetés: 1938. In: *Hazánk Európa*. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 53–70.

²⁴ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945–1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 71.

módon önmagát avatja minden mérték alapjává.²⁵ Fábry úgy látja, hogy mindez „Egyenes út, mely csak az európai kultúra halálát jelentheti”²⁶, – mert „A regresszió a legfőbb európai princípiumnak, a testvériségnek, a szociális univerzalizmusnak a kerékkötője.”²⁷ Szerinte nincs kultúra, amely háborút igazolna, ezért kellett meghamisítani és ellenséggé avatni.²⁸ Ezért Fábry élesen elítélte a kultúra hatalmi eszközzé való degradálását, amelyet az antidemokratikus erők felülke-rekedése egyértelmű következményének tartott. Azt hangoztatta, hogy demokráciában a kultúra nem lehet hatalmi függvény, sem kiváltságosok luxusa, egyes pártok vagy csoportok monopóliuma, és nem lehet a többségi nemzet kizárólagos uralmi eszköze.²⁹

Fábry felhívta a figyelmet arra, hogy mindazok az emberközösségi eszmeiséget kifejező értékek (mint például a demokrácia, kereszténység, humanizmus, liberalizmus, pacifizmus), amelyeket e humánumellenes totalitás ellenségeinek tekint, az emberi szolidaritás megnyilatkozásai, mivel ezek automatikusan az emberiség és a szabadság ügyét szolgálják, éppen ezért ezeket kell vele szembeállítani.³⁰

Az első világháború alatt átélt öldöklés és vérontás rettenetes emlékei mély nyomot hagytak benne, s ezen embertelenségek hatása alatt az ismétlődő valóságok tükrében kibontakozó újabb világéget Fábry úgy fogta fel, mint az embertelenség eszkalációját, mert szerinte a háború nem más, mint „a gyűlölet fortissimója, melynek lényege: az emberi élet semmibevétele, a minél értelmetlenebb rombolás. A háború a maga árvizes zúdulásában, apokaliptikus rohamában gát-talanul pusztít: itt a szabadjára engedett ösztönök mámoros spontaneitása éli ki magát. De békében kiagyalt, rendeletileg dekretizált otthondulásra, népvándorlásra, száműzetésre nincs példa és nincs mentség.”³¹

²⁵ Erről bővebben lásd Fábry Zoltán (1936): Mai jegyzetek. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4.* Bratislava: Madách, 1983, 196–198; Fábry Zoltán (1937): Elrettentő példák. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4.* Bratislava: Madách, 1983, 339–341; Fábry Zoltán (1938): Kazinczy vagy Henlein? In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5.* Bratislava: Madách, 1985, 93–96; Fábry Zoltán (1938): Mai jegyzetek. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5.* Bratislava: Madách, 1985, 97–98; Fábry Zoltán (1939): Miért háború. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5.* Bratislava: Madách, 1985, 181–185.

²⁶ Fábry Zoltán (1937): Csehszlovákiai magyar irodalom, európai kultúra. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4.* Bratislava: Madách, 1983, 282. 278–282.

²⁷ Uo. Megjegyzendő, hogy Fábry írásaiban a fasiszmus kifejezést gyakran a barbarizmus és a regresszió szavakkal helyettesítette.

²⁸ Hogy a fasiszta rendszerben a progresszív kultúrát első számú közellenségnek tartották, jól mutatja ezt a nemzetszocialista propagandagépezet tudósítójának, Julius-Karl von Engelbrechtennek 1937-ben közölt alábbi gúnyos kijelentése is: „Fütyülünk minden kultúrára, ha ez nem a mi törvényeinket követi, fütyülünk a szellemi javakra, ha azok nem a mi harcunkat szolgálják. Mi csak nevetni tudunk a felesleges értelmiségi ballasztton, és tintakulinak nevezve őket, kitérünk az útjukból.” Fábry Zoltán (1957): A véres toll. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 8.* Bratislava: Madách, 1989, 171.

²⁹ Vö: Fábry Zoltán (1937): A kassai Erger-Berger-műgyetem. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4.* Bratislava: Madách, 1983, 335–338.

³⁰ Vö: Fábry Zoltán (1938): Kazinczy vagy Henlein? In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 5.* Bratislava: Madách, 1985, 93–96.

³¹ Fábry Zoltán (1946): A vádlott megszólal. In: *Stószai délelőttök.* Bratislava: Madách, 1968, 413.

Fábry már a múlt század 20-as éveinek közepétől meg volt győződve arról, hogy jön még egy szörnyűbb világégés, s ő ezt az újabb vérengzést nem fogja túlélni.³² A második világháború időszakában állandó életveszélyben volt. Üldözték, és kétszer is börtönbüntetésre ítélték. Adalbert Hudák hitlerista stószai evangélikus lelkész arra biztatta híveit, hogy égessék el Fábry könyveit, akik ezt a gaztettet szerencsére nem tették meg.

Hogy miként sikerült átvészelnie a második világomlást, ekképpen számol be erről: „A háború errefelé a körülményekhez képest minden nagyobb rombolás nélkül vonult át. Igaz, hogy majdnem összes fehérneműm és három öltöny ruhám fizette meg az árát. A könyvtáramat befalaztam és így az megmaradt. Viszont hat év egész munkája: kéziratok, napló, jegyzetek, elpusztult. Egy vaskazetába rejtettem őket és a filagória mögé dugtam. De magyar katonák megtalálták, azt hitték szegények, hogy kincs van benne és magukkal cipelték. Hogy kínlódhattak, míg bajonettel kifeszítették és ekkor számukra értéktelen papírdarabokat találnak. Milyen káromkodással lökhatték tűzbe a nekem pótolhatatlant! A tegnap munkája tehát elveszett, a holnap munkája pedig dermedten várja bennem a feltámadást (...).³³

Mikor Fábry a második világháborút követően rádöbbsent arra, hogy a fasizmus kísértése nem szűnt meg, mert az új hatalmi antihumanizmus (a kommunizmus) a militáns humanizmus (antifasizmus) nevében ágál, s a barbarizmus totalis módszerei immár a demokrácia nevében kapnak szentesítést, és ezt mint entellektüellnek³⁴ a saját bőrén is meg kellett tapasztalnia, ekkortól már csak a vox humana eszméjét tartja egyedüli mércéjének: „(...) én, akit a humanizmus vitt el a kommunizmushoz, ma a humanizmus rettenetes árvaságára, és így magamra eszmélek. A vox humana szószólója voltam, és az maradok most már

³² Lásd Batta György: Fegyver s vitéz ellen – mindhalálig. In: *Fábry 50 – A stószai író igaza. Tanulmányok Fábry Zoltánról*. Sátoraljaújhely – Széphalom: A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2021, 12-25.

³³ Szaszák György: Fábry Zoltánról személyes élmények és néhány hozzám került levele kapcsán. In: *Fábry 50 – A stószai író igaza. Tanulmányok Fábry Zoltánról*. Sátoraljaújhely – Széphalom: A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2021, 40.

³⁴ A hontalanság éveiben a magyarsága miatt nem publikálhatott, miután 1948-ban a kommunisták szovjet támogatással átvették a hatalmat Csehszlovákiában, akkor pedig a szamizdatos terjesztésű, a humanizmus nélküli totalista rendszert kritizáló *A Vádlott megszólal* (1946) című vádirata miatt a hatalom haláláig „megtűrt” írónak tekintette, s művei többnyire megnyirbálva, a kiadó által eszközölt önkényes ideológiai átírásokkal jelenhettek csak meg. Mint például a *Palackposta* című kötete. Erről bővebben lásd Fábry nyilatkozatát: Fónod Zoltán (1965): Stószai mérték. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 131. Turczel Lajos szavára tette, hogy Fábry írásaiban a humanizmus szó elé önkényesen odaírták a szocialista jelzőt. Javasolta, hogy ha a Fábry-hagyaték teljes kéziratmásolatokat tartalmaz, akkor ezeket össze kellene vetni a kiadott könyvekkel és írásokkal, hogy a Fábry műveibe való önkényes beavatkozások mértékét felmérjük, mert csak ezután keríthetünk sort életművének átértékelésére. Vö: Turczel Lajos: Fábry Zoltán keresett igazságai és elzuhant reményei. I. Előszó egy Fábry-tanulmánykötethez. In: *Irodalmi Szemle*. XXIV. évf., 1991/7, 747-759. Lásd továbbá Fábry Zoltán: *Ürészárát 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991.

egy megnagyobbodott szektor ellen: a győztesek antihumanizmusa ellen. Ember az embertelenségben: ez a cél, és ennyi a feladatunk.”³⁵ Ettől kezdve „a pártokon és minden rendű korlátokon felülemelkedő nagy Tárgyilagos Szabad Szellem”³⁶ lett az ő igazi formája, s Kazinczyt idézve azt vallja, hogy „menjünk szabadon, s tiszteljük magunkban és másokban a vélekedés szabadságát,”³⁷ mert Fábry szerint „a civil kurázsi szemben a hódító katonák háborújával csak a szabadság igenlését mondhatja és vállalhatja. Az ellenerőt.”³⁸

Így jutott el Fábry – akit az első világháborúban átélt borzalmak tettek a nyílt háborúellenes állásfoglalás szószólójává – a vox humana „expresszionista ordításától” az antibarbarizmus határozott felvállalásához. Publicisztikai életművének fő műfaja az antifasizmus lett, ami számára nem más, mint az író harca a militáns humanizmus jegyében, az ember védelme az embertelenség mindenfajta megnyilvánulása ellen, mert: „Mindaz ami kizárólagosság, önhatalmúság, fegyvergyár és eredmény; mindaz, ami parancsuralom, legyen az akár párt- vagy eszmediktatúra: ellenség, fasizmus, mellyel szemben csak az antifasizmusban kiteljesedett ellenállás veheti fel a küzdelmet.”³⁹ Ennek értelmében Fábry tudatosan elutasított mindennemű hatalmi totalitást (mint például a fasizmus, kommunizmus, imperializmus, sovinizmus, neofasizmus), amely a heccpropagandára, a faji / nemzeti kizárólagosságra, s az ellenséggyártásra helyezi a hangsúlyt, mert ezek legfőbb jellemzői a diktatúra, intolerancia, s csak az egyféleképp megengedett gondolkodás. Ezzel szemben áll mint europrogresszív ellenpólus a szabadságtípus: a humánus embere, mert „az emberi felelősség és méltóság, az emberi jogok és kötelezettségek hirdetői csak a szabadság síkján találkozhatnak.”⁴⁰ Ez ad erkölcsi létjogosultságot Fábry zsinórmértékének: a vox humana eszmei princípiumának, amely humanizáló-pacifizáló tényezőként a megértés, tolerancia, embertársi szeretet és szolidaritás erőtere, vagyis nem más, mint a demokrácia, a humanizmus, az emberi jogok tisztelete, a szabadság és a pluralizmus megtartója.

A pacifista Fábry a humanisztikus demokrácia elkötelezettjeként mindvégig kritizálta az Európa-ellenes erőket, s a szellemember puha hatalmával (soft power)

³⁵ Fábry Zoltán Fogarassy Lászlóhoz 1946. VIII. 10-én. In: *Az őrhely megszólal. Napló, emlékiratok, cikkek, levelek 1945-1948.* Pozsony: Kalligram, 2007, 195.

³⁶ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 116.

³⁷ Fábry Zoltán (1967): Kazinczy elkötelezettségében. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 225.

³⁸ Fábry Zoltán (1968): Stószai előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 262.

³⁹ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 215. Lásd továbbá Fábry (1960) programadó írását: A műfaj neve antifasizmus (előszó helyett). In: *Emberek az embertelenségben.* Bratislava: Szlovák Szépirodalmi Könyvkiadó, 1962, 7–22.

⁴⁰ Fábry Zoltán: *Az őrhely megszólal. Napló, emlékiratok, cikkek, levelek 1945-1948.* Pozsony: Kalligram, 2007, 96.

állt ki az európai értékrend mellett, amely a kisebbségi lét szempontjából döntő jelentőségű, mert szerinte „humánus nélkül nincs demokrácia, demokrácia nélkül nincs kisebbségi igazság.”⁴¹ Ezért Fábry mindvégig európai poszton állt: „Az erkölcsi törvény bennem (...) védeni az európai lényegét, önmagunkban a vox humanát, és védekezni a cseh és szlovák nacionalizmus ellen, amikor ez kimondottan Európa-ellenes lett; antihumánus.”⁴² Fábry mindig nagyobb horizontot, európai látókört követelt, mert „Európa: humanizmus. (...) Európa: univerzalizmus. (...) Európa: antinacionalizmus, tehát pacifizmus. (...) Európa tehát állásfoglalás.”⁴³ S szerinte ezt az európai princípiumot erősíteni morális kötelességünk.

Fábry a vox humana iránti erkölcsi elkötelezettséget felvállalva publicisztikai írásaiban az emberség hirdetőjeként szüntelenül figyelmeztetett a hatalmi princípiumot éltető Európa-ellenes veszélyekre. A hontalanság éveiben írt alábbi sorai az információs társadalom korában, a digitális uszítás és ellenséggyártás (az online hoaxok, a fake-news és deepfake heccpropaganda virtuális áradata) közepette is időszerűek számunkra: „Az emberek a propaganda következtében, mely ma kizárólag tömegesen informál, és így avat tényleges közvéleményt, nem tudják már, mi az igaz és mi nem az. A politikai sík folytonos változásai olyan pillanatterjedelműek, hogy valósággal elbarikádozzák a kilátást tágabb horizontra. Nincsen távlat, csak sugalmazott nézőpont. Nincsen felelősség – tehát időtlenség követelménye –, csupán az épp megengedett percterjedelem. Percemberkék tömegkora ez.”⁴⁴

Hogy Fábry milyen előrelátó volt, azt a múlt század 60-as éveiben írt alábbi meglátásai is igazolják, amelyek – az alulról jövő faji / nemi embertelenségek ellen tiltakozó nemzetközi mozgalmak, kisebbségvédelmi kezdeményezések (mint például a *Pride-felvonulás*, a *#Black Lives Matter*, a *#Me Too*, a *Minority SafePack* stb.) létjogosultságát nézve – ma még hatványozottabban érvényesek: „Az emberi szolidaritáson alapuló közösségi érzés megszűnt, az egymástól való elidegenedés a köröket egyre szűkebbre vonta: az otthon az elzárkózás önzésévé torzult. De épp ez az egyéni önzés áll össze legkönnyebben a vele adekvát kollektív önzéssé: sovinizmussá. És innen a fasizmus – a kizárólagosság és tekintetnélküliség – már csak egy lépés!”⁴⁵

⁴¹ Fábry Zoltán (1968): A magyar kisebbség nyomorúsága és nagysága. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 274.

⁴² Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945–1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 40 (...) 156.

⁴³ Fábry Zoltán (1936): Hazánk: Európa. In: *Hazánk Európa.* Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967, 468–469.

⁴⁴ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945–1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 193.

⁴⁵ Fábry Zoltán (1968): A magyar kisebbség nyomorúsága és nagysága. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 275.

Fábry már a múlt század első felében felismerte Oroszország valódi arcát és rámutatott az orosz imperializmus terjeszkedő veszélyére, mert úgy látta, hogy az egyre inkább „arra pályázik, hogy véres elnyomó uralmát az egész világra kiterjessze.”⁴⁶ Hogy Fábrynak ezen, több mint nyolc évtizeddel ezelőtt papírra vetett gondolata milyen fajsúlyú, azt korunk szörnyű realitásai igazolják.

Ugyanakkor Fábry az antifasiszta kultúrvédelem nevében kijelentette, hogy a jövőre nézve döntő fontosságú lesz, hogy: „a kultúra erkölcsstudata (az igazi europeizmus) vissza tudja-e szuggerálni az orosz értudatot a közös frontra és egységbe, melynek lényege a humanizmus, és mely egyetlen ellenséget ismer: a fegyver erkölcsstudatát, a hatalom barbarizmusát, mindegy, hogy ez hol található.”⁴⁷

Fábry a két világégést megélt ember tapasztalatából, a háborútól és a katonáktól való irtózástól vezérelve arra figyelmeztet, hogy a háborús veszély folyamatosan fennáll: „...félek a katonáktól. Félek, mert ismerem őket. Ők adtak egy életre szóló élményt, undort és tanítást: el a háborútól! Ők eszméltettek, és ma is ők tartanak ébren, éberségben. Ellenük vagyok, civil vagyok az ellentét, az ellenállás és ellentmondás teljes tudatosságával. (...) A háború legnagyobb bűne az ember-és anyagirtás, de az emberséglíkvidálás. Ahol és amikor a katona uralkodik, az ember fogoly lesz, rab. Aki nem üvölt a farkasokkal, az kiirtandó idegenné válik: civil, aki ember akart és mert maradni. (...) Két világháború után az emberiség a harmadik lehetőségének ígézetében és rettenetében él. (...) minden ismétlődik. (...) Civil – tehát ember – nem számít. Civil nem lehet sem stratégiai, sem lelkiismereti akadály. (...) városok, emberek, civilek okatlan bombázása, Drezda bombázása éppoly felesleges volt, mint később Hiroshima atomizálása, elhamvasztása. (...) Az utasítás ördögi sugallattal a civilek lakóházaira célzott. (...) A tegnapi utasítás változatlanul újra érvényes.”⁴⁸ Fábry ezen megállapítása ez év február 24-én szomorú realitássá vált, amikor az orosz agresszor e nap hajnalán, az ún. „denacifikálás” nevében megkezdte Kijev bombázását, később pedig rakéták hullottak Harkivra, Mariupolra, Odesszára és más ukrán városokra. Az oroszok válogatás nélkül tiltott kazettás bombákkal lövik a lakott területeket, s az ún. *felégetett föld* taktikájával igyekeznek mindent lerombolni, hogy ne maradjon semmi, amit az ukránok meg tudnának védeni. Volodimir Zelenszkij ukrán elnök azt állítja, hogy Oroszország minden várost el akar pusztítani a Donyec-medencében: „Minden várost, ez nem túlzás. Az egykor boldog városok romjai, a tüzek nyomán keletkezett fekete foltok, a bombakráterek, ez minden, amit Oroszország

⁴⁶ Fábry Zoltán (1934): Barna veszedelem. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 4.* Bratislava: Madách, 1983, 91.

⁴⁷ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 23.

⁴⁸ Fábry Zoltán (1968): Stószai előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 258–259.

adni tud a szomszédainak, Európának, a világnak.”⁴⁹ Mindeközben a kíméletlen támadók véres hatalmi mentalitással ártatlan civileket gyilkoltak meg brutálisan Bucsában, Irpinyben, Borogyankában és Izjumban. Az orosz invázió általi ukrán népirtást a tömegsírok sokasága tanúsítja, s nap mint nap újabb és újabb bestiális tettek kerülnek napvilágra a civil lakosság ellen elkövetett bűncselekményekről.⁵⁰ Mint látjuk, Fábrynak igaza volt, semmi sem változott, mert „az élet mai urai hullákká, némákká, vakokká és gyilkosokká teljesítik ki az embert.”⁵¹ Vitalij Klicsko, Kijev polgármestere arra figyelmezteti az Európai Unió polgárait, hogy Putyin addig fog elmenni, ameddig csak engedjük. Ha valaki azt hiszi, hogy a háború messze van, nagyon téved, bárkit érinthet az EU-ban. Rámutatott arra, hogy ha az oroszok tovább fognak vonulni, az rendkívül veszélyes lesz minden európai számára. „(...) szeretném kihangsúlyozni, hogy mi nemcsak családjainkat, városainkat és országunkat védjük, hanem minden nyugati demokratikus állam értékeit is védelmezzük, és (...) mindenkit az Európai Unióban is. Az európaiaknak ezt meg kell érteniük. És reméljük, hogy Nyugaton soha nem látunk ehhez hasonló pusztítást”⁵² – jelentette ki Klicsko.

Fábry szerint csak aki a békét hozza, győzheti le a fasizmust, mert egy újabb háború „Hitler feltámadása, győzelme, folytonossága, más álarcban és formában”⁵³, csak most *a fasizmus fegyveristensége* új köntösben fertőzi a világot: „Ma pusztán hatalmi célok vannak, melyek csak úgy mint a tegnapiak (...) automatikusan, kivédhetetlenül kibővítik: az embert! (...) A világ hipnotizáltan a fasizmus gyilkos lábnyomaiba lépked, csak a csizmák szabása változott, csak a gomblyukjelvények módosultak, csak a parancsőrmeztetek uniformisa, hangja, nyelve variálódott, de a cél a hitleri maradt: a hatalmi princípium világuralmi igénye. És ennek objektuma: az ember – áldozat maradt mindörökké (...)”⁵⁴

Nyilvánvaló, hogy az egykori győztes hatalom a náci eszközöket újból kisajátította, s immár a neofasiszta terror jegyében még brutálisabb módon úgymond békét színlelve, gúnyal kezeli a támadást, háborúnak nem nevezendő (az ugyan-

⁴⁹ Teljesen kiszorították az ukrán hadsereget Szeverodonyeck központjából. 2022. június 13. https://www.szabadeuropa.hu/a/teljesen-kiszorítottak-az-ukran-hadsereget-szeverodonyeck-kozpontjabol/3189_5729.html

⁵⁰ Ezt bizonyítják az olyan háborús bűntettek is, mint például a polgári lakosságnak menedéket nyújtó Mariupoli Drámaszínház lebombázása 2022. március 16-án, vagy pedig a zaporizzsai légitámadás a humanitárius konvojra 2022. szeptember 30-án.

⁵¹ Fábry Zoltán (1968): Stósz előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 264.

⁵² Ronzheimer, P. – Moutafis G: Klitschko-Brüder im Bild-interview knallhart „Der liebe Gott muss Putin zurücknehmen“. *Bild*, 13.06.2022. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-inland/klitschkos-brueder--im-interview-der-krieg-wird-auch-an-die-tuer-der-deutschen-kl-80378996.bild.html>

⁵³ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 190.

⁵⁴ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 184.

is tiltott fogalom!) ún. „különleges hadművelet”-ként hajtja végre a kíméletlen pusztítást Kelet-Európában.⁵⁵

Ez kétségtelenül a neofasiszta kurzus jele, mert „aki háborút csinál, békét hazudik, aki kultúrát gyilkol, kultúrát ünnepel cinikus arcátlansággal”.⁵⁶ A május 9-i Vörös téri katonai parádé heccpropagandája ugyanis világgraszolóan megmutatta, hogy ismét „egy barbár eszközökkel felelőtlenül hujrázó ellenféllel állunk szemben”.⁵⁷

Az orosz agresszor nem szégyenli kimutatni valódi arcát, s a felsőbbrendűségi hatalmi tudat nevében immár több mint fél éve támadja Ukrajnát, mert nem akarja elismerni a szuverén ukrán állam létjogosultságát. A szörnyű bombázások nem kímélik az iskolákat, a templomokat, a kultúrházakat és az emlékműveket sem, mert az a céljuk, hogy megsemmisítsék magát az ukrán kultúrát is. Fábry szavaival élve ez „(...) iskolapéldája annak, hogy mire megyünk humanizmus nélkül, általános érvényű erkölcsi gátlások nélkül, egyedül és csupán fanatizmussal és fanatizálással”.⁵⁸

Azt a tényt, hogy az ukrán kultúra élettelibb mint valaha, jól mutatja a Kalush Orchestra Euróvíziós Dalfesztiválon való sikeres szereplése is. Az ukrán nyelven előadott versenydal, amely eredetileg az énekes édesanyjához szóló omázs, ugyan még az invázió előtt íródott, azonban időközben egy rendkívül aktuálissá vált passzust is tartalmaz, amely jól szimbolizálja az ukránok hazához való ragaszkodását is: „még ha az összes utat is lerombolják, akkor is eljutok hozzád”.⁵⁹ Az EBU⁶⁰ tagállamainak polgári nyilvánossága megértette a dal üzenetét, és szolidaritást vállalva az ukrán néppel nyíltan demonstrálta háborúellenességét, hiszen a legtöbb államban a legmagasabb nézői pontot érte el a Kalush Orchestra Euróvíziós Dalfesztivált megnyerő *Stefania* című dala. Ez nem is lehetett másként. A civilizált országok polgárai ugyanis „mint a béke hívei a kultúrát igenlik, védik”,⁶¹ mert „Az európai törvény: a szabadság. És ez a törvény kivetí magából a terrort, a diktatúrát, az egypártrendszert, a fasizmusnak ezt a lételemét”,⁶² – amelyet ma

⁵⁵ Erről bővebben lásd Snyder, T.: *9 Theses on Putin's Fascism for 9 May*. May 9, 2022. <https://snyder.substack.com/p/may-9-in-russia?s=r>, valamint Morawiecki, M.: Russia's monstrous ideology must be defeated. *The Telegraph*, 10 May 2022. <https://www.telegraph.co.uk/opinion/2022/05/10/russias-monstrous-ideology-must-defeated/>.

⁵⁶ Fábry Zoltán (1936): Heidelberg. In: *Vigyázó szemmel – Fél évszázad kisebbségben*. Bratislava: Madách, 1971, 185.

⁵⁷ Fábry Zoltán (1946): A vádlott megszólal. In: *Stószai délelőttök*. Bratislava: Madách, 1968, 423.

⁵⁸ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 53.

⁵⁹ <https://eurovision.tv/participant/kalush-orchestra-22>.

⁶⁰ European Broadcasting Union (Európai Műsorszolgáltatók Uniója).

⁶¹ Fábry Zoltán (1950): A könyv: a béke. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai* 6. Bratislava: Madách, 1986, 92.

⁶² Fábry Zoltán: *Az őrhely megszólal. Napló, emlékiratok, cikkek, levelek 1945-1948*. Pozsony: Kalligram, 2007, 145.

a második világháború óta nem látott kegyetlen orosz invázió jelent Európa területén.

Fábry szerint az ilyen embertelen bestialitás újra ismétlődésének az az oka, hogy „A ma embere annyira elvesztette erkölcsi mélypontját, tájékozódási képességét, hogy csak barbár mankókkal, hatalmi szuggesztiókkal és sovén parolákkal lehet alátámasztani, hogy hinni, látni, szólni, akarni, élni tudjon. Az eredmény ennek megfelelően: erkölcsi nihilizmus.”⁶³ Majd így szól: „Nem volt elég 1914 váratlan berontása és a második világháború minden eddig felülmúló barbarizmusa, a fegyver ma szinte futószalagon teremt eddig sose tapasztalt, elgondolhatatlan helyzeteket. Mintha az emberiség már csak a fegyver nyelvén érintkezhetne egymással.”⁶⁴

Meggyőződése, hogy a legembertelenebb aktivitás – a háború – ellen csak az emberség hőfokán – az emberségtudat erősítésével – lehet mélyről jövőn és messzire hatón szembeszállni. A humánus jogán vallja, hogy „emberségében kell megerősíteni az embert, emberségét kell alátámasztani, megszilárdítani”⁶⁵, mert „Humánus nélkül semmi nincs, de emberséggel mindent el lehet érni és nyerni. A békét, az emberhez méltó életet!”⁶⁶

Most, amikor az egész világ egyre veszélyesebb háborús megpróbáltatások előtt áll, mint valaha, Fábry az alábbi sorokban arra inti korunk vezető hatalmait, hogy „a harmadik világháborút, az atomkatasztrófát csak a kollektív ellenakarat, ellenáramlat és ellenerő akadályozhatja meg. Csak a béketudat, csak a békeharc.”⁶⁷ Ezért arra figyelmezteti a jövő generációt, hogy „a világot nem szabad a szétbontók, az elidegenítők, a fajgyűlölők és az emberkisebbitők kezében hagyni. (...) közösen kell összefogni a világ »veszettei« ellen. Ami összeköt, az kell, hogy erősebb legyen, mint ami elválaszt.”⁶⁸ E sorok bár a múlt század 60-as éveiben íródtak, viszont a jelenlegi orosz–ukrán háborús konfliktus kiéleződésének riasztó valósága árnyékában aktuálisabbak, mint valaha, mivel a NATO és Oroszország közötti eszkaláció kockázata az utóbbi hetekben egyre inkább felerősödött, s az 1962-es kubai rakétaválság óta egyre fenyegetőbb az egész világra kiterjedő atomháború veszélye. „A háború ideológiájának megtörése helyett megkaptuk a fejünk felett Damoklesz-kardként lógó permanens háborús veszélyt, és mint zsa-

⁶³ Fábry Zoltán (1966): Egy regénymodell emlékezései. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 199.

⁶⁴ Fábry Zoltán (1968): Rang és hűség. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 287.

⁶⁵ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945-1948. Napló a jogfosztottság éveiből.* Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 59.

⁶⁶ Fábry Zoltán (1968): Stósz előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 263.

⁶⁷ Fábry Zoltán (1965): Szókratész méregpohara. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 109.

⁶⁸ Fábry Zoltán (1964): Vallomás a rokonságról és az akadályokról. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11.* Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 7.

roló eszközt, mint zsákmánybiztosítót: az atombombát. A háborús antifasizmus a fasizmus ideológiájától megfertőzve csak az atombomba terrorjába torkollhatott”⁶⁹ – állítja Fábry.

Mit tehet az író, amikor a despota hatalom a demokratikus értékrendet felvállaló államokat nukleáris arzenálja bevetésével fenyegeti? Fábry azt írja, hogy az atomfasizmus teljes éberséget követel a szellemembertől, éppen ezért az írók társadalmi felelősségvállalására apellálva a kisértő kizáró hatalmi princípumok elleni fellépésre buzdít: „(...)bizony, ahol a sovinizmus felüti a fejét, kivédhetetlenül fasizmusba torkoll. Mert hiszen a fasizmusnak mi a fő ismérve? A feltétlenség és a kizárólagosság. Szóval, csak én vagyok, én vagyok, én vagyok, mindenki más – az senki. Ezt kell megszüntetni. Ebben az írók tehetnek a legtöbbet. Nekünk, íróknak a Duna-medencében össze kell fognunk és minden ilyen kísérletnél fel kell szisszennünk.”⁷⁰ Majd így folytatja: „nem lehet más célunk, mint a legnehezebb: az emberiséget emberségre nevelni, szuggerálni, forradalmasítani. (...) Mi más lehet a küldetésünk, mint (...), hogy hang legyünk, változtató, emberségébresztő, a barbarizmus folytonosságára döbentő jeladás.”⁷¹ (...) Embernek megmaradni az embertelenségben: minden írástudót csak ez izgasson, noszogasson.”⁷² A fábryi vox humana ebben az intencióban kapott csak igazán értelmet.

Fábry pacifista háborúellenes írói elhivatottsága éppen e militáns humanizmus jegyében született: „Passzív civil lehettem volna, ha az emlékek és bizonyosságok, az egyre ismétlődő valóságok nem lettek volna erősebbek. És egyszerre csak a civil posztján álltam – teljes aktivitásban – a katona ellen, a háború ellen, és fegyver s vitéz ellen énekeltem egy életen át.”⁷³

Fábry mindvégig azt hangoztatta, hogy az írónak csupán egyetlen erkölcsi kritériumot kell betartania, azt, hogy emberhez méltón szóljon és cselekedjen.⁷⁴ Társadalomkritikai írásai arra intik korunk írónemzedékét, hogy ha például észleli, hogy a hatalmi túltengés elérte a totalitás és a terror szintjét, az áldemokrácia felüti fejét, a faji / nemzeti kizárólagosság, a történelemhamisítás kerül a hivatalos állami ideológia középpontjába, s ahol a cenzúra, tudósok és művészek indexre kerülése napirenden van, ott a közíró morális kötelessége a szellemi ellenállás, hogy az emberi szolidaritás hangadójaként a cselekvő

⁶⁹ Fábry Zoltán: *Üresjárat 1945–1948. Napló a jogfosztottság éveiből*. Budapest-Pozsony: Regio-Madách-Kalligram, 1991, 104.

⁷⁰ Simon István (1967): Magnóval Fábry Zoltánnál. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 222.

⁷¹ Fábry Zoltán Földes Sándorhoz írt levele 1946. február 9-én. In: *Az őrhely megszólal. Napló, emlékiratok, cikkek, levelek 1945-1948*. Pozsony: Kalligram, 2007, 111.

⁷² Fábry Zoltán Fogarassy Lászlóhoz 1946. VIII. 10-én. In: *Az őrhely megszólal. Napló, emlékiratok, cikkek, levelek 1945-1948*. Pozsony: Kalligram, 2007, 195.

⁷³ Fábry Zoltán (1968): Stószai előszó (pro domo – pro mundo). In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 258.

⁷⁴ Lásd Fábry Zoltán (1952): A humanizmus orosz úttörője. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 6*. Bratislava: Madách, 1986.

humanizmus szellemében fellépjen mindenfajta embertelenség ellen, s tegye ezt a szabadság jogán, az emberi jog védelmében és az emberi méltóság tudatában, ami nem más, mint a vox humana szociális aktivizmusa. A szellem embere, az írástudó, tehát példaként és örként szolgálhat, mert Fábry szerint „nincs elveszett poszt, ha az őr egy nagyobb cél, egy nagyobb közösség – egy önként választott küldetés – elkötelezettjeként áll térben és időben.”⁷⁵

A vox humana szellememberének háborúellenes életműve több mint „ötven esztendővel a halála után is formál. És alakítja mindazokat, akik arra szánják az életüket, amire ő: hogy az emberi civilizáció testvériségben forrhasson össze, s a Földön soha többé ne készüljön fegyver s ne szülessen gyilkolásra kiképzett vitéz”⁷⁶ – állapítja meg Batta György.

Több mint ötven évvel Fábry halála után is időszerűen hangzik az utókor számára megszívlelendő síron túli üzenete: „Ma – amikor napjaink baljós jelei újra az embertelenség realizálása felé nyilaznak – az emberséget, a humánusot, ezt a tegnap bevált potenciális ellenerőt kell megint jogaiba és kötelességeibe segíteni.”⁷⁷ Különösen a mai kor embere tanulhatna tőle humanizmust, toleranciát és társadalmi szolidaritást.

⁷⁵ Fábry Zoltán (1970): Nincs elveszett poszt, utószó a hűségről. In: *Vigyázó szemmel - Fél évszázad kisebbségben*. Bratislava: Madách, 1971, 330.

⁷⁶ Batta György: Fegyver s vitéz ellen – mindhalálíg. In: *Fábry 50 – A stószí író igaza. Tanulmányok Fábry Zoltánról*. Sátoraljaújhely – Széphalom: A Magyar Nyelv Múzeumáért Alapítvány, 2021, 25.

⁷⁷ Fónod Zoltán (1965): Stószí mérték. In: *Fábry Zoltán összegyűjtött írásai 11*. Pozsony/Bratislava: Madách-Posonium, 1999, 127.

TAMÁSI OROSZ JÁNOS

„...a nyelv alakítja, formálja, szüli is őt...”¹

Egy új este Tóth Lászlóval a Könyvtárban

Hölgyeim és Uraim!

Szép jó estét! És most, miután lélekben kezét szorítottunk, hagyjuk is meg számukra a további beszédet. Hallgassunk bele hallgatásukba. Az, ami számunkra csönd, számukra a világ teljességének eszmecsereje. Szerzőnk, Tóth László szerint mindenképpen. Erre tanít bennünket majd minden sora, illetve, ennek titkát kutatja minden sorában; meglehet, beszélni is így tanult meg. Rendszerezte, megformálás előtt, a hangokat; rámérte a kifejezendő tárgyra, cselekvésre azokat. Tudunk, ismernünk kell ezt a viszonyt a szerző és a szavak között, pontosabban a szerző és a csönd hangjai között. De egyszerűbb, ha neki adom át a szót, most még csak mondatokat idézve tőle, például eme definíciót: „A beszédnek egyedül csak a nyelv előtti csend adhat értelmet, jelentést, súlyt. Különbön artikulálatlan hangok, véletlen szavak halmazává, üres fecsegéssé válik. A csendben a világ sűrűsödik össze, a fecsegésben a tunya semmi terpeszkedik.” No már most, hogy a mai este szorosabb témájához, Tóth László könyvéhez közeledjünk, az iméntiek alapján tűnődjünk el annak címén.

A világ közepe. Talányos cím.

A formális logika szerint ilyen eleve nem létezik. A világ az, amennyit ismerünk belőle. Illetve az, csak hét és fél, esetleg nyolcmilliárddal megszorozva. Hisz ahány ember, annyi világ; és még ez is kevés. Mert hát ott vannak ők is, halottaink emlékezetéből ránk testált világörökségünk, avagy hát az, amit megteremtettek és mi leromboltuk tudatlanságból, véletlenül, szándékosan, de hasztalan. Velünk maradt identitásunk többnyire fosztóképzőjeként. És itt lenne a vége? Kereshetjük már mindennek a közepét? Nem hinném. A képbe erősen bezavar ugyanis az, amit az említett identitás alapjának tekintünk: a kultúra, a nyelv, a hagyomány, s mindeme lejegyzett vagy megtörtént, vagy álmodott írásbelisége. Nem folytatom, látjuk, ugye, hogy a világ valójában átláthatatlan – be kell érünk annyival, hogy átfogható. Kellő nyitottsággal minden belénk áramlik, belénk, a középpont-

¹ Elhangzott Tóth László kettős könyvbemutatóján november 3-án a dunaszerdahelyi Csallóközi Könyvtárban.

ba. Mert mi vagyunk a világ közepe, akkor persze, ha képesek vagyunk magunk köré és/vagy önmagunkból világot teremteni. Építkezvén a szóközökből.

Elnézést a hosszas körülírásért, de hát valamiképp meg kell közelítenünk ezt a kötetet, elhelyezni azt a Tóth-életmű egészében, s megérteni nem kevesebbet, mint azt, hogy miért helyeződik ez a kötet egy kicsit mindenképp az életmű epicentrumába? Hiszen a szerző – a szövegember, a tóthumfaktum – régebbi szövegeket, részben általa is elfeledett kisprózákat, töredékeket, dialógusokat és monológokat szerkesztett egybe, két-három eleve színpadra szánt egyfelvonással. Élcelődhetnénk, hogy szerzőnk, lám önmaga felügyeli életműve kritikai kiadását; itt azért közbeszúrom, hogy ehhez alapos figyelem szükséges, mert például a wiki szócikk meg sem említi azt a Fábry-fordításkötetet, amiről én közel negyven éve már recenziót írtam; bocsánat, a kötetnél maradva – miért is kell ezt a könyvet közel helyoznunk a Tóth-életmű közepéhez?

Egyszerű: szemet szűrőan lebben itt föl a fátyol, lepleződik le az ördöglakat titka. Mert épp az írások patinája mutatja meg számunkra azt, hogy a szerző számára mennyire fontos a nyelv titkainak megfejtése, a hangzók összerakásának, a szó és a csönd dinamikájának megértése. Vagy legalább azon tudás megszerzése, ami elvezet a nem tudás innenső határsávjáig. És ki más lenne amúgy a leginkább képes erre, mint az, aki egész életét honos hontalanságban töltötte? Mert papírokat előbb-utóbb adnak az embernek, de identitást a nyelv ad. Álmodni és hallgatni csak anyanyelven lehet. Bár van ugye az a divatos mondat, Manu Chaoé, amit Laci is idéz valahol: „Onnan származom, ahol vagyok...” Ebben is van valami, hiszen, ha más nem is, de az adóhivatal alapként kezeli, ugyanígy látva...

Nos, nem húznám a szót, a dialógust megelőző monológomból már csak két-három bekezdés van hátra, s ezek már valóban a kötet szövegeiről szóljanak – miért is a közép, ha a világ amúgy határtalan? Mert a szövegek az elmondás kísérletei, netán kudarcai, de mindenképp a szöveg – a mindenkori szöveg – társalanságának föloldásai. Miként is fogalmazta ezt Tóth László? „A költő a csendre figyel, mert a nyelv a csendre inti őt. A nyelv nem szeret beszélni – a nyelv közöl. A közlés megvalósulása nem a beszéd folyamata. A nyelv teremti a közlést, kordában tartja beszélhetnénkünket. A beszéd: fecsegés.” És, folytassuk kíméletlenül: a kötet tartalma leginkább a beszélhetnékből fakadó szerkesztett szövegek interpretálása; olyan műfajokban, amelyekben egyszerűen képtelenség megkerülni a nyelvet, mint formát. Mi több, a gondolat – az öntecs – nem térhet el az odakészített-gondolt kokillától, a formától; a lázas, forró, zúduló hangok nem tűrik el az atonális széttartást. Tudom, ez sem teljesen igaz, hiszen posztmodern, izmusok, satöbbi, de hát az igazság az, hogy a szétfolyó, formázatlannak tűnő szöveg mögött nagyon kemény formázás van – ha be tudjuk fogadni. Nos, a lényegnél maradva, Tóth Laci itt olvasható szövegei között kevés a kísérlet, annál több a választott formához hű megoldás; ha mindenképp el akarunk tűnődni a kákára

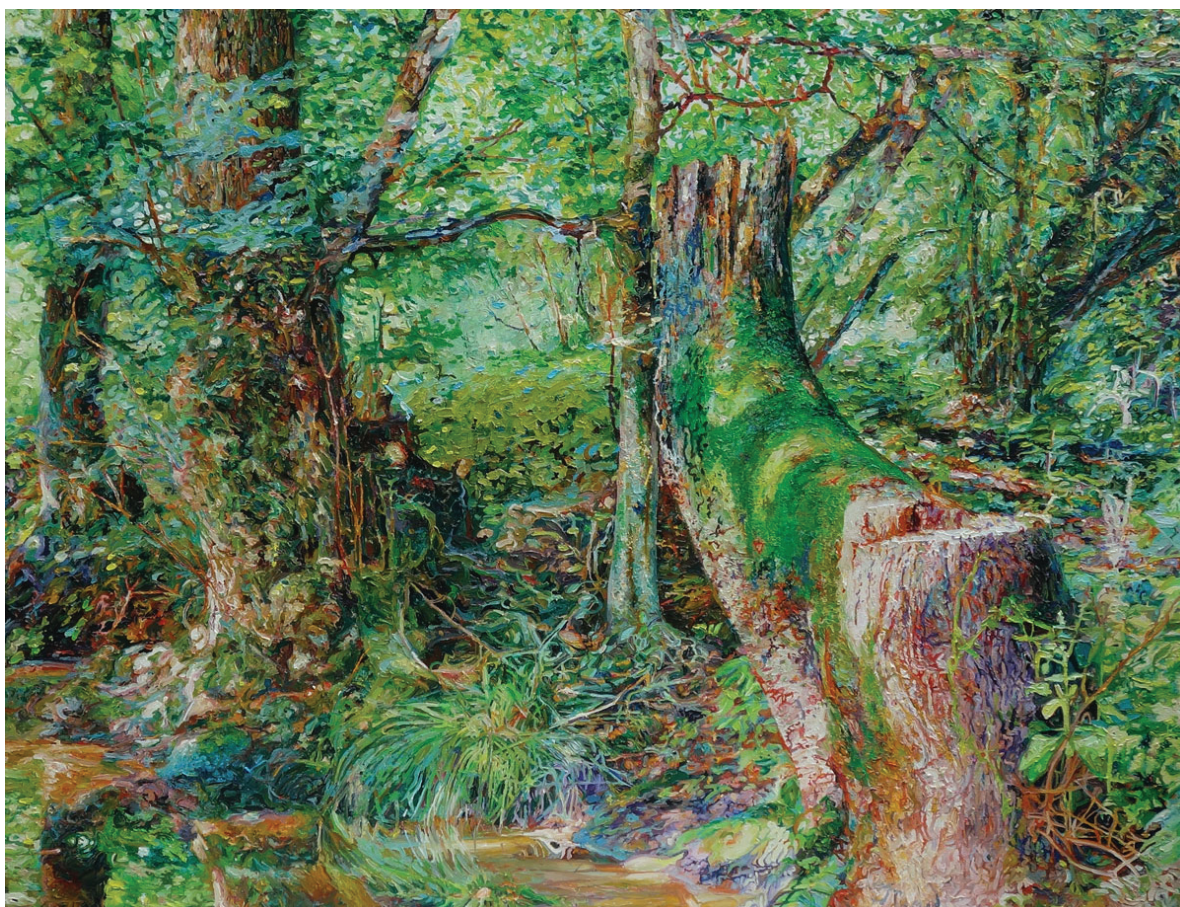
kötött csomó jelentésén, akkor fölemlégethetjük, hogy egy kicsit névsorolvasási gyakorlat is a kötet, fölidéződik Salinger, Dylan Thomas vagy épp Mrožek árnyéka; hatásnak nem nevezném, s nem udvariasságból; a „mi erdők alján” például parafrázisba mentett történelem-boncolás; és Mrožek iróniája is a közös közép-európaiságból fakad; de a lényege e szövegeknek nem itt keresendő.

Hanem: a szó és a csönd összhangja; a hallgatás szerves beépítése a mondatokba. Megköveteli ez a szöveg az együtt-hallgatást szerző és olvasó között; s hát ne tagadjuk: a monológokból árad a költészet. És árad a csönd: az a bizonyos. „A hallgatás: fekete lyuk. A csend pars pro toto. A néma barátok vallomása a világról: az abszolút tökély”.

A világ közepe.

*Tóth László, Hagyomány és identitás
(Tanulmányok és esszék a (Cseh)Szlovákiai magyar irodalomhoz 2006–2021),
Magyar Napló Fokusz Egyesület – Rádiusz Könyvek, Budapest, 2022.*

*Tóth László, A világ közepe (Kísérlet és más, hang/játék/szín 1968–2019),
Gondolat Kiadó, Budapest, 2022.*

Szkukálek Lajos: Almás

Színes szárnyain mit visz a képzelet?

Vannak költők, kikben állandóan gyermeki gondolatok, ötletek, meglátások, csalfintaságok, rímek játszanak bújócskát, élnek, viháncolnak, s bár mindez szépen megfér felnőtt verseiket, prózai írásaikat ihlető gondolataikkal, ugyanakkor verseibe (versekbe) kíváncozik. Ékes példája ennek Z. Németh István és a *Csillag voltál álmodban* című kötete, mely a kilencedik a szerző megjelent gyerekversei között.

A verseket három ciklusba rendezte a szerző. A *Tintapacák* nagy csokornyí, ötletes, játékos, ugyanakkor nemcsak a mai gyerekeket, hanem a felnőtteket is gondolkodásra készítető, számos téma köré tömörülő verseket tartalmaz, a *Merre jár a nyár?* és az *Ezt jól kifogtuk!* című, rövidebb ciklusok versikéi tematikailag egységesnek mondhatók. Ami viszont a kötet összes versére jellemző, az a képzelet szabad csapongása, amely szárnyat ad a verseknek, és továbbgondolásra serkent kis és nagy olvasót. Rácz Noémi meleg színekben pompázó, derűs rajzai sikeresen járulnak hozzá ugyanehhez – már a borítón díszelgő, mesebeli királyfi és a kézen járó, kedves udvari bolond láttán sem tudunk ellenállni, hogy kinyissuk a könyvet. A jópofa, találó rajzok, életre keltve szereplőket, hangulatot, körülményeket, együtt lélegeznek, nevetgélnek, teljesednek ki a képzelet szivárványos színskáláján a versekkel.

Aki ismeri Z. Németh gyerekverseit, és tudja, hogy a szerző mennyire kedveli (és sikeresen, spontánul alkotja) a szójátékokat, a bohókás, új szavakat, az már az elején, a *Tintapacák* cikluscímnél sem tintafoltokra gondol majd, hisz miért ne állna össze néhány tintacseppből egy tintaember, akivel még beszélgetni is lehet? A Jeti sem lesz többé félelmetes, sőt, könnyen meg is barátkozhatunk vele, ha kiderül, hogy éppen úgy szereti a pitét, mint sokan mások. A *Haszontalanságok* című versben mondja a gyerek, ki még nem rabja a kutyáknak, s a képzeletével játszik, hogy ha megissza a csodaitalt, csoda okos lesz, ámde: „...mindenki csak telót nyomkod / mit ér az ész: nincs kivel megosztanom.” Ehhez kapcsolódik egy még frappánsabb vers, a *Józsika*, mely Weöres *A tündér* című versének „átirata” olyan értelemben, hogy rímei, ritmusa, a sorok szótagszámai és a versszakok számai megegyeznek a Weöres-verssel, tartalmilag viszont a két gyerekvers abszolút ellentétben áll egymással. Míg a bájos meseversben Bóbita táncol, békák és sáskák muzsikálnak neki, várat varázsol királyi vendégei számára, addig Józsika „rátapad” a netre, s míg Bóbita „szárnyat ígéz a malacra”, Józsika „vágyva tekint

a celebre”, virtuális barátainak örül, lájkolgat, majd belefárad az egészbe, s elalszik, szegényes élményekkel telve, egyedül. Bóbitának ekkor már „két csiga őrzi az álmát”, és békésen „szunnyad az ág sűrűjében”. A gyermeki képzelet fejlesztésének hiánya, az élmények, az igazi öröm, a barátkozás megélésének sajnálatos kimaradása kiált itt Z. Németh verséből. A *Józsikával* ugyanakkor a *Macska lettem* című vers is szembeállítható, melyben a gyerek fantáziájában elmosódik a határ képzelet és valóság között, és ilyenkor nagyon egyszerű az „átváltás”.

Kacsaringós szavak, mulatságos és életteli szójátékok garmada teszi ezt a ciklust (de magát a kötetet is) szívderítővé és szerethetővé: „Tigrisbukfenc-bukferenc, / felbukfencezel, Ferenc!” (*Tesiórán*); a *Térképző* beszédes helységnevekről (Veszekény, Igyek, Várkony, Nekeresd, Fancsal, Szárazdi, Bukta) ad humoros magyarázatot, s mindezt a verset megelőző illusztráció is vidáman és hangulatosan támasztja alá. És vajon hogyan hívnák a kacagányt (hadd nézzenek utána a gyerekek, vajon mi is az?), ha szomorkodna? Z. Németh fantáziadús szótárából már ez is kipattant: „Pityergénynek neveznék / vagy netán brühügénynek”, de az sem kizárt, hogy „zokogánynak” (Öltözködős). A versek zöme pattogó ritmusú, vidám rímelésű: „Egyszer ültem vonaton, / zakatolt is monoton,” (*Vonat*); „Elveszett a zoknim párja, / szóljon rája, aki látja, / van, ki otthon hazavárja.” (*Hirdetések*). S míg a versekben életre kelnek a sakkfigurák, elvarázsolt ingben, láthatatlanul sétál egy gyerek a főtéren, a bolha átugrik kicsit a Holdra, Dönci, a kutya elalvás előtt egy mesét szövöget, néhány lírai, komolyabb gyerekvers is méltó helyet kap ebben a ciklusban. A kötet címadó *Csillag voltál álomban* címűből nem derül ki ugyan, kivel is van megoldatlan konfliktusa a gyerekeknek, ám azt rendezendő jön az álom, melyben a harmónia, a béke, a kibékülés, a szeretet utáni vágy dominál. Lélekhez szóló versike az *Átváltás* („felhő voltál, madár lettél, / énekeddel felkeltettél”), *A poeta bánata* címűnek pedig, bár enyhe derű kíséri végig frappáns rímekbe szedett sorait, ritmusa is kedves, jókedvre derítő, nagyszerű a vonalvezetése, fontos és fájdalmas „műhelytitkot” tár elénk: a költő bánatát, kétségbeesését, ha időnként nem megy az írás, vagy csak álmában (ami, ha felébred, könnyen elillan).

A nyárnak állít emléket a *Merre jár a nyár?* című ciklus *Nyáresti dalában* a szerző, színes költői képekkel festve tájképet, különleges megszemélyesítésekkel varázsolva nyári hangulatot, melyhez egy dinnyeszelet is elegendő: „Akár a vadlovak / szertefutnak / a dinnyemagok / vérpiros mezőkről”. A tanévnyitó versek után egy csokor időjárásról szóló vers következik, nem időrendi sorrendben ugyan, hisz keverednek itt havas versek hőség-versekkel, tavasziakkal, ősziakkal, esőkkel, ám mindez teljesen elfogadható, ha arra gondolunk, hogy vidékeinken sincsenek már valódi évszakok. Jó rímelésűek, ötletesek, dinamikusak ezek az időjárás-versek. Ízelítőül íme néhány egyedi, érdekes verssor: „Röptében kisül a szúnyog zsírja” (*Hővihar*), „rántott sajtta lett a hold” (*Hőségpróba*), „Hóember repeszt a motoros szánon” (*Téli történet*). S ami itt is külön kiemelhető, az a képzelet

szabad szárnyalása, a megmosolyogtató, meghökkentő, humoros képek: bizony van úgy, hogy a ház minden helyiségében másmilyen az időjárás, és kint még másmilyen, meséli a gyerek: „A folyosón szél fúj, / szobámban dörög, / konyhánk csupa villám” (*Időjárás*); vagy a kiváló, kedves hangulatú szonett, a *Macska az esőben*, melyben elhangzik, hogyan észleli, mit gondol vajon a szenzibilis, kedves háziállat az őszi esőről? „Hallom a levelek szívdobogását, / mancsom alatt fut száz pici ér” – mondja a bölcs kis cica, aki azt is tudja, hogy kell az eső („áldja a gazdim a nedves időt”), ám a végén bevallja, hogy az esős idő nem a macskák kedvence: „Csak én unom már az égi tintát.” A *Porolás* szójátékaival, könnyed, spontán rímével, a *Ködgyarmat* mesészerű képeivel, melyek a fantázia különös világába röpítik az olvasót, szintén e ciklus kiváló darabja.

Jó ritmusú, szójátékos, vidám versikék sorakoznak az *Ezt jól kifogtuk!* ciklusban, nemcsak a horgászok, de azok örömeire is, akik sohasem ültek le vízpartra horgászni. Huszonkét halfaj mutatkozik be itt, mégpedig ábécérendben. Azon kívül, hogy a versekből valóban megtudjuk a halfajok jellegzetességeinek lényegét, a halak monológjait olvasva jókat derülünk, ugyanakkor itt az alkalom, hogy kommunikáljunk és empátiát érezzünk a néma halak iránt, akik ennyit biztosan még nem beszéltek verseskönyvben (és a vízben, de a serpenyőben sem). Íme néhány frappáns hal-vallomás: „Kifognak és megmérnek: / gébek közt a leggébebb! / Megsütnek a vendégnek.” (*Folyami géb*); „serpenyőben sülök, / erről általában / későn értesülök.” (*Kősüllő*). Külön kiemelendő, hogy milyen jó barátságban él a hering a rímmel: „Hering, hering... / a rímmel a neved / egybering” (*Hering*). A *Márna* című versikét, amely miniatűr mesécskeként is megállná a helyét, a fantáziadús gyerekolvasó tovább folytathatja. Az *Ezt jól kifogtuk!* című ciklus vidáman csillanó, s mint a hal, játékosan illanó verseivel kedves és frappáns befejezése a kötetnek.

Z. Németh István *Csillag voltál álomban* című könyvének verseiből a szavalást kedvelő gyerekek is kedvükre válogathatnak szavalóversenyen vagy iskolai ünnepeken való fellépéshez, de akár csak a saját gyönyörűségekre is.

(Z. Németh István: *Csillag voltál álomban*. Vámbéry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2021)

Epizódok újfém-világból

David R. Bunch: Moderan

David R. Bunch a science fiction legkülönösebb angolszász szerzői közé tartozott. 1920-ban született Nyugat-Missouriban. Harcolt a második világháborúban, majd utána a Washington Egyetemen angol irodalomból PhD fokozatot szerzett, ennek ellenére térképészként dolgozott, 1951-ben nősült, két gyermeke született. Kartográfus kenyérkeresete mellett nem szakadt el teljesen az irodalomtól sem, rövid sci-fi történeteket és verseket írt. Nem a nagy amerikai sf-zsánerlapokban jelentek meg szépirodalmi töménységű kromikjai, hanem a második vonalhoz tartozó magazinokban, igaz, ott olyan pályakezdőkkel – későbbi hírességekkel – osztozott a hasábkon, mint Roger Zelazny, Thomas M. Disch és Ursula K. LeGuin. Lektúr szerzőhöz elég „méltatlan” módon verseskötetei is megjelentek, a Moderan disztópikus világában játszódó novelláit pedig irodalmi lapok is megfelelőnek találták kiadásra, e folyóiratokban Donald Barthelme, Jack Gilbert, LeRoi Jones vagy Ken Kesey írásaival együtt szerepelt.

Sci-fi prózáit összegyűjtve 1971-ben adták ki. Néhány kritikus lelkesedéssel fogadta. Ám nehéz nyelvezetű, textusában a posztmodern is megidéző stílusa a zsáner szélesebb rajongói körében nem aratott osztatlan sikert. Az a néhány érdeklődő olvasó hiába kereste a Moderan újabb kiadását, Bunch ezredfordulón történt elhunytáig nem volt ilyen. De még utána is majd két évtizedet kellett várni a szerző újrafelfedezésére, akkor a neves New York Review Books sorozatában kiadták, megtoldva az első megjelenés óta készült novellákkal. Mindezt 2018-ban. Sikere meglepő volt, fél évszázadnak kellett eltelnie, hogy a kötet sötét, futurisztikus mondanóját megértse és értékelje az olvasók és ítések sokasága.

Miről is szól Moderan? Novellafüzér egy olyan világról, ahol a normális emberi élet már alig elképzelhető: a levegő szennyezett, a tönkretett földet és vizeket műanyagokkal vonták be, ahol a virágok és fák egyaránt műviék, gombnyomásra emelkednek ki vagy csúsznak vissza a plasztikszerű polimer tájban. E világ urai az „erődmesterek”, az übermensch kiborgizált változatai, akik romlandó húsukat jórészt „újfém” szervekre cserélték. Ebben a fém- és műanyag pokolban örökös háborút vívnak egymás ellen, a harc szabályai a félelem arzenáljával átszöttek. A legtöbb sztori egyes szám első személyű narrátora is ilyen újfém-ember, Stronghold10, az ő átalakulását, dicsőséges harcait és fel-feltámadó kétségeit követi a történetek java. Ami sűrített próza a javából, a zsáner szolid kalandokra

vágyó olvasóinak bizony „erős nyelet” elsőre, mint egy kiváló konyak, kisebb adagokban fogyasztható.

A Moderant olvasva olyan érzés kerülgeti a kritikust, hogy olyan ez, mintha Chaucer meséit előbb Whitmannal átdolgoztatták volna, majd az egészet Nietzsche újra megírta volna a saját ízlése szerint. A történetek tagadhatatlanul különösek, néha bizarrul egyediek. A testiség, az emberi test fenomenológiai vizsgálata a legújabb kori filozófiák egyik jól érzékelhető irányzata. Az eleven testélmény megismerő, alkotó erőforrásait hangsúlyozva rámutat a vitális tapasztalatokban gyökerező szellemi impressziókra. David R. Bunch Moderan történetei nemcsak az emberi test mechanikussá való átalakulásának technológiai folyamatát mutatja be, de ezek a változások alkalmasak arra, hogy a szerző megvizsgálja az önkép és a valóság közti szakadékot, eszköz gyanánt szolgálnak az emberiség természetének megvitatására.

A kötet első három fejezete bevezeti az olvasót abba a disztópikus világba, ahol a környezetszennyezés már a kvázi mérgezés szintjét elérte, a poszthumán kiborgokká vált uralkodó réteg a háborús gyűlölet megszállottja. Ezek az újfém-szuperemberek maguk is erődökké váltak, bizonyos szempontból csapdába estek az agressziót megtestesítő, újratervezett inkarnációkban. Bunch narrátora, Stronghold10 lelkesülten kalauzolja az olvasót ebben a dantei műanyag- és acél pokolban. Ahogy leírja az újfém-lénnyé válás mechanizmusát, a józan ésszel horrorisztikus jeleneteket költői tömörséggel, ügyes szójátékokkal és lírai képekkel tálalja. *„AKKOR MEGTÖRTÉNT! Siker. Gyötrelem. Akár a régi időkben. Vörösén izzó kések vágják le a lábujjakat és ujjakat, a füleket, az orrot, az állat és a heréket, csörlők húzzák ki a beleket, hogy csiszoljanak rajtuk, a szemgolyók visszaesnek, a feketeagyvelő ott sül, és a vér felforr, mint egy fazékban a lézersugaras tűzben. ISTEN!”*

A Moderan egyes szám első személyű monológja a jövőbeli újfém-ember beszédmintáját igyekszik követni. Szinte minden mondat finomra van „polírozva”, nincs lazítás, az olvasó kénytelen megízlelni a szöveg furcsa kádenciáit és frazeológiáját.

A legtöbb disztópikus sci-fitől eltérően Bunch megengedi, sőt, kifejezetten előtérbe helyezi ennek a leromlott jövőnek az erődmesterét, hagyja maga és uralkodótársai prókátoraként szólni. Lelkesedése a meggyőződésen alapul: a Föld újfém-ember társadalma a lehető legjobb, ami történhetett. Ahhoz, hogy ez működjön, Bunch kettős jelentést ad még a legtúlfűtöttebb részletnek is, kiérezni a harsány igenlés mögött a rejtett iróniát, Stronghold10 a keménység és bizony némi érzelgősség dichtiomiájával van megverve. A satírárt maga a textus is erősíti: Moderan kiborg erődmestere néhol a chauceri krónikák nyelvén, máshol a legújabb kori szurkolói huliganizmus harcias kántálásainak idiómáin szólal meg. Bár akad békésebb melódia is ebben a harci dalban, a könyv legköltőibb részei-

ben Stronghold10 a különböző pusztító fegyverek s azok bevetésének látványos következményeinek dicséretét zengi.

A Moderan novellái, megelőzve keletkezésük idejét, nagyon is modern filozófiai kérdésekre mutatnak rá, a poszthumanizmus, az emberi test kvázi mechanikus feljavítása, kivédve ezzel a hús romlásának, betegségének bármilyen formáját: a torok aranyozott, a szívek cserélhető újfém dugattyúk, halványzöld vért pumpálnak a fémet és húscsíkukat összekötő ízületekbe, a tüdők flexibilis hengerekké válnak, amik átalakítják az egyre oxigénhiányosabb levegőt. *„Oh, miért ne lehetne mindenki kemény, fémesen csillogó és tiszta, mint mi, erődmesterek? Ez rendezett, boldog életet tenne lehetővé Moderanban, mint a miénk, uraké, olyan fémesek és acélszerűek vagyunk dicsőségünkben, kevés húscsíkunkkal, újfém testünk pompájában. De, azt hiszem, mindig lennie kell alacsonyabb létformáknak is, rovaroknak, amikre ráta-poshatunk.”*

Az utódok mesterséges úton, lombikban jönnek létre, a kiborggá vált férfiak és nők szaporodási sejtjeit steril laboratóriumokban keresztezik, programozott gépek felügyelete mellett. A gyermek még normális, hús-vér embernek születik, de amikor nagykorú lesz, megkezdődik újfém-emberré átalakítása, „javítása”. Moderan hétköznapjainak egyik jellegzetessége, az emberit test éles elutasítása, ami elavult formává vált a moderani darwinizmus kifejezésével élve: kevésbé fejlett faj, az újfém-ember őse. Az erődmesterek fixa ideája, hogy kijátszották Istent, halhatatlanok, maguk is kvázi istenséggé váltak. A kiborg társadalom igyekszik szó szerint és egzisztenciálisan is távolságot tartani a maradék, nyomorgó hús-vér embertől. A múltjuk inkább szégyen, semmint büszkeség forrása. A család intézménye is anakronizmussá vált. Az erődök nagy távolságra vannak egymástól, az újfém-ember magány iránti rögeszméje, már-már eléri a halhatatlanság utáni mániákus vágyakozást. Rettegnek a fertőzéstől, annak forrása legyen bármilyen távoli, ami veszélyeztetheti az érinthetetlen egészségét. Éppúgy félnek attól, hogy tiszta, racionális elméjüket beszennyezhetik mások felforgató gondolatai, a moderani erődmester testi-integritás paranoiája az elméjére is kiterjed. Utóbbiban Bunch narrátora némileg különbözik kiborg társadalmának többségétől, amikor találkozik lányával – aki még hagyományos hús-vér gyermek – és ő több szülői szeretetet követel tőle, Stronghold10 a racionalitás és az érzelem közt öröklődik. Amikor oktatja lányát, az újfém-társadalom nagyságát ecsetelve, ez inkább tűnik önmaga győzködésének. Minden ésszerűség ellenére sem tudja kitörölni szeretetét a lánya iránt. A narrátor lett legyen bármilyen übermensch, valójában akaratgyenge, bizonytalan lelki alkat, agnosztikus, aki hívőnek tartja magát, szkeptikus, aki szégyelli bevallani szkepticizmusát.

A novellák monotonitása rögeszmésnek tűnhet, a moderaniak egy beszűkült, bár számukra tökéletesnek tűnő, létmódban élnek, az életvitelük nem színesebb, mint a tájat borító műanyag. Ez korántsem azt jelenti, hogy Bunch látóköre a beszűkült, hanem azt, hogy az egyre szűkülő látásmódok világát ábrázolja,

ahol az emberi értelem csak az erőszakra reagál, a sokszínűbb világlátás elhalt a háborúskodás rituáléjában. A könyv végére csak a közmondás kicsavart értelmezése marad: a kard mégis erősebb a tollnál, egy felturbózott bomba meg bárminél...

A novelláskötetből kiérezhető szerzőjének viszolygása a modern világtól – itt bizony olyan „kartársakra” lelhetünk, mint C.S. Lewis vagy J.R.R. Tolkien –, az emberi arrogancia, a materializmus, a technológiai fejlődés kritikátlan imádatától. Ez szöges ellentétben áll a science fiction, különösen az „aranykor” tudományba vetett optimizmusával. A mai olvasó számára is élénken avantgárdnak tűnik, a szépirodalom főáramlatára rezonál, ezt sajnos kevésbé tolerálta kora zsánerének olvasótársadalma. David R. Bunch életében alulértékelt író maradt, kicsit nihilista, kicsit abszurd, egy igazi költő a lektúr szerzők sokadalmában. A huszonegyedik század olvasója viszont készen áll Bunch befogadására. Az irodalom disztópiákkal teli, a hírek dühöngő embereket mutatnak, a mai háborús bűnök világában a novellák nagybetűs felkiáltásai ebben a kontextusban nem tűnnek helytelenek, a diskurzusban teljes a keveredés: a tegnapi szatíra ma üzleti szalg cím. Ami egykor visszataszítóan olvashatatlan volt, most ott toporog a valóság előszobájában. Moderan utolért minket, vagy inkább mi értük utol?

Szukálek Lajos: Vidám kórterem

A fogadás

Fülledt nyári este. Kései iszogatók a teraszon. Csaba, Elemér és Aca – három jóbarát. A terítéken a szokásos: lányok, motorok, heccek és persze a foci. Pedig Elemért a világból ki lehetett volna kergetni a labdát hajtó huszonkét emberrel. Fikarcnyit sem érdekelt, melyik csapat kapott ki, hány gól született, kinek min ment el a *niké*. Mikor látta, hogy a srácok megint olyan vehemenciával feszülnek egymásnak, mintha bármi közük volna a nyereshez-vesztéshez, mély sóhaj kere-tében a távolba révedt.

Az elektromos szúnyogcsapda szikrázó villanásait kezdte figyelni. Az újonnan érkezőket minduntalan egy-egy pattogó, kellemetlen hang követte. A csillogásért mindent feláldozva, vagy talán léte értékét semmibe véve, egy hatalmas molylepke is úgy döntött, beleszáll a kelepcebe. Hosszú pillanatok múltak, mire abbamaradt a kiábrándult villódzás és sístergés. Csak a ropogásra sült tetem kapaszkodott illemtudóan az áramjárta dróthoz, mintha csak egy fénykép erejéig telepedett volna oda, poénból. Egy makrancos fuvallat olcsó dezodor illatát tuszkolta az unalmában cipzárjával játszó Elemér orrába, egyfajta émelyítően átható égett szaggal vegyítve. A tikkasztó nyári éjszakán testet öltöttek – illatok és szagok, buk-fencező-fodrozódó gomolyalakok –, pedig a távolban már mintha villámlott volna. „Talán a pirított lepke...” Erre gondolt Elemér, miközben elfintorodott. Elérkezettnek látta az időt arra, hogy lassan elköszönjön, mivel Csaba és Aca – mintha ő ott sem volna – még mindig kőkeményen vitatta a focitémát.

A srácok úgy bele voltak feledkezve, hogy nem is nagyon marasztalták. Kapucniját fejére húzva ballagott végig a gyéren megvilágított utcán. „Vihar előtti csend.” Gondolta, amikor a feltámadó szél egyre haragosabb hullámokban kezdte arcába vágdosni az esőpermetet. „Még jó, hogy elindultam. Mindjárt kitör az égi-háború.” Lépteit meggyorsítva masírozott végig az egyik összekötő utcán, amióta az eszét tudja, feleslegesnek tartják kivilágítani. Alighogy kiért a fényre – a keresztződésben már volt egy működő villanypózna –, léptek zajára lett figyelmes. A háta mögöl, valami fájdalmasan karistoló hanggal ötvözve. Hunyorogva meredt vissza, bele a koromfekete utcába; némi időbe beletelt, míg ki tudta venni a tetőtől talpig sötét esőkabátba burkolt alakot.

A figura lehorgasztott fejjel lépdelt előre, jobb kezében maga után húzva valamit. Elemér hamar rájött, hogy az lesz a nyugtalanító hang forrása. Egy nagyobb szellőkés éppen akkor gázolt végig az utcán, hátracsapva az idegen esőkabátjának

csuklyáját, mire az megállt, és lassan Elemérrre emelte tekintetét. A fiúban azonnal megfagyott a vér. Egy sápadt, betegesen grimaszoló fehér maszkkal találta szemben magát. Egyikük sem moccan, aztán az idegen tagjai gépiesen mozgásba lendültek. Elemér csak akkor vette észre, hogy méretes hasítófejszét vonzol maga után. A hideg is végigfutott a hátán a rémülettől, csípőből farolni kezdett. Az idegen továbbra is közeledett, a hasítófejsze meg karistolta az egyenetlen aszfaltot.

Hirtelen hátraarc, nyomás tovább, de nem kell mindjárt rohanni. Gyerekkorában arra tanították, hogy ha felbőszült kutya rontana rá, a legrosszabb, amit tehet, az a futás. A következő sarkon lefordulva mégis úgy iramodott neki, mintha az ördög kergetné. Öreg házának kapujához érve lopva körbetekintett, és megkönnyebbülten látta, senki sincs a közelben. „Akárki volt is az az elmebeteg, nem engem akart...”

Azért jól bereteszelte a kaput, és a sötétben botorkálva megpróbálta előkeresni a bejárati ajtó kulcsait. „Holnap már tényleg fel kellene szerelnem a kinti világítást...” Gondolta magában. Közben az eső is derekasan eleredt. Bár még enyhén fújtatott, már-már megfélekedezett arról, miért is ver olyan hevesen a szíve. A következő pillanatban azonban a kapu felől ismerős, ám abban a pillanatban vészjósló zörej hatolt át a sűrűsödő vízfüggönyön. Dermesztő forróság dőlt Elemér nyakába, minden porcikáját beterítve, pedig már az eresz alatt állt. Néhány szemvillanásnyi ideig földbegyökerezett lábbal szobrozott a bejárat előtt. Tisztán hallotta, ahogy valaki kireteszelte a kaput, ezer közül is felismeri azt az éles nyirkórást. Egy hirtelen ötlettől vezérelve ahelyett, hogy a házban zárkózott volna be, a műhelyben keresett menedéket. Az elfüggönyözött üveglakos ajtó mögül leselkedve látta, ahogy az idegen megjelenik és egyből az ajtóhoz lép.

Lélegzetvisszafojtva várta, mi lesz. Ahogy megpróbált a satupad alá húzódni, véletlenül belerúgott az egyik lábába, mire alvó csavarok serege rázkódott meg – vidám zsvajjal gurultak éppen a rossz irányba, majd hullottak alá felháborodottan lármázva. A maszkos alak azon nyomban az ajtó felé fordult, majd a hasítófejszét magasba emelve megindult Elemér rejtekhelye felé. A fiú homlokán jeges verejtékcseppek gördültek végig. „Innen nincs más ki út, csak a padlásfeljáró.” A lehető leghalkabban a mindig nyitott ajtóhoz kúszott és megindult felfelé.

Alighogy felért, máris hallotta a műhely ajtajának kivágódását. Az vihar monoton ritmusába ágyazott mennydörgések zajával és villanásaival telítődött a megfeketedett gerendák és cserepek által behatárolt tér. A huzat gorombán rontott fel a padlásra, meglebegtetve az évtizedekkel korábban kiaggatott molyrágta ágyhuzatokat és lepedőket.

Elemér hallotta, ahogy odalent matatott egy ideig a behatoló, a villanykapcsoló kattogott egy ideig, de fény nem kíséerte, jó eséllyel áram sem volt már. Aztán a feljáró első lépcsőfokán koppant egy lépés, utána: kipp-kopp-kipp-kopp. Szíve majd kiugrott a helyéről, de az eddig elhomályosult látása hirtelen kiélesedett.

Olybá tűnt, mintha az idő is lelassult volna – nem először az este folyamán, de akkor szerfelett. Csak egyet tudott biztosan, meg kell akadályoznia, hogy feljusson az az alak.

Minden erejét összeszedve nekigyürkőzött a feljárat tövében hagyott ósdi szekrénynek, amelyet aznap délután cipeltek fel ők hárman – a végleges elhelyezését másnapra akarta halasztani. Kevés hiányzott, hogy önnön lendülete saját magát is a szekrény után küldje.

Éktelen lárma. A deszkákat felszántó szekrény robaja; a meglepetéstől elfúló ordítás. Az elsodort test tehetetlensége nem hallatszott, de ott volt a linóleummal fedett betonpadlóba csapódó hasítófejsze fejének tompa zengésében. Aztán üres, kongó némaság – a vihar már csitult, de ott, akkor, Elemértől a kelleténél is jobban eltávolodott a zaja. Hiába fülelt, nem hallott semmit, csak a szél vagdosta lankadó cüggal a műhelyajtót. Elnehezült léptekkel indult meg lefelé, útközben majdhogynem a nyakát szegte – a szekrény több feljárófokot aprított fel, mint amennyit épen hagyott.

Odalent sötétség honolt – az elvonuló égiháborút leszámítva sírbéli némaság. Azért viszonylag könnyen kivehető volt a szekrény alatt elterülő alak, nem messze tőle a hasítófejsze. Maga sem tudta, miért, de behúzta a visszavonulót fújó viharral hadakozó ajtót. A fénytelen, sűrű csendet ismerős illat töltötte meg. Elemér torka összeszorult, azt hitte, hányni fog, de hiába öklendezett, mintha köszörülték volna nyelőcsövét, annyit érzett csak. A rázkódó molylepke képe villogzott tágra nyílt, majd lehunyt szeme előtt is, pedig közben végig a szekrény alá préselt mozdulatlan testre meredt. Telefonja rezgésére is csak hosszú pillanatok múltán figyelt fel. Olybá tűnt, mintha valahol a távolban szólt volna, a viharfelhőkön túl, aztán egyszeriben ott volt a zsebében. Amikor ráeszmélt, hogy valaki keresi, gépies mozdulatokkal kotorta elő a mobilt. „Csaba az...” Futott végig agyán az erőtlén gondolat, de egy pillanatra mintha megkönnyebbült volna.

– ...?

– Na, miért nem szólsz? Végre, hogy felveszi valamelyikőtök! Mi a pálya jóember? Mondd, hogy nem ijedtél meg az Acától, mert akkor én nyertem a fogadást!

Szukálek Lajos: Tájkép I.

A SZMÍT és a szerkesztőség hírei

Október 21–22-én tartotta XX. nemzetközi konferenciáját a Vámbéry Polgári Társulás Dunaszerdahelyen. A Vámbéry Polgári Társulás díját, melyet a keletkutatás terén nemzetközi mércével mérve is kimagasló eredményekért ítélnek oda, az ÁNTK egyetemi tanára, Nagyné Dr. Rózsa Erzsébet vehette át. A professzor asszony mellett dr. Tüske László, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezetője tevékenységét is Vámbéry-díjjal ismerte el a Társaság.

*

Lezajlott a SZMÍT XVII. Őszi Írófesztiválja, melynek az idén Fülek városa adott otthont. A fesztivál kísérőprogramjaként a füleki Koháry István és Mocsáry Lajos Alapiskola író-olvasó találkozóon fogadta Fellingner Károly költőt, Jakubecz Márta, Száraz Pál, Nagy Erika és Póda Erzsébet írókat. Este pedig ünnepélyes keretek közt átadták a helyi városi művelődési központban a SZMÍT díjait. A Forbáth-díjat Hodossy Gyula költő, a Talamon-díjat Száraz Pál prózaíró, a Turczel-díjat Lampl Zsuzsanna szociológus kapta. Az Arany Opus pályázat díját próza kategóriában Fiala Ilona, líra kategóriában Z. Németh István vehette át. Gratulálunk!

*

Idén november 11–13. között valósult meg az őszi Text-túra, amelyet a Szlovákiai Magyar Írók Társasága szervezett. A tehetséges kezdő írókat felkaroló háromnapos intenzív foglalkozás mentorok közreműködésével zajlott. Ezúttal új helyszínre került a program: a festői Iza település melletti Bokros-tanyára. A mentorok, Póda Erzsébet és Z. Németh István kreatív feladatokkal, valamint írástechnikai tanácsadással látták el a szárnyukat bontogató tollforgatókat.

E SZÁMUNK SZERZŐI

Balázs F. Attila (Marosvásárhely, 1945): író, költő, műfordító, szerkesztő, kiadó. Forbáth-díjas és Madách-nívódíjas. Legutóbbi kötetei: *Újrafestett rácsok* (versek, 2020), *Zhao Lihong: Az élet nyila* (versfordítások, 2022).

Bănulescu, Daniel (Bukarest, 1960): román író, költő. Már első két verseskötetével nagy feltűnést keltett a szövegekben megjelenő erős szexualitás miatt. 1994-ben adták ki első regényét, a *Csokolom a segged, Szeretett Vezérünk!*-et, mellyel végérvényesen berobbant a köztudatba. Verseit, regényeit, drámáit több nyelvre lefordították.

Beszédes István (Zenta, 1961): költő, drámaíró, szerkesztő. Több évtizede megkerülhetetlen alakja a vajdasági magyar kulturális életnek. 1999-ben alapította meg az Etna online folyóiratot. Zentán él.

Fellinger Károly (Pozsony, 1963): költő. Jókán él. Legutóbbi kötetei: *Ujjnyomat* (versek, 2021), *Csámborgó* (gyermekversek, 2022).

Gyökeres Kinga (Somorja, 1976): idegenvezető, tanár, mesélő.

Gyurkovics Anikó (Dunaszerdahely, 1979): író, üzletember. Síposkarcsán él.

Gyürky Katalin (Balmazújváros, 1976): irodalomtörténész, színikritikus, műfordító. Debrecenben él. Dosztojevszkij művészetéből doktorált, fő kutatási területe a klasszikus és kortárs orosz próza.

Haver Márta (Dunaszerdahely, 2001): író, egyetemi hallgató. Lidértejeden él. Szabadidejében cserkészkedik.

Hogya György (Királyhelmec, 1956): Tala-mon-díjas író. Szülővárosában él. Legutóbbi kötete: *Daszvant árnya* (elbeszélések, 2019).

Janáky Marianna (Hódmezővásárhely, 1955): író, költő, nyugalmazott tanár. Makón él. Legutóbbi kötete: *Gondolatok pelenkában* (2020).

Kátai Tamás (Makó, 1975): zenész, költő, fotóművész. A Thy Catafalque együttes dal- és szövegírója.

Kovács Jolánka (Nagybecskerek, 1958): magyar író, műfordító. Muzslán él. Legutóbbi kötete: *Rímes mesék* (2021).

Dr. Körtvélyesi Klaudia: kulturológus. Szellemi szabadfoglalkozású kutató, ismeretterjesztő szakíró. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Főosztálya Anyanyelvi pályázatának különdíjasa. Fő kutatási szakterülete: a kortárs szlovák–magyar kulturális kapcsolatok és kulturális diplomácia.

Lipcsei, Ladislav (Rimaszombat, 1992): rimaszombati szlovák költő. Angol nyelvet és irodalmat hallgat a besztercebányai Bél Mátyás Egyetemen. Két kötete jelent meg ideig: *Svätým mečom* (2017) és *Polaris* (2021).

Morva Mátyás (Dunaszerdahely, 1994): prózaíró, szerkesztő, kreatívírás-tanár, a Martosi Rendezvényliget és Népfőiskola munkatársa. Kemencén él.

Oláh András (Hajdúnánás, 1959): költő, író, szerkesztő. Mátészalkán él.

Póda Erzsébet (Dunaszerdahely, 1965): újságíró, író, szerkesztő, műfordító, a baratno.com internetes magazin alapítója és vezető szerkesztője. Pódafán él. Legutóbbi kötete a *Cseperke* (2021) című mesekönyv.

Szomík Szilvia (Komárom, 1973): író. Szülővárosában él.

Tamási Orosz János (Budapest, 1953): író, költő, kritikus, újságíró. Budapesten él. Legutóbbi kötete: *Ezerkilencszáznyolcvanegy* (verskompozíció, 2019).

Törő István (Nagydobos, 1949): író, költő, újságíró. Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszttel kitüntetett.

Vasi Szabó János (Szombathely, 1965): író, kritikus. Legutóbbi kötetei: *Dentaku* (novellák, 2020), *Meseregény* (Szabó Mártonnal közösen, 2020).

Végh Zsoldos Péter (Érsekújvár, 1952): műfordító, diplomata. Pozsonyban él.

Veres Gábor: tetoválóművész, zenész. A Watch My Dying és a Hiinaar zenekar énekese, szövegírója.

Z. Németh István (Komárom, 1969): költő, prózaíró, szerkesztő, pedagógus. Csicsón él. Legutóbbi kötetei: *Tejfehér kód* (novellák, 2020), *A hencegő óriás* (mesék, 2022).

ISSN 1338 - 0265

9 771338 026000 >